

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВАНИК

450
Шведска 28.00 SEK,
USA 3.50 USD,
Македонија 65.00 ДЕН,
БиХ 2.00 KM,
Црна Гора 1.00 EUR
Хрватска 8.00 KN

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010

18. 4. 2003. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXV • ЦЕНА 50 ДИНАРА • БРОЈ 2671

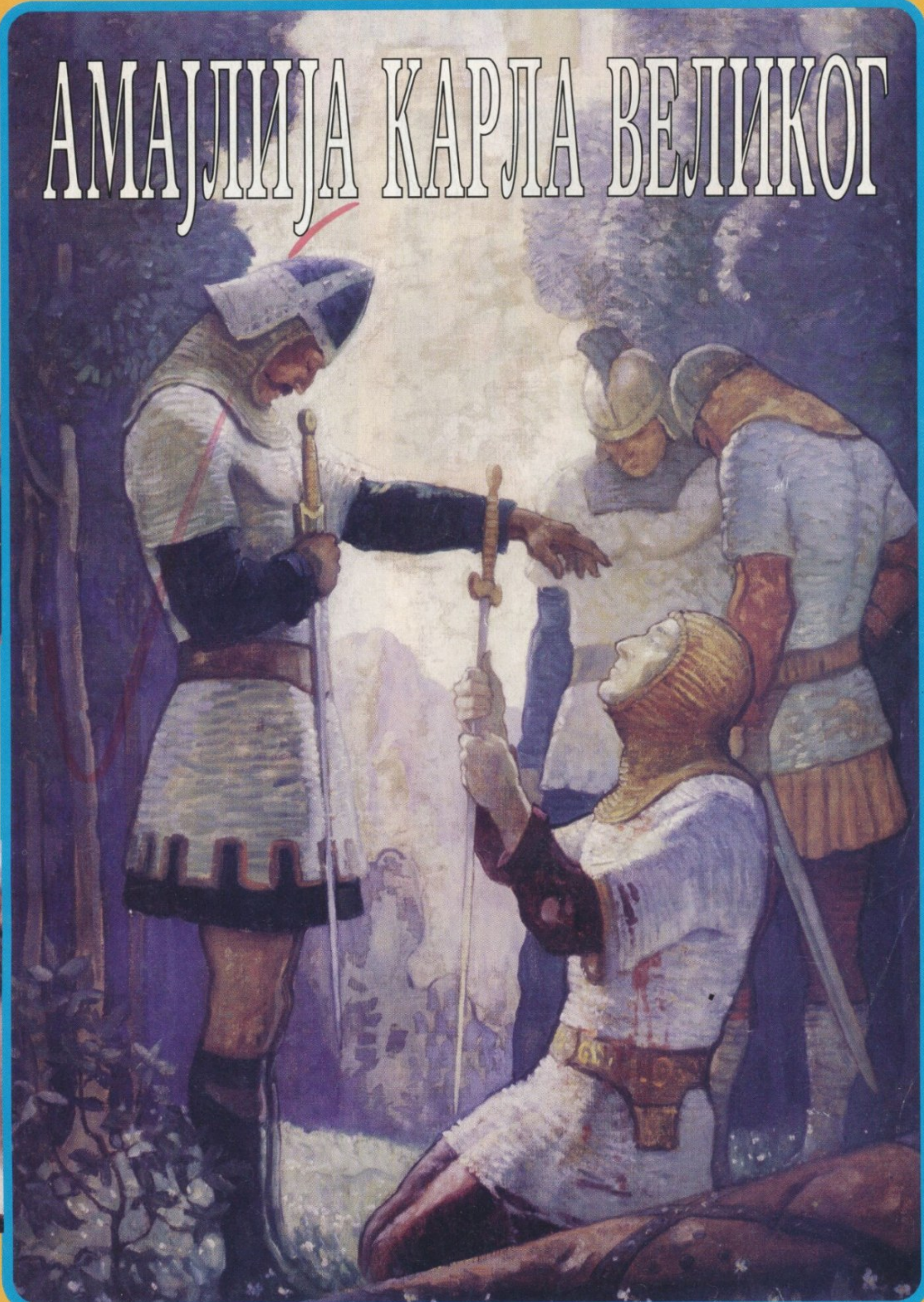

Марселџеза
И ПЕСНИК
ЈЕДНЕ НОЋИ

ЧОВЕК И ВУК

АМАЈЛИЈА КАРЛА ВЕЛИКОГ

За све од 7 до 107!

I ZLATNA... I ŽUTA...
i moja!

МУШКАРЦИ СУ БРИЈАЛИ ОБРВЕ

У 18. ВЕКУ У
ЕНГЛЕСКОЈ И
УМЕСТО ЊИХ
ЛЕПИЛИ МИШЈУ
КОЖУ.

КАМЕН НА ГЛАВИ РАЗБИЈЕН ЈЕ ГРЧКОМ СНАГАТОРУ САМСОНУ.

ЦИРКУСКА СЛОНИЦА ОПТУЖЕНА ЗА УБИСТВО ТРИ ЧОВЕКА

УСМРЋЕНА ЈЕ ЧЕЛИЧНИМ
УЖЕТОМ ПРЕД 5000 ЛУДИ
1916. ГОДИНЕ У ЕРВИНУ,
ДРЖАВА ТЕКСАС.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

●●● Бик Који Седи (1843–1890), поглавица Сијукса, легендарна је личност јер је победио генерала Џорџа Кастера на реци Литл Биг Хорн (1876). Право име овог индијанског поглавице било је Татанка Јотанка ■

●●● за последњих десет година у Италији су псидуталице изазвали више од 45.000 саобраћајних несрећа ■

●●● реч сокак, којом се означава сеоска улица или улица у мањем граду, потиче од речи „сука“ која у неким семитским дијалектима значи све што је уско, тесно. Тако се у старим арапским картама Гибралтарски мореуз назива сукак ■

●●● године 1828, тридесетог јануара, кренуо је први јавни улични саобраћај, и то у Паризу. Омнибус – „кола за све“ – изазвао је велику пажњу Парижана. Прве омнибусе вукли су коњи и у њима је било места за седење за најмање осам особа ■

●●● средином 19. века у француском граду Тулузи живео је професор физике

Огист Сандал (1840–1921). Поред радова из те области, писао је и о штетности затворене обуће од чврсте коже. Уместо њих је препоручивао отворену обућу – сандале. Први пар сандала у Тулузи понео је он лично ■

●●● једна обична шетња довољна је да кроз тело почне да кружи 20 одсто више крви. Кретање делује повољно и када осећате страх или сте потиштени ■

●●● у Кини су некад девојчицама чврсто завијали стопала да им не би расла и приморавали их да носе тесну обућу. Лепота малих стопала одређивана је овако: „златни лотос“ била су стопала не дужа од 7,5 центиметара, „сребрни лотос“ било је стопало дугачко до десет, „гвоздени лотос“ до 15 центиметара, а сва дужа од тога носила су назив „гушчије ноге“ ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ЗНАШ КОЈЕ ЈЕ НАЈВЕЌЕ ЗЛО
НАС ДАНАШЊИХ ЛУДИ?
НИКО НИКОГ ВИШЕ НЕ
СЛУША!

УМУКНИ!
НИЈЕ ТАЧНО!

ВЕЌ ДЕСЕТ ГОДИНА ДОЛАЗИМО
У ОВУ КАФАНУ, И УВЕК ЈА
СЛУШАМ ТВОЈЕ ТРУКАЊЕ!

КАД ЋЕ ДОЌИ РЕД НА
МЕНЕ ДА ЈА ПРИЧАМ
А ТИ СЛУШАШ?

И ЈА САМ ЧОВЕК,
ПОБОГУ...

ЗАР МИСЛИШ ДА ЈА НЕМАМ
СВОЈЕ ТУГЕ, НАДАЊА
И ЖЕЉЕ?

ИЗВИНИ! НИСАМ НИ СЛУТИО
ДА СИ ТОЛИКО ОСЕТЉИВ, ЕДИ!
МОЛИМ ТЕ, ПРИЧАЈ, ПРИЧАЈ!

ДОБРО...
ПОЧЕКУ ОД
ЈЕДНОГ
ДОГАЂАЈА...

ОПРОСТИ, МОРАМ ДА
ОПЕРЕМ РУКЕ...

Многи „шпански“ истраживачи и освајачи заправо и нису били Шпанци, на пример Колумбо (на слици) који је био из Ђенове, или Америго Веспучи из чувене фирентинске породице

ШПАНЦИ НАБЕЋЕНИ ОСВАЈАЧИ

● Када је 1547. године Иван Грозни био крунисан за цара, у Москви су избили пожари какве Московљани никад пре нису доживели. У пожарима је 21. јуна живот изгубило више од 1700 особа. Грађани Москве сумњали су да је у избијање пожара била умешана племићка породица Глински. Највећу улогу у томе имала је кнегиња Ана Глинска за коју се говорило да је вештица. По Москви се причало да је она тајно градске улице шкropила водом у коју је потапала људска срца што је онемогућавало гашење пожара.

● Последње године свог живота знаменити немачки астроном, у почетку астролог, Јохан Кеплер (1571–1630) провео је на двору славног војсковође Валенштајна. Војсковођа је веома ценио Кеплера дивећи се највише његовим астролошким способностима и непрестано га је наговарао да му изради хороскоп. Кеплер се томе дуго опирао да би најзад ипак пристао. Поред осталих предсказања, рекао му је да ће умрети 1634. године. Његово пророчанство се обистинило мада тек четири године после Кеплерове смрти: Валенштајн је 25. фебруара 1634. године био убијен.

● У градићу Барлети, у близини италијанског града Барија, и данас се налази огромна бронзана статуа једног од римских царева, највероватније Валентијана I, висока око пет метара. У Барлети одавно већ нико не помиње римског цара, а о пореклу статуе и данас круже многобројне легенде од којих једна, настала у доба турских похода по Медитерану, каже да је статуа по величини сасвим примерена диву који је живео у тим крајевима. Када су се једном на хоризонту, каже даље легенда, појавили турски бродови, цин није побегао, као што су учинили сви становници места и околине, већ је једини остао и дочекао непријатеља. Пристигли Турци запи-

тали су га зашто се није склонио, а он им је одговорио да су га мушкарци од којих се очекивало да се одупру непријатељу избацили из својих редова јер је био премален. Он је, очајан због тога, дошао на обалу мора да би се утопио. Помисао да би могли да се нађу пред војском цина толико је преплашила Турке да с напустили обалу и отпловили даље. Барлета је била спасена.

● У „Тајној историји Монгола“, коју је написао Угодај – или Удегај – трећи син и наследник Џингис-кана један део посвећен је тешком животу будућег великог кана, који је наступио после смрти његовог оца Јесугаја. Мајка је остала са четири нејака сина, те су она, њена деца и имање били лак плен непријатељских племена. Остали су без стоке и коња, а сам Џингис-кан, који се тада још звао Тамучин, допао је ропства. Најзад, његову младу жену отели су припадници монголског народа Меркита.

Била је то нека врста освете и изравнавање рачуна из старих дана. Наиме, Џингис-канову мајку, која је требало да се уда за једног од канова Меркита, на сам дан венчања отео је његов отац Јесугај.

● Ниједан народ и ниједан краљ до данашњих дана не освоји толике земље, а тако далеке...“, писао је Шпанац Лопес де Гомара 1552. године. Већина историчара давала му је за право уздижући улогу Шпаније у светској историји, од открића Америке 1492. године, па све до почетка 18. века када су се шпанске земље простирале по свим континентима: од Калифорније до Патагоније, од Филипина, па све до севера Африке.

Међутим, енглески историчар Хенри Кејмен у својој новој студији „Шпански пут до империје“ тврди да Шпанци „нису створили огромно краљевство, већ је краљевство створило Шпанију“. Шта је, заправо, хтео да каже?

Кејмен сматра да Шпанија и није постојала као уједињено краљевство све до 18. века. Била је то земља подељена на провинције, а свака од провинција имала је засебну власт, различите законе, као и порезе... Осим тога, највећи „шпански“ освајачи, односно истраживачи, били су Италијани и Португалци. Италијани и Немци често су плаћали експедиције које су затим кретале у освајања непознатих земаља. Неке потоне шпанске територије (на пример у Кини и на Филипинима) Шпанци су „освојили“ не у борби, већ за преговарачким столом. Поједини документи који потврђују шпанска освајања, према Кејмену, више су него сумњиви. Изванредан пример је и папино писмо којим се признаје шпанска власт у Северној и Јужној Америци■

Задачи
за 21. век

Генерал Грант, победник у Америчком грађанском рату, умро је 1885. године од рака на устима. Тада је први пут домаћа јавност схватила сву тежину ове болести и немоћ медицине. Сасвим је извесно да је рак постојао одувек јер

као последицу ненормалног размножавања појединих ћелија у одређеном органу. Касније откриће такозваних онкогена требало је да омогући да се тумори открију на време и успешније лече. Ипак, упркос „одлучујућим продорима“ најављиваним преко

телевизије или новина после открића неког чудесног гена, изненађујућег молекула или терапеутског пробоја, ова опака болест још је ту. И не само то. Она из године у годину узима све већи данак у људским животима, одмах после болести срца и крвних

ПОВЕДИТИ РАК

Светом често проструји вест да је направљен одлучујући продор у борби против рака. Нажалост, то се редовно показивало као преурањено радовање. Како изаћи из тог зачараног круга? То је један од најважнијих задатака који се поставља пред науку 21. века

судова. Од рака сваке године у свету умру милиони људи.

То је болест за коју је особен неконтролисан и претеран раст оболелих ћелија што продиру у друга ткива и уништавају их. Из још недовољно познатих разлога, степен оболевања зависи од пола, расе и географског положаја земље. На пример, од рака више оболевају мушкарци него жене, амерички црнци више од белаца. Процентуално, највише оболелих мушкараца има Мађарска, а жена Данска. Насупрот томе, на Маурицијусу мушкарци оболевају 3,5 пута мање, као и жене у Азербејџану. Житељи најразвијеније земље, САД, налазе се негде у средини. Сматра се да се ова болест развија годинама пре него што се јасно огласи.

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

18. 4. 2003.

су његови трагови нађени и на египатским и перуанским мумијама. Међутим, био је много ређи него данас.

Крајем 19. века немачки лекар Рудолф Виршов поставио је хипотезу „Omnis cellula e cellula“ (Свака ћелија потиче од друге ћелије) објашњавајући појаву болести

Ћелијска деоба: од једне ћелије постају две ћелије кћерке. Гени смештени у ДНК управљају стварањем око хиљаду различитих беланчевина. У току овог процеса може да дође до стварања беланчевина рака.

Професор Роберт Вајнберг са Масачусетског института за технологију објавио је у лето 1999. године своје откриће о улози теломеразе у настајању рака. Он је у лабораторијским условима једну здраву људску ћелију успео да претвори у малигну. За то је била неопходна сарадња три онкогена – једног који је ћелију терао да се размножава без престанка; другог што је спречио ширење сигнала који су ћелији наређивали да престане да се дели и трећег који је омогућио стварање теломеразе на завршцима ДНК (односно теломерима хромозома).

Верује се да је последица сложеног утицаја окружења, начина исхране и живота, као и наследних чинилаца. Ипак, наука је изгледа успела да открије најважније степене преко којих долази до појаве рака, а то буди наду у коначну победу.

Све се одвија у генима

Здраво људско тело има око 30 трилиона ћелија од којих је већина подложна непрестаном мењању. Оне умиру, а на њихово место долазе нове. Обнављају се деобом у којој од сваке ћелије настају две ћелије кћерке. Како би органи и ткива задржали свој правилан облик и величину, ова ћелијска подела је под будним оком једног сложеног надзорног система који дозвољава да до деобе (размножавања) дође једино када је потребно. Ако он откаже, унутар ћелија се покрећу и друге мере заштите. Тек кад и оне не испуне свој задатак, од здраве ћелије може да настане ћелија рака.

Рак почиње у генима – деловима ДНК надлежним за издавање упутстава за изградњу одређених беланчевина. На тај начин произведене беланчевине одређују рад сваке ћелије јер нису само градивне материје већ надзиру и хемијске процесе, а учествују и у преносу супстанци до ћелије и из ње. Тако је, у ствари, њихова улога пресудна за рад целог тела.

Да се подсетимо, подаци за изградњу беланчевина могу бити смештени било у ДНК, било у РНК. Код виших организама којима припада и човек, налазе се искључиво у ДНК. Ове две рибонуклеинске киселине смештене у хромозомима су дуги, спирално извијани низови органских молекула састављени од мањих делова, такозваних нуклеотида. Управо је поредак нуклеотида шифрована порука која је записана у одвојене јединице назване генима. Овај поредак најчешће одређује од којих ће аминокиселина бити изграђена одређена беланчевина, ензим или градивни елеменат.

У ћелијама оболелим од рака сталне промене на генима, или мутације, проузрокују да оне више не раде правилно. То је први услов да би нека ћелија постала канцерогена. Мада свака ћелија испуњава свој властити задатак, она утиче и на суседне ћелије. Ћелије саобраћају посредством нарочитих молекула, беланчевина сме-

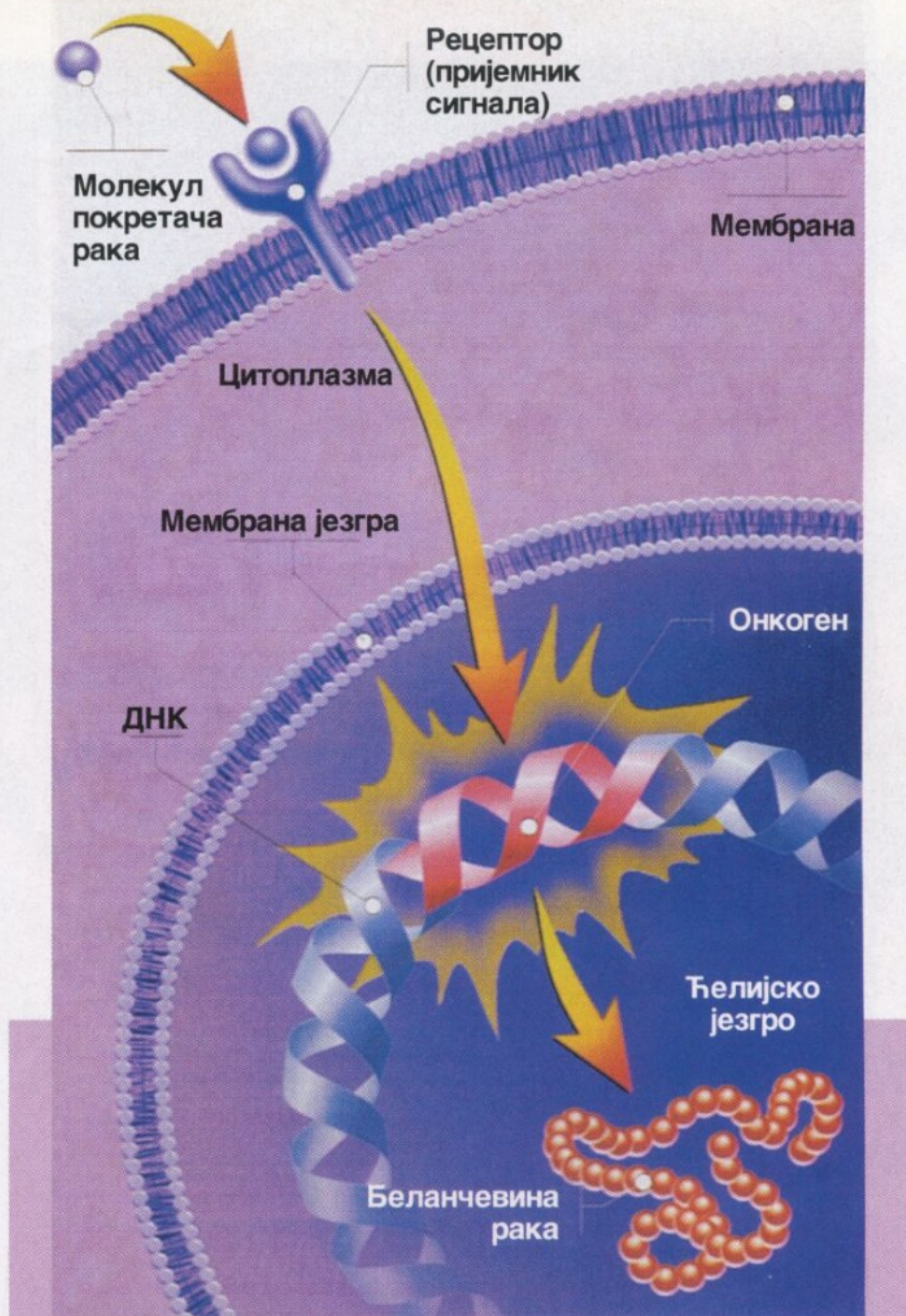
штених на њиховој површини, такозваних рецептора. Оне одашиљу поруке у виду хемијских супстанци које се уклапају у грађу оближњих рецептора као што се рецке кључа уклапају у браву. На тај начин једна ћелија може да подстакне на деобу и неку ћелију из свог суседства ослобађајући супстанцу за подстицање раста названу чинилац раста. Он може да повеже рецепторе више суседних ћелија тако да својим језгрима шаљу истоветну поруку: „Отпочни деобу!“ Јер, када чинилац раста стигне до ДНК, покренуће такозване протоонкогене да стварају беланчевине које подстичу деобу ћелије, односно њено размножавање.

Програм самоуништења

У ћелијама рака, услед мутација, протоонкогени више не раде правилно. Када протоонкоген мутира, он постаје такозвани онкоген, то јест ген који и без утицаја осталих ћелија подстиче ћелију на брзу деобу и размножавање. То је други услов за развој ове опаке болести мада не и довољан јер суседне ћелије одговарају излучивањем супстанце која се везује за рецепторе болесне ћелије и носи поруку нарочитим генима смештеним у језгру: „Спречи настајање тумора!“

Услед мутација и ови гени могу да откажу послушност и занемаре добијену поруку. Чак ни то није довољан услов за оболевање од рака јер ћелијско језгро садржи групу беланчевина које такође надзиру ћелијску деобу. Назване *ћелијски програмски сат* оне прегледају и тумаче пристигле поруке на више места у току деобе ћелије.

Ако је све у реду, преко извесних протоонкогена и произведених беланчевина, дозвољавају ћелији да уђе у наредни степен деобе. Међутим, ако је ћелијски програмски сат открио оштећење ДНК ћелије, један ген назван p53 (пе-53) неће дозволити даљу деобу и настајање тумора. Наложити ћелији да поправи оштећење, а у случају да је она неспособна то да уради, p53 позиваће у помоћ одређене гене који ће је натерати да отпочне програм свог самоуништења. Програмирана ћелијска смрт уобичајен је део ћелијског живота, а тек мутирани ген p53 дозволиће ћелији да се размножава иако је њен генетски материјал оштећен. Отворен је пут да се, налик ланчаној реакцији, догоде

Везујући се за рецептор смештен на ћелијској мембрани, неки молекули могу да пошаљу сигнал за покретање онкогена смештеног у језгру, односно у ДНК. Тада ћелија почиње да ствара канцерогену беланчевину. У току су клиничка испитивања неколико лекова који би требало да онемогуће преношење сигнала до онкогена.

нове непожељне мутације на протоонкогенима, генима за спречавање тумора или онима који производе протеине за поправку оштећене ДНК.

Здрава ћелија има животни век који обухвата око 40 ћелијских деоба. Овај распон делимично се одржава и помоћу такозваних теломера – слојева беланчевина који се налазе на крајевима ћелијских хромозома ради њихове делимичне заштите од оштећења. Теломери се скраћују при свакој деоби, тако да се после 40 деоба потроше, па више не могу да штите ДНК смештену у хромозомима. Од те тачке свака ћелијска деоба све више оштећује генетски материјал, те ћелија убрзо умире.

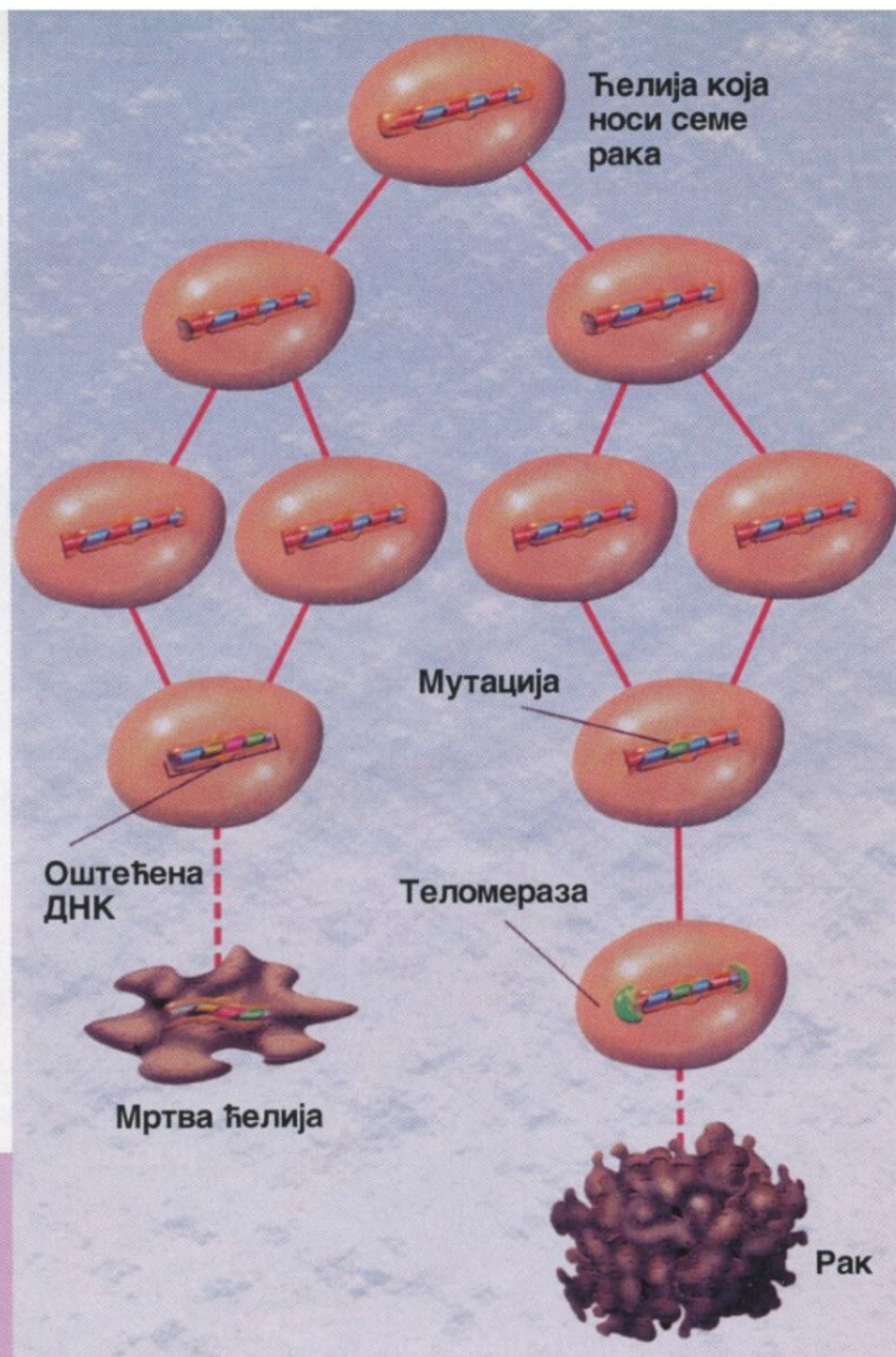
Ово је нормалан, свакодневан процес који обезбеђује да се више не размножавају старије ћелије у којима су се можда нагомилале мутације. Међутим, уочено је да ћелије рака избегавају и овакав заштитни поступак производећи један ензим на-

зван *теломераза* који се везује за теломере и надокнађује им изгубљену дужину. Тако је не само знатно продужен век теломера, него, што је још горе, омогућено је и оштећеној ћелији да се готово безгранично размножава. Утврђено је да без теломеразе нема рака.

Зашто настаје рак?

Наука још не зна поуздано ни зашто ни како долази до појаве рака. Уочено је да је једна од основних опасности продужено или много пута поновљено излагање такозваним канцерогеним материјама – хемијским, биолошким или физичким агенсима који могу да изазову оштећење ћелијске грађе. Како долази до оваквих оштећења?

Једна од претпоставки је да канцерогене материје могу да подстакну да се у ћелијама појави већа количина слободних радикала. То су позитивно наелектрисани делови молекула

Без стварања теломеразе нема рака. Сматра се да свака ћелија има ген одговоран за стварање теломеразе, али је он, сем код полних ћелија, успаван (неактиван). Услед мутације, догађа се да се он пробуди и почне да штити од умирања и ћелије које носе семе рака омогућујући им много већи број деоба. Рак се развија (десни део слике). Ако до мутације која покреће стварање теломеразе не дође (леви део слике), ћелија умире пре него што настане рак.

врстама рака. Осим тога, откривено је да се један смртоносан рак код кокошака јављао када се ДНК вируса, у којој није било онкогена, уметала у близину постојећег ћелијског онкогена. Овим уметањем његово дејство значајно се појачало.

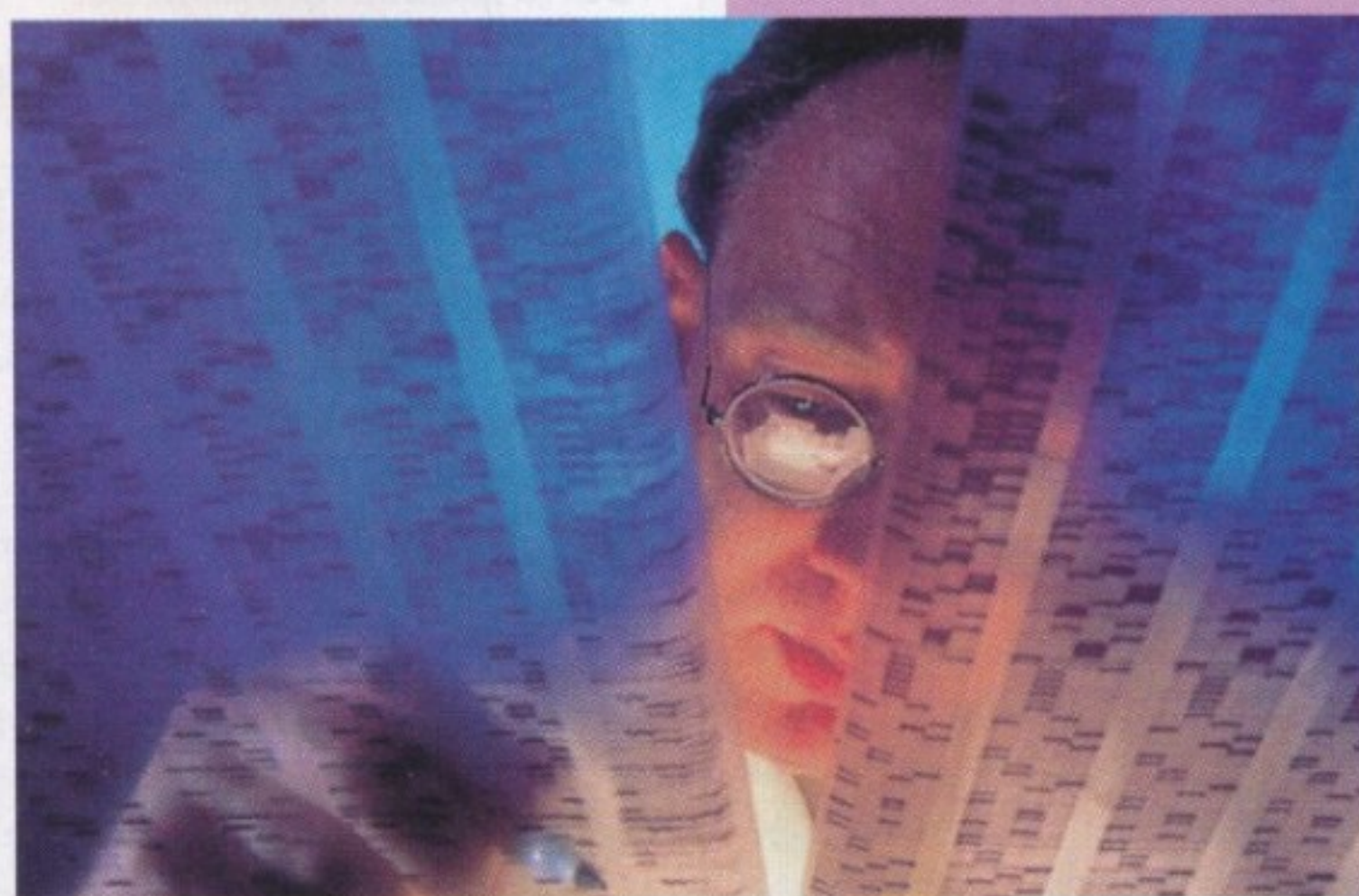
Нови путеви у 21. веку

Од открића радиотерапије 1896. и хемотерапије 1942. године, медицина у лечењу рака иде утабаним стазама. Наравно, сви поступци од тада су значајно усавершени, али у основи су остали исти. Зато неки од истакнутих канцеролога сматрају да је баш то један од разлога што је ова болест још не-

лија. Један од њих је и Роберт Вајнберг, професор на МИТ-у (Масачусетском институту за технологију), који сада настоји да створи антителомерazu. Установљено је да је теломераза из исте породице као и инверзна транскриптаза, један ензим који омогућава ХИВ вирусу (вирус сиде) да се убаца у ћелије нападнутог организма.

Захваљујући том ензиму, РНК вируса може да се прекопира у ДНК домаћина, у његове гене, и тако омогући

ДНК се помно проучава јер је откривено да све почиње у генима

победива и да се у 21. веку мора кренути новим путевима.

Тако је, на пример, кинески научник Ванг Жењи, са Института за хематологију у Шангају, уместо да ћелије рака убија или уклања, одлучио да покуша да их „преваспита“. Једном киселином добијеном из витамина А (присутног у шаргареци) успео је неким болесним ћелијама да поврати нормалну функцију. У 90 одсто случајева овај поступак излечио је једну ретку врсту леукемије.

Наду је пробудио још један нови поступак – да се туморима онемогући снабдевање кисеоником. Уочено је да се они, кад расту, све више удаљавају од основне мреже крвних судова која их храни кисеоником. Зато морају да граде сопствену микромрежу да би обезбедили несметан раст. Уз помоћ две природне беланчевине, ангиостатина и ендостатина, Џудај Фолкман из Дечије болнице у Бостону успео је да заустави развој ових крвних судова. Тумор је после извесног времена потпуно нестао.

Неки научници покушавају да нађу начин како да спрече стварање теломеразе и онемогуће бесконачно размножавање оштећених ће-

сопствено размножавање. Да би спречили да се вирус умножава, научници су дошли на замисао да закаче развој инверзне транскриптазе помоћу већ познатих АЗТ молекула. Тако би лекови осмишљени за борбу против сиде своје место могли да нађу и у борби против рака. Можда и с већим успехом јер се вирус сиде склања у делове организма (на пример, централни нервни систем) где остаје ван домаћаја ових лекова. Стручњаци са Дјук универзитета у Северној Каролини покушавају да направе вакцину у чијој ће основи бити антителомераза.

Испитују се могућности да се рак лечи и вирусима. То је замисао Роне Меки, лекара из Глазгова у Шкотској. Она је у својој лабораторији, користећи успаване вирусе херпеса, успела да сузбије размножавање ћелија једне врсте рака код животиња...

Рак више није онаква загоњетка као што је био. Данас се зна да га изазивају удружени мутирани гени. Вероватно ће и наука 21. века морати да удружи своје различите приступе да би из ове веома важне битке изашла као победник ■

Горан Војиновић

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

који су хемијски веома реактивни јер теже да постану неутрални. Верује се да радикали одузимањем електрона са кључних ћелијских делова као што је ДНК могу гене да учине много подложнијим мутацијама.

Пре више деценија научници су уочили да и гени неких вируса могу да изазову рак код животиња. Заразни вируси убацују своје генетске поруке у неке ћелије нападнутог тела, па оне уместо својих почињу да производе беланчевине вируса. Зато, ако вирус са собом носи онкоген, његово деловање може да претвори нормалну деобу ћелије организма у канцерогену.

Али, и вирус који не поседује онкоген може да изазове мутацију гена домаћина близу места уметања свог генетског материјала у његову ДНК! Иначе, због њихове једноставне грађе, проучавање деобе вируса веома је помогло научницима да макар делимично схвате

како се деоба одиграва код људских ћелија. Вируси се састоје само од генетског материјала заоденутог танким омотачем од беланчевина. И док вируси имају највише неколико стотина гена, виши организми поседују неколико десетина хиљада (овакав сложен генетски састав назван је *геном*). Тако је проучавање такозваних ретровируса показало да онкогени не потичу увек од самог вируса, већ настају, изгледа, и од гена домаћина. Зато је почело да преовладава мишљење да и здраве ћелије у свом саставу имају „успаване“ *гене рака* који се буде под дејством различитих чинилаца. Да ови гени нису страни освајачи, него су саставни део здравог тела. Тек штете начињене разним канцерогеним утицајима претварају их у непријатеље властитог организма.

Тиме може да се објасни то што су у неким породицама њихови чланови наследили склоност ка одређеним

САМА ВРБА СТОЈИ...

Илустровала Драгана Јовчић

Нису све врбе жалосне иако их ми тако најчешће доживљавамо. Оне су кроз постојање људског рода добиле многа и сасвим различита значења

ДРВО ЖИВОТА

За врбе су везане многе легенде и приче, а издвајамо ону која каже да је једног пролећа мачка омацила много мачића. Човек на чијем је имању живела закључио је да их је превише, па их је, онако мале и беспомоћне, однео и бацио у оближњу реку. Мама-мачка одјурила је за њим и покушала да их спасе, али река је била сувише велика и брза. Несрећна мати дозивала је своју децу, а она су се слабашим гласовима одазивала. Сведоци невоље – врбе које су расле уз реку – биле су дирнуте, те су спустиле своје нежне гране у воду и тако су сви мачићи били спасени и ушушкани у сигурност врбених крошњи. У спомен на тај догађај врбине гране оспу се сваког пролећа „мацама“.

Мацама“ се оспу гране врсте *Salix nigra* чије је стабло покривено црном кором, а род врба под заједничким латинским називом *Salix* обухвата око 170 врста. Поменућемо само још неке: *Salix alba* – бела врба која расте уз водене токове широм

Европе, *Salix purpurea* – црвена врба или ракита која расте и уз воду и дуж путева и *Salix babylonica* – жалосна врба која се убаја у украсно дрвеће. Врбе су листопадна врста и расту до 25 метара у висину, а гипке гране лучно се спу-

у мочварама и на песковитом тлу, као и на иловачи. У друштву другог растиња напредују, али су врло осетљиве на загађења.

Људи од давнина другују с врбама. Од њених грана плеле су се корпе, од коре су се справљали лекови, а

МОРСКА ВРБА

*Сама врба стоји над морем, врх света,
Расплела је косу зелену и дугу,
Наличи на нимфу која је проклета
Да постане дрво и да шуми тугу.*

*Слуша песму горџа када јутро руди,
Агонију воде у вечери неме,
Непомично стоји тамо где све блуди:
Облаци и ветри, таласи и време.*

*И ту шуми с њима дајући полако,
Мору коју грану, ветру листак који:
И, ко срце, себе кидајући тако,
Тужно шуми живот. – Сама врба стоји...*

Јован Дучић

штају и чине крошњу која заузима око десетак метара у пречнику. На планинама врбе расту као грмови, а у хладним пределима као патуљасте грмићи приљубљени уз само тло.

Врбе „воле“ влажно земљиште и изложеност Сунчевим зрацима бар током половине дана, али расту и

користили су је и у многим верским обредима. Рецимо и то да се палице за крикет праве од беле врбе.

Остало је забележено да су још стари Грци знали за лековитост врбе. Диоскорид препоручује лишће врбе за заустављање крварења, нарочито из носа. Многи народи

користили су је за лечење грознице и као лек против болова. Разлог за то откривен је у 19. веку када је у врбиној кори пронађена салицилна киселина која је и главни састојак аспирина.

Много млађа америчка народна медицина препоручује листове врбе за заустављање крварења, за лечење грознице и као средство против главобоље и болова које изазивају реуматизам и разне неуралгије.

Уберите врбину гранчицу, ставите је у влажну земљу и она ће ускоро постати мало дрво. Ова особина донела је врбама и назив „дрво живота“.

Друиди су је називали светим дрветом јер се веровало да су два скерлетноцрвена јајета у којима су се налазили Земља и Сунце била скривена у крошњи врбе све до Постања. Келти су још веровали да је човеков живот смештен у кичмену мождину која је, према легендама, била начињена од врбове гране.

У Британији је настала и легенда о жалосној врби и потрази за Светим градом. Двоје младих волели

су се и састајали се под врбом уз реку. А онда је витешки настројен младић донео одлуку да јуначким делом заувек задобије љубав своје драге и пошао у потрагу за Светим гралом. Силно је желео да испију бар по гутљај из чудесне посуде и да постану бесмртни како би и њихова љубав трајала вечно. Драга га је верно чекала и често тужно плакала у крошњи „њихове“ врбе где је, у сузама, и умрла од туге. Врба, неми сведок велике љубави, верности и туге, попримила је душу и сузе несрећне девојке. Зато је врба тако лепа и тужна истовремено.

И у старој српској религији врба је добила значајно место. Врбовим пругићима симболично се шибају деца и одрасли на Младенце, на Лазареву суботу и на Цвети уз узвик: „Расти као врба!“ На Младенце и на Благовести шибили су се и јагањци, а приликом стрижења оваца свака се претходно шкопила врбовом гранчицом потопљеном у воду. На Ђурђевдан, пре изласка Сунца, младе жене опасивале су се врбовим гранама како би биле здраве и дуговечне као врбе.

На Лазареву суботу или Врбицу у рану зору одлазило се по свеже гранчице врбе које су затим одношене у цркву да преноће. Сутрадан, на Цвети, гранчице су после освећења дељене верницима да би их у својим домовима уплели у венац који би стајао поред иконе. Овај нови венац од свежих гранчица заузимао би место старог, прошлогодишњег, који се, потом, иситњен мешао с храном за говеда.

Врба је нашла своје место и у српској народној медицини. Сматрало се да лечи срдоболу, кашаљ, стомачне грчеве, грозницу, зубоболу и многе друге.

На крају приче о врби завили смо и у Речник симбола. Тамо пише да се врба често доводи у везу са смрћу, али и да је виталност овог стабла симбол божанских закона. На Тибету је врба имала улогу стабла живота, а у Кини су гробови митских личности били у сенци врба. За Индијанце је врба била свето стабло – симбол циклличног обнављања ■ **Р. Леви**

десет

ДРАГУЉ НЕБЕСКЕ СВЕТЛОСТИ

ТАЛИСМАН
КАРЛА
ВЕЛИКОГ,
богате историје
и велике лепоте,
у ризници је катедрале
у Ремсу

АМАЏИЈА КА

Плави сафир моћни је талисман против урока и сила зла, па га је силни цар понео са собом и у гроб. Овај драги камен волео је и освајач Кублај-кан и плаћао га двоструко више него што је вредео

Сви ови драги каменови су сафири – плави, љубичасти, жути, наранџасти, ружичасти, зелени. У приватној су збирци

Разлика између рубина и сафира некада се није правила: рубин се звао црвени рубин, сафир плави рубин. Ова забуна објашњава се чињеницом да оба драга камена припадају истој породици минерала, оба су класификована као корунд који је алуминијум-оксид Al_2O_3 . Само, сафир добија светлоплаву или модроплаву боју од титанијум-оксида и гвожђа, а рубин црвену од оксида хрома.

Сафири могу да буду и безбојни, љубичасти, ружичасти, жути, зелени, наранџасти. Неке ретке боје нарочито су тражене и цене су им високе. Забележено је да је један трговац драгим камењем дошао у Шри Ланку, тадашњи Цејлон, маскиран као ловац лептирова да би нашао и што мање платио ружичасти сафир од 20 карата.

И, претварајући се да је луд за лептирима, осматрао је драго камење и, једног дана, налетео на ружичасти сафир због кога је и дошао из Европе. И купио га је, изигравајући незаинтересованог пролазника, по разумној цени, далеко мањој него што је вредео.

Земља стоји на сафиру

У античко доба сафир је био веома цењен драги камен. Веровало се да штити од уједа шкорпије, да, ако се држи у устима, зацељује унутрашње повреде и ране, да лечи од дизентерије и да особама закле-

тим на уздржавање од сексуалних односа, монасима и свештеницима, помаже да у томе истрају.

Стари Персијанци мислили су да Земља почива на циновском сафиру који својом дивном бојом обасјава свемир. Египћани и Римљани поштовали су сафир као камен правде и истине.

Будући да је у сафиру Божанска правда, у средњем веку приписују му моћ да отклања сиромаштво, да штити од гнева моћника, од издаје и погрешног суда, да улива храброст, даје радост, снажи мишиће. И да је моћна амајли-

Овај величанствени и веома редак падпарадшах или лотосов цвет сафир ружичастонаранџасте боје тежак је 100 карата.

Такви сафири постоје само у Шри Ланки и на великој су цени. Овај је у Америчком музеју историје природе у Њујорку

ја која тера урок и силе зла.

Бискуп Мароде из 11. века написао је: „Сафир има лепоту сличну небеском престолу, он означава срце једноставних, оних које покреће поуздана нада, оних чији живот блиста добрим понашањем и врлинама“.

Католичка црква изабрала је сафир за највиши симбол Божије светлости, чистоће и снаге, па се њеним бискупима и

кардиналима препоручује да овај драгуљ носе у прстену на десној руци као знамен небеске моћи који им даје углед и моћ да вернике благосиљају, што се ради десном руком, и просуђују њихове грехе.

Овај обичај забележен је у папској були коју је у 12. веку издао папа Инокентије III и који се код енглеских бискупа задржао до 14. века – они су на дан проглашења за бискупе добијали сафирски прстен.

Прамен Богородичине косе

Један од најславнијих сафира и најчувенији талисман који

У четвртастом врату пљоске налази се, кажу, прами-чак Богородичине косе. Врат са обе стране рукама придржавају златне женске фигуре које клече. Око оквира талисмана су бисери, а опточен је с десет четвртастих и овалних полудрагих каменова и бисерима док се у врату пљоске налази драгуљ у облику ромбоида. Судећи по стилским особинама, могуће је да је талисман направљен у Малој Азији, а да су жене које клече додате касније.

Цар је заједно са својим талисманом сахрањен у Ахену 814. године. Његов талисман из гроба, 1000. године, извадио је Ото III и дао га на чување у ризницу ахенске катедрале. Много, много касније поклоњен је царици Жозефини, жени Наполеона Бонапарте, да би га носила на свечаности крунисања.

Талисман се, на крају, нашао код Наполеона III и његова удовица царица Евгенија поклонила га је пред смрт, 1920. године, ремском надбискупу као прилог за обнову чувене катедрале у Ремсу оштећене бомбардовањем у Првом светском рату. Овај редак драгуљ данас се чува у ризници те исте катедрале.

Плави драгуљи уместо позивнице

Венецијански путник, пустилов и трговац Марко Поло (1254–1324), који је у 13. веку стигао до срца Азије, написао је у „Књизи светских чудеса“, касније названој „Милион“, причи о својим доживљајима у далеком и тада непознатом

Сирови сафир из Шри Ланке, у приватној збирци

Сафир ЛОГАН из Шри Ланке. Налази се у Смитсонијан институту у Вашингтону

Сафири из јужног Мадагаскара немају већу вредност. Разних су боја, често плавозелени. Понекад умеју да буду прилично крупни, па се извозе на Тајланд где им топлотом „поправљају“ боју, а затим их продају на светском тржишту не помињући им порекло

На Мадагаскару се пошти много не верује, па се драго камење, да би било безбедније, шаље увијено у новчаницу

свету, да је уместо позивнице носио сафире када је желео да уђе у двор монголског владара Кублај-кана.

Великом освајачу веома су се допадали ти модроплави драгуљи, знамење вечног владања, и Марку Полу је у знак захвалности за њих плаћао двоструко више него што су вредели.

Сафири које је довитљиви Венецијанац однео у Монголију потицали су из рудника на Цејлону, острву код Индије, данашњој Шри Ланки. Рудници које Марко Поло описује већ више од 2000 година дају величанствене сафире вађене из речних наноса и одувек обавијене тајанственошћу.

Јер, није познат извор овог драгог камења, зна се само да их с планинских висина речни токови доносе у средиште острва, област око Ратнапуре чије романтично име на сингалеском језику значи „Град драгуља“. Рудари из речних корита ваде шљунак и сафире траже на прастари начин: испирајући шљунак и песак у великим, нарочито плетеним корпама од бамбуса.

Француски природњак Жорж-Луј Леклерк, гроф од Бифона (1707–1788), у својој „Историји природе“ преноси одломак о тим рудницама из „Историје Цејлона“ коју је у 17. веку написао неки капетан Рибеиро.

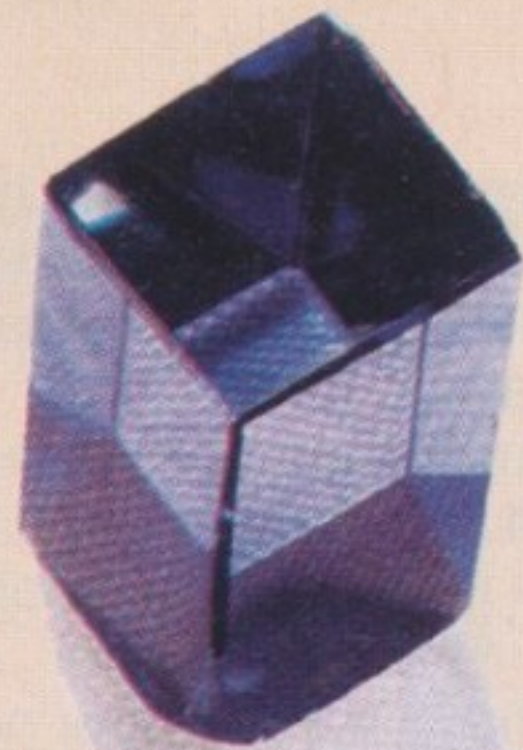
У том тексту пише да су обале река у Цејлону обилувале драгим камењем и да су „Мавари у мрежама постављене“

ним у реку налазили сафире, рубине и топазе који су слати у Персију у замену за друга добра“.

Најлепши на свету

Такозвани Велики сафир Луја XIV такође је из Шри Ланке судећи према честицама које садржи. Овај сафир, а сматра се најлепшим на свету, чисте је провидноплаве боје, тамније на ивицама. Обрађен је једноставно, његових шест површина само су углачане, па је задржао природну лепоту.

У пљачки француских крунских драгуља 1792. године лопови су неке превидели, а међу њима и Велики сафир Луја XIV. Краљу га је својевремено донео трговац по имену Пере и он га је купио чим га је угледао као што је „за славу Француске“ куповао и друге ретке и лепе драгуље.

ВЕЛИКИ САФИР ЛУЈА XIV из Шри Ланке. Изложен је у Музеју историје природе у Паризу

Трговац Пере купио га је од неког немачког принца, а пре тога драгуљ је припадао чувеној римској породици Русполи и носио то име. Она га је, опет, набавила од неког венецијанског трговца.

За време Француске буржоаске револуције овај сафир заложен је да би се

Величанствени сафир ЗВЕЗДА ИНДИЈЕ тежак 563,35 карата, највећи звезда сафир на свету. Налази се у Смитсонијан институту у Вашингтону

Људи у потрази за сафирима у планинској реци у Шри Ланки. Ово је илуминација из издања „Књиге светских чудеса“ Марка Пола из 15. века. Књига је написана око 1300. године. Чува се у Француској националној библиотеци у Паризу

Брош у облику пантера од брилијаната, сафира и два жута дијаманта за очи на сафиру од 152,35 карата из збирке војвоткиње од Виндзора, жене која је британском краљу Едварду VIII, касније војводи од Виндзора, била дража од престола

финансирали ратови Директоријума од 1795. до 1799. године, а касније је поклонен Националном музеју историје природе у Паризу где је и данас.

Боје лотосовог цвета

Изузетни сафири, сан сваког колекционара, налазе се веома ретко и најтраженији су баш они најређи. Први међу њима су чувени, величанствени падпарадшах сафири чије име у преводу са сингалеског језика значи лотос јер су невероватне ружичастонаранцасте боје лотосовог цвета. Одмах уз њих су звездани сафири из Шри Ланке, земље сафира и рубина.

Постоје и други. Блистави, као различак плави сафири из Кашмира у Индији, неупоредиве лепоте и зеница ока сваког правог љубитеља, готово да се и не појављују на тржишту. Прве такве сафи-

ре један ловац случајно је нашао 1881. године у далекој Долини Куди на висини од 4000 метара, 60 километара од најближег града.

Због велике висине и оштре климе сафири се у Кашмиру ваде месец до два годишње. Данас су ти рудници углавном исцрпени и напуштени што, поред лепоте, њиховим сафирима диже цену.

Чуда се догађају, али ретко и на њих треба да се чека. Пастир чије је име Гастон нашао је 1990. године у Андра-номдабу на острву Мадагаскару диван сафир изузетне плаве боје тежак 40 карата! На острву је завладала сафирска грозница. И спласнула је јер се, мада на Мадагаскару има сафира не баш велике вредности, чудо није поновило■

Бојана Дожић

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

18. 4. 2003.

ХАЛО, БАРАБЕ, ПОЗИВ ЗА ВАС!

На први поглед ни по чему се не разликује од правог мобилног телефона. Исто изгледа, исте је тежине, само што уместо да преноси позиве – ошамућује напасника струјним ударом од 180.000 волти.

Лажни мобилни кошта 79 долара, ради на батерију од 9 волти и тренутно је прави „хит“ на светским Интернет сајтовима који се баве продајом средстава за личну заштиту и самоодбрану. (Највећи дистрибутер у САД је фирма „Сејфти техно-

лоџиз“ из Џексонвила са Флориде која лажњаке увози са Тајвана).

Докопате ли се, случајно, неког примерка, пазите шта радите! Гледајте да га и сами не побркате с правим телефоном и распитајте се шта наши закони кажу о употреби сличних средстава за самоодбрану. Пиштољи за омамљивање, рецимо, забрањени су у седам америчких држава и тринаест земаља света■

КО МЕНЕ АУТОМ, ЈА ЊЕГА КАМЕНОМ...

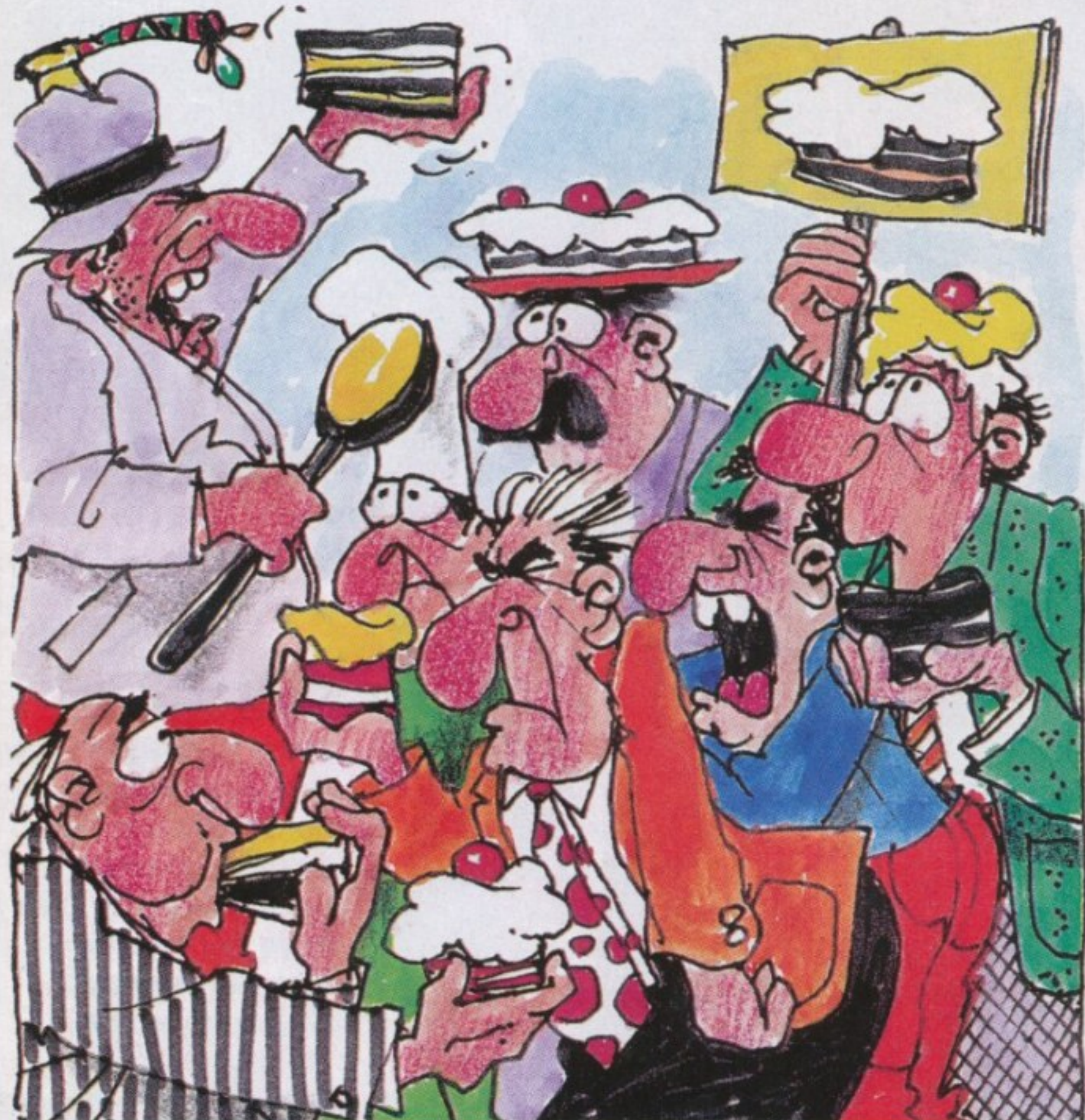
Деветнаестог марта ове године у Чилеу саобраћајна полиција ухапсила је четрдесетдвогодишњака који је са надвожњака изнад Панамеричког аутопута у срцу града бацао каменице на возила која су пристизала.

Полицајци су схватили да нешто није у реду тек када су приметили да је иначе изузетно жива саобраћајница зачуђујуће пуста и да је велики број возача одлучио да се паркира у жутим тракама са обе стране аутопута непосредно испред надвожњака не би ли, како ће се испоставити, избегли каменице које су одатле плуштале по возилима испред њих.

И? Једино што је за сада извесно јесте да је ухапшени признао дело наводећи као разлог саобраћајну несрећу коју је доживео као тинејџер, а од које се никада није сасвим опоравио■

ШКАКЉИВО ПИТАЊЕ ДРЖАВНИХ КОЛАЧИЋА

Парламент Пенсилваније је у кризи. Тамошњи народни представници никако да усагласе ставове по питању колачића који би понели титулу званичног слаткиша дотичне америчке савезне државе.

Сенат је одлучно за „чokolит чип“ колачиће (мање-више ораси + грудвице чоколаде + грудвице чоколаде + грудвице чоколаде), Представнички дом за „назаретанске шећерне колачиће“. Према писању „Бивер каунти тајмса“ и „Елигени тајмса“, раскол је тако дубок да у догледно време о некаквој нагодби тешко може бити говора.

Штавише, оба дома поднела су недавно парламенту два тако оштро супротстављена законска предлога у вези са шкакљивим питањем државних колачића да се претпоставља како у парламентарном животу речене америчке државе мира у догледно време бити неће.

Да је ствар озбиљна, да озбиљнија не може бити, види се већ и по томе што спор није од јуче. Предлози две стране нашли су се пред парламентом још 2001. године, али су због терористичког напада на Њујорк 11. септембра повучени. Привремено, како се сада испоставља.

Грађани (пенсилванијског) Назарета надају се да ће њихови шећерни колачићи, за које су рецепт средином 18. века тамо донели немачки досељеници, заслужено победити. Насупрот томе, изабрани представници народа у Сенату истичу: „чokolит чип“ колачићи далеко су најомиљенији колач широм САД, а Пенсилванија неспорно највећи произвођач чоколаде у земљи.

Дакле? Такорећи неразмрсив чвор. Мада има и оних који, као сенатор Џералд Лавал, мисле другачије: „Да будем сасвим искрен, за мене ће изгласавање државног буџета увек бити далеко већи повод за бригу и расправе него недоумице око тога која врста колача заслужује да представља Пенсилванију.“

Разуман човек тај сенатор Лавал■

НА ТВОЈОЈ РУЦИ

Е

двард Хедрик постао је фризби, реkvизит игре коју је пре много година измислио. Тело Чарла Б. завршило је у музеју анатомије, геолог Јуџин Шумејкер нашао је свој рај на Месецу где је пепео његових земних остатака лансиран 1998. године у мисији Лунар проспектор.

На Флориди још има места за будуће покојнике који би да буду део прве људске бране у историји, а у Монте Карлу могу се угледати на Микелеа Албеторета, несрећног бившег возача „формуле 1“, чији је пепео расут у море.

Према неким социолозима, све ове посмртне жеље знак су културне и верске смушености: људски век све је дужи и зато готово да ишчезава култ мртвих.

Погреб, по жељи, може и да се одложи. Милијардер Френк Лахајнер, преминуо од леукемије у деведесетој години, по својој изричитој жељи сачекао је у нарочитом замрзивачу у Палм Бичу пуних четрдесет дана и то да би његова много млађа жена, пре него што се одене у црнину и ожали га, могла да учествује у догађајима „сезоне“ америчког високог друштва.

На Сан Сиру не може

У многим земљама, и у нашој, закон је одредио како и где се преминули сахрањују и од тога не сме да се одступи осим у тајности и на превару. Код нас расипање пепела није дозвољено, чак ни у такозваном „Врту сећања“. Слично је и у Италији где је расипање пепела озакоњено, али још није ступило на снагу.

Лука, дечак из Милана, пред смрт је изразио жељу да га кремирају и пепео распу по терену фудбалског стадиона Сан Сиро. Његовим родитељима то није дозвољено јер закон још није ступио на снагу, а стадиони нису место за расипање пепела.

Ђино Ђољи, председник општине Ладисполија код Рима, први је човек у Италији који је децембра прошле године дозволио да се кући однесе пепео кремиране особе.

четрнаест

Тело понекад и после смрти има свој „живот“. Све је више људи у богатом свету који не желе у црну земљу или гробницу: неко би да буде лансиран у свемир, неко да се претвори у корал, ретко ко да се завешта науци

Поглавица села Јали у Иријан-Јаји, Индонезија, показује на диму осушено тело свог покојног оца који је, такође, био поглавица. Сада је тотем

ПРСТЕН...

Та урна с прахом Француски-
ње Анријете Франсоазе Ја-
гер, која је живела и умрла у
Ладисполију, налази се сада
у Паризу у библиотеци њене
рођаке Лујзе Ан Цвет.

На Страшни суд у једном комаду

Кремирање није свуда оми-
љени обичај. Италија је једна
од европских земаља где се
умрли најређе спаљују: годи-
не 1988. кремирано је само
0,7 одсто умрлих, 2000. годи-
не 6,6 одсто, док је у Чешкој
тај проценат 76,2, а у Брита-
нији и Данској 71. До 1963. го-
дине сваки католик који би
се кремирао изопштаван је
из Цркве.

Став Цркве ублажен је тек
осамдесетих година. Црква,
наравно, има разлога да се
противи спаљивању: хришћан-
и пред Страшни суд морају
да изиђу „цели“ кад год он
куцнуо. И из овога је произи-
шла невероватна глупост: ко
је прави верник мора по ре-
довном обреду да сахрани
руку или ногу које су ампути-
ране после несрећног случа-
ја или због болести.

Тако је децембра 2002. го-
дине извесни Пјетро Мађи-
стро из Месине на Сицилији
био принуђен да потроши
1400 евра за мајушни мр-
твачки сандук и нишу у зиду
гробља да би сахранио своје
стопало одсечено услед бу-
брежне инфекције.

У погледу поступања с по-
смртним остацима уједињења
и глобализација још не важе и
свака држава ради по своме.
У већини се иде на такозвану
приватну иницијативу.

Мумија у саркофагу

У Холандији је одавно оби-
чај да се код куће у урни чу-
ва прах милих и драгих. У
Швајцарској и Немачкој по-

У Америци је
развијен поступак
којим се из
угљеника
добити
кремирањем
људи и животиња
добивају
дијаманти

Америчким Државама продају
се „салонске урне“, луксузне,
у којима, осим за прах, има
места и за кожу, нокте, косу.

Ракетама на други свет

Сједињене Америчке Држа-
ве нуде и најегзотичнија ме-
ста за вечни починак. Фирма
„Summun“ за 60.000 долара
пружа право правцато муми-
фицирање по техници старих
Египћана. Органи се ваде, пе-
ру и враћају на своје место.
Леш се, потом, на 77 дана по-
лаже у супстанце за конзер-
вирање, па умотава у памуч-

пријаве, и новац, да би пепео
стотинак кремираних излила
с блоковима бетона од којих
ће се на Флориди направити
прва „Људска“ подморска
брана где ће се с временом
населити колоније корала и
претворити је у корални
спруд.

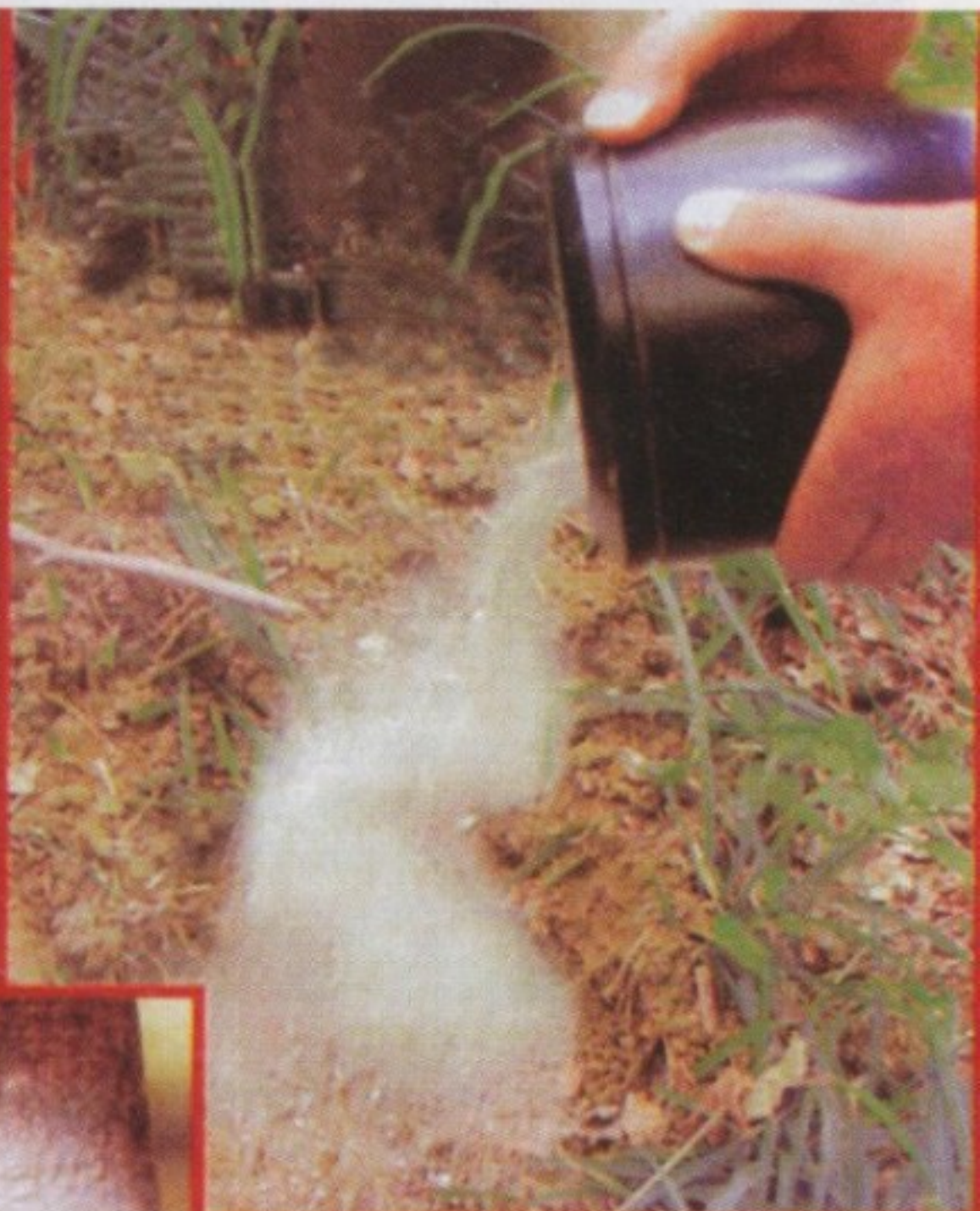
У свету је већ чувен подух-
ват компаније „Celestis“ која
из ваздухопловне базе Ван-
денберг у Калифорнији у
свемир мини-ракетама изба-
цује урне с пепелом. А баш
тако су свој „други свет“ за-
мислили, и за њега положи-
ли кауцију, писац Тимоти Ли-

Пепео
преминулог
лети према
Земљиној
орбити

У Оденвалду у Немачкој сађењем
дрвета рађа се „Шума мира“

На дрво се, на крају, ставља
плочица са иницијалима онога ко почива
међу његовим корењем

У корење дрвета сипа
се пепео или се
поставља урна

стоје „Шуме мира“ где се љу-
битељи природе сахрањују у
биоразградивим урнама у ко-
рену дрвета на које се затим
ставља плочица са иниција-
лима покојника који ће се,
чим се урна разгради, стопи-
ти с природом.

У Лондону је на продају по-
нуђена кућа са све пепелом
њеног преминулог власника
који од свога дома није хтео
да се растане ни у смрти, па је
у тестаменту написао да онај
ко је купи купује и његове
земне остатке. У Сједињеним

ну газу ојачану влакнастим
стаклом. У цену улази и „пра-
ви“ саркофаг.

Јевтинија је понуда компа-
није „LifeGem Memorials“ чији
стручњаци тврде да, наро-
читом тајном техником, у ди-
јаманте претварају угљеник
ослобођен приликом крема-
ције. Почетна цена је свега
4000 долара. Цек Френч, за-
сад жив и здрав, претвориће
се, када умре, у диван дија-
мантски прстен који ће но-
сити његова вољена жена.

„Eternal Reef“ још скупља

ри и Џон Роденбери, творац
телевизијске серије „Звезда-
не стазе“.

За мање од 1000 евра ком-
панија „Eternally Yours Memo-
rial Art“ меша пепео са уља-
ним бојама којима затим
уметници сликају портрете
покојника или друге жељене
мотиве. И мили и драги вечно
остају на зиду салона да пра-
ве друштво породици.

Бесмртна жена

Појављује се и завештава-
ње тела науци мада се такви племенити

петнаест

случајеви засад могу набројати на прстима руке. Немачки патолог Гинтер фон Хагенс направио је изложбу пластифицираних лешева, а технику вештине патентирао. И постигао је такав успех да се 4000 особа већ уписало на листу чекања за тренутак када им куцне последњи час.

А за Џозефа Пола Цернингена из Тексаса завештање тела науци била је последња прилика да, најзад, учини и нешто добро. Он је осуђен на смрт због свирепог убиства и пресуда је извршена 1993. године.

Његово мртво тело је замрзнуто, исечено на 1800 „кришки“ и употребљено за доби-

Ћелије Хенријете Лакс, која се види на слици, бесмртне су и вечно младе захваљујући једној реткој генетској мутацији и већ 50 година „живе“ у лабораторијама.

јање дигиталних анатомских слика које се још користе у болницама и на универзитетима по целом свету.

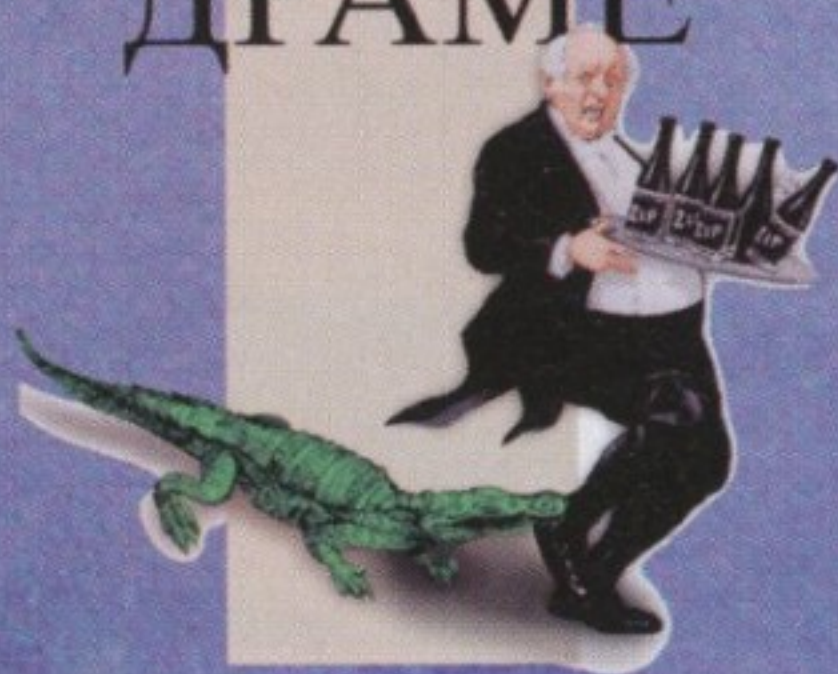
Није то ништа у поређењу с делићем ткива узетим од Хенријете Лакс, жене из Балтимора, која је 1951. године преминула од рака материце. Неке њене ћелије рутински су расејане на хранљиву подлогу и откривено је да су, због једног „погрешног“ гена, у стању да се вечно размножавају и живе, а да не остаре. Те ћелије, продате стотинама лабораторија, постале су стандардни узорак у милионима опита и испитивања лекова.

Наука је далеко догурала, пословност још даље, па ће никад прежаљени покојници као и они будући моћи још више да извољевају. Ово се, наравно, односи на богате земље и имућне покојнике. Што се нас тиче, биће нам сасвим добро и у земљи■

Бојана Дожић

шеснаест

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

КЕРЊА „УПЕЦАНА“ ВЕСЛОМ

Редак приказ: керња ван блиског заклона

Притајена риба могла је да очекује све само не такав безобразлук. Прича о начину на који је ухваћена брзо се прочула међу рониоцима

Пратећи понашање риба званих керње на јужној страни грчког острва Миконос и покушавајући да им се приближи, Посејдон се сетио и Дулета из Осијека, страственог пецароша, који је лети, на острву Каприју код Шибеника, по цео дан ловио рибу стојећи у води до колена. А што је најзанимљивије, Дуле уопште није јео рибу. Нико то није разумео јер су сви сматрали да рибу треба ловити да би се појела, али су прелазили преко тога зато што је Дуле своју ловину углавном поклањао Посејдоновој дружини, а поклону се у зубе не гледа.

Једног дана, док су Дуле и његов син пецали у плићак

између Каприја и острвца Оштрица, морска струја донела је до њих дрвено весло. Да није било тог весла, не би могли да ураде ништа од онога што се мало касније догодило.

Док су њих двојица разгледали весло и размишљали да ли да га задрже, баце или неком поклоне, голема керња покушала је да се провуче поред њихових ногу између стена које су штрчале из воде. Дуле је ударио веслом и ошамутио је, а онда су је, заједно, извукли на поље.

Судија Озрен, по мишљењу свих са Каприја најпознатији шибенски подводни риболовац, чија је ронилачка опрема у то време вредела између

пет и десет хиљада марака, с неверицом их је посматрао док су, пролазећи узбрдо поред његове куће, вукли између себе рибу окачену о весло. А када је сазнао како су је ухватили, замало га кап није погодила.

– Зар ја, поред најбоље опреме и оволиких пушака, још нисам успео да се докопам толике керње, а ова двојица „жабара“ са Драве урадише то једним обичним веслом и то испред моје куће! – сиктао је Озрен.

Толико се узбудио и разбеснео да га је супруга Соња једва спречила да не поломи све своје пушке и осталу скупоцену опрему.

ПОДАТИКИ
ЗАБАВНИК

18. 4. 2003.

Дуле и његов син однели су керњу Посејдону захваљујући на веслу које им је послао. Када су рибу измерили, утврдили су да је тешка 22 килограма.

Посејдон се сетио како су на сличне керње, можда и мало веће, налетели једне године док су се завлачили испод олупине потонулог италијанског брода „Сан Ђиџи“ који је нагнут лежао у близини дубровачких Гребена на дубини између двадесет шест и педесет пет метара. Њих су извлачили на нарочит начин, пецали их тако рећи, јер нису смеле да се користе пушке. За довољно дуг сидрени конопац качили би крупне удице, а на њих живу хоботницу и то односили доле, испод брода, право пред њихову рупу и одмах израњали напоље у чамац. Керња би своју послатицу најчешће прогутала и пре него што би стигли до површине, а онда би одлазили право на Колочеп, где су их пријатељи чекали са већ загрејаним граделама и расхлађеним вином.

На Мунгосов начин

Поред овог начина, кад није било других могућности, рониоци су у лову на керње често примењивали и познати Мунгосов начин.

Као и код највећег броја научних открића, и до овог је дошло готово случајно. Ронећи једном у околини Јаза код Будве, Мунгос, Божана, Биљана и Игор налетели су на керњу која се, чим их је спазила, брзо завукла у један отвор на стени. Њима то није могло да промакне. И они су њу видели, али, као што то обично бива, од опреме за лов нису имали ништа, чак ни рукавице, а о ножу да се и не говори.

Покушали су да је зграбе за реп, али дланови су им само клизили низ љигаве крљушти. Поново су покушали, но, керња се снажним покретом репа без тешкоћа ослобађала насртљиваца. Нити су они могли голим рукама да је ишчупају, нити је она могла напред или назад. У тој нерешеној борби, док је риба мислила да време ради за њу јер је рониоцима нестајало ваздуха, није имала у виду нешто веома важно: да се Мунгос пред рупом понаша исто као теријер пред лисичјом јазбином.

Док је она срдито махала репом, избегавајући његов стисак и чекајући тренутак када ће нападачи морати да оду, Мунгос је, напипавши јој анални отвор, нагло стиснуо

и повукао је напоље, а онда је левом руком прихватио за шкрге.

Керња је све могла да очекује, али такав простаклук и безобразлук – никада. Зграднута оваквим поступком, који ју је у моралном смислу поразио и онеспособио за даљу борбу, само је занемогла и препустила се судбини, а они су је лако извукли напоље.

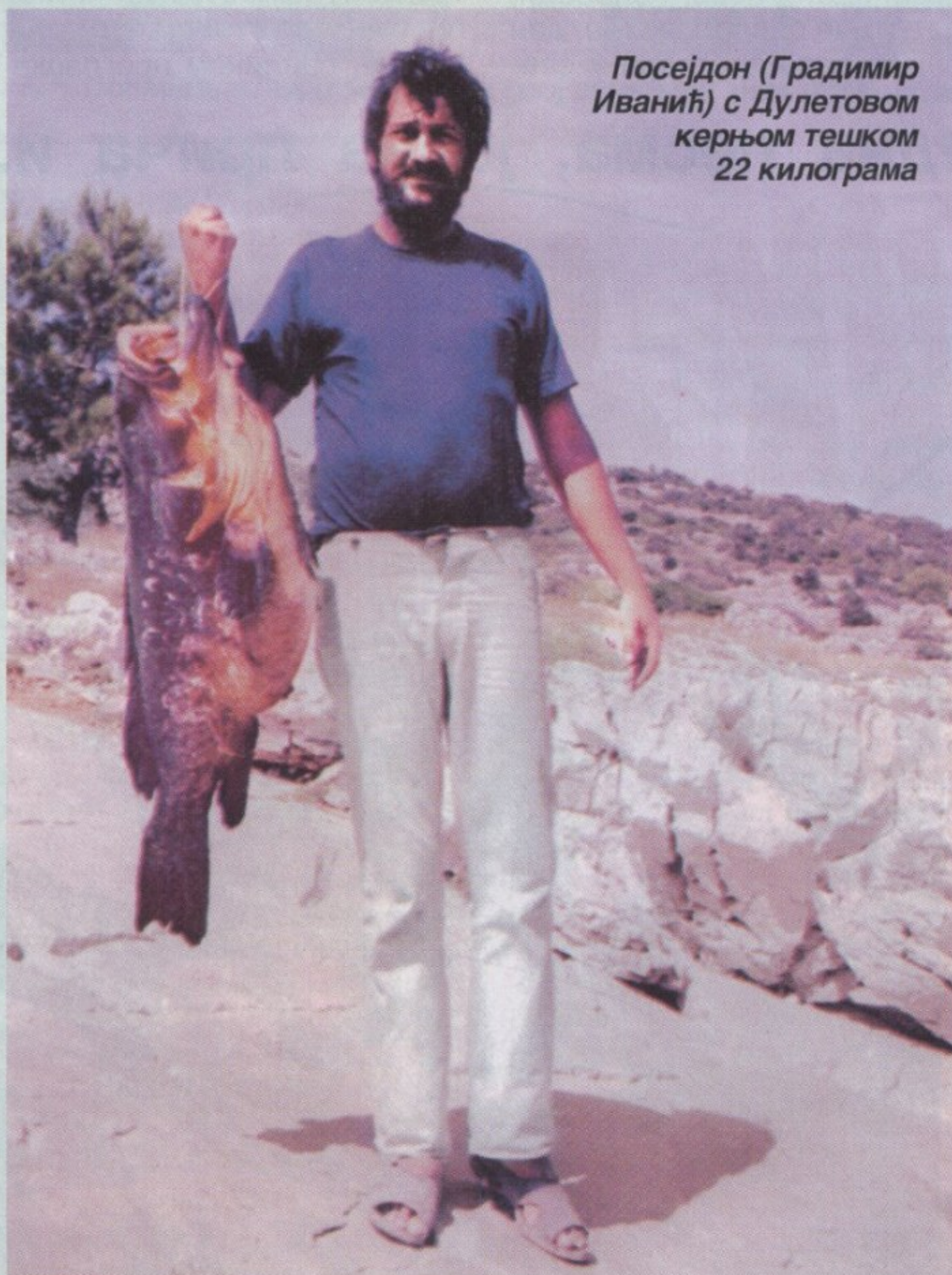
Прича о начину на који је ухваћена ова риба брзо се раширила међу рониоцима. Многи су, проверавајући овај метод, утврдили да се увек догађало исто. Керња би одустајала од даље борбе и предавала се. Тек касније неки

вршини свађали и међусобно оптуживали ко је украо рибу, Мунгос би стреловито кренуо навише и хватао птице за ноге.

Није сваки лов био успешан

Извесно време проносиле су се и приче да је једном таквом галебу намакао гумени прстен око врата, припитомио га и научио да му доноси рибе које галеб, због беоцуга, није могао да прогута, али то, изгледа, није било баш тачно, више је мирисало на легенду.

Посејдон је веровао у ту причу зато што је знао да су

Посејдон (Градими
Иванић) с Дулетовом
керњом тешком
22 килограма

су почели да тврде да се стежањем на овом делу тела у ствари онеспособе њени мишићи јер туда пролазе многа значајна нервна влакна.

Имао је Мунгос и разне друге начине лова. Галебове је, на пример, хватао тако што их је, док би лебдео на дубини од три метра за време декомпресије, односно ослобађања азота из организма, намамљивао да слете на воду изнад његове главе. То је чинио тако што је из плућа вешто испуштао дугуљасте мехуре ваздуха који су галебовима одозго личили на ципале или друге ситне рибе. И док би се они на по-

многи македонски рибари научили једну другу птицу да им по Охридском, Дојранском и Преспанском језеру лови рибу. Они су хватали младе корморане и стављали им прстен око врата да би спречили птицу да прогута рибу коју би ухватила. Касније, кад би их увежбали и стекли у њих довољно поверења, скидали би им и прстен и узицу која их је спречавала да одлете. Тако су корморани научени да доносе свој плен у чамац, а заузврат су добијали комадиће рибе и рибице које нису могле да се продају.

Корморани су знали и да

се удруже и међусобно сарађују у опкољавању раштркане рибе коју су сабијали у гомили како би је лакше ловили. Тада је сваки корморан за један сат могао да донесе у чамац и стотину риба. А кад би налетели на неку већу и тежу рибу, коју једна птица није могла да изнесе напоље, опет су се удруживали и заједно излазили на крај са својим уловом. Према томе, ако рибари могу да обуче корморане, зашто Мунгос не би успео да увежба галеба?!

Иако сваки лов није био успешан, мање-више сви завршавали су се срећно. Посејдон се сетио једног таквог, у Корнатима, у који су се били запутили Груја, Ната и он. Код Тетовишњака су имали квар на мотору, па је њихову „Козу“ теглио, све до Равног Жакна, Марко Лишњак из Загреба својим предивним, старинским једрењакном „Нивес“. Ту су, у клубу „Медитеране“, поправили мотор и продужили даље. Најзад су се сместили у једној старој и напуштеној глагољашкој црквици где су, заједно с овцама, проводили кишне ноћи. Лутајући око Корнатских острва, наишли су на Пишкери на бањалучке рониоце из клуба „Бук“ са којима су била и двојица колега из београдског ронилачког клуба УРС – Љубиша и Жика.

Посејдон и Љубиша заронили су са спољне стране Панитуле, уз саму ивицу стрмог зида, где су на шездесетак метара дубине тако рећи пали на леђа једној огромној грдобини-мркуљи – грабљивој морској риби велике главе – дугачкој најмање два метра, која је на дну спавала међу стењем делимично укопана у песак. Љубиша је брзо нашао округли, пљоснати камен величине аутомобилског точка, али уместо да га на грдобину спусти као гиљотину, испустио га је пљоштимице што је, због отпора воде, знатно ублажило ударац. Пробуђена грдобина, уплашена и озлојеђена, невероватном лакоћом зграбила је чељустима тај камен млатарајући њиме као да је од стирапо-ра. Њени огромни троугласти зуби белели су се у помрчини велике дубине и било је питање тренутка да ли ће бес искалити на камену или ће Љубиши откинути руку или ногу. Срећом, десило се само оно прво! ■

Градими
Иванић
седамнаест

Када је 25. априла 1792. године узаврела Француска објавила рат аустријском цару и пруском краљу, само обнављајући хиљадугодишњи сукоб, али овог пута у име нове слободе на једној и старог поретка на другој страни, одмах је у Стразбуру навалио народ из свих кућа и улица на отворене тргове. Спреман за рат, већ је марширао читав гарнизон, пук за пуком, на последњу параду пре поласка на фронт. Говори, усклици, бука и бес, све се стопило у звуке прве привремене ратне песме револуције „*Ca ira*“ коју је интонирала пуковска капела. Мелодија голицава, обесна

и заједљива, уз коју се заправо лакше играло него марширало, али ју је њено присуство у револуционарним збивањима увело на велика врата и у војнички живот. Наставило се с пламеним говорима по кафанама, клубовима и на улицама, делили су се прогласи, одушевљење је расло, а текст који се понављао обраћао се свима: „*Aux armes, citoyens! Marchons, enfants de la liberté!*“ – На оружје, грађани! Напред, децо слободе!

На ове речи клицање се удвостручавало. Председник стразбуршке општине барон Фридрих Дитрих, додуше племић, али свим срцем одан новој слободи, подстиче расположење, дан објаве рата претвара у све-

чаност, налаже да се војницима деле вино и јело, а офицере и најважније званичнике града позива на вечеру у свој пространи дом. И ту се држе говори, грли се и заветује на храброст.

Песму пошаљите на фронт!

Зашто је значајан град Стразбур и вечера код председника општине као да цела Француска није у рату?

Зато што за столом у свечаној сали у којој се одржава вечера млади капетан по имену Руже де Лил седи баш поред барона Дитриха и што се барон Дитрих у једном тренутку присетио да је његов сусед за столом пре пола године, приликом проглаше-

ња устава, написао химну слободи коју је пуковски капелан одмах компоновао. Та скромна, али допадљива, песмица свирала се на трговима и певала у хоровима. И онда је, готово узгред, упитао младог родољуба зашто и за ову прилику не би спевао неку песмицу за Рајнску армију која сутра треба да крене на непријатеља?! Покушаће, каже Руже. Браво, одговара Дитрих.

Један генерал који је седео прекопута и чуо делић разговора, наздравио је Де Лилу рекавши му да песму одмах пошаље за њима на фронт јер би нека родољубива корачница баш осоколила његове људе у маршу. И даље се пило и наздрављало до дубоко у ноћ. А

Једна песма, једна прича и...

ПЕСНИК ЈЕДНЕ НОЋИ

онда су се сви разишли и уз-
будљив дан је завршен.
Следећи је први дан рата.

Како испунити обећање?

Непријатељ је сасвим близу. Општа узнемиреност влада градом, а једна посебна, грозничава, скромном собицом на спрату куће у Великој улици број 126. Од једног до другог краја собе, а то је једва неколико корака, немирно корача млади капетан Руже де Лил. Племићки додатак *де* сам је себи дописао.

Као чаштан човек који је нешто обећао, он покушава да обећање изврши, али како да почне? Кроз главу му пролазе, преплићу се, брује, надгласавају једна другу речи

Његово смртно тело.“ Капетану Руже де Лилу подарена је једна ноћ у којој је био брат бесмртника. А онда је заспао исцрпљен.

Ујутру, с нејасним осећањем да се ноћас догодило нешто значајно, Руже де Лил готово да не препознаје оно што је написао. Лист папира најпре показује свом колеги који станује тик до његове собе, овај га охрабрује и он одлази код председника општине задовољан што је обећање испунио. Дитрих је изненађен, седа за клавир – тада су, изгледа, сви знали све – и пријатним тенором пева донету песмицу. Његова госпођа одмах је приредила пратњу и исте вечери, у удобном грађанском салону, пред де-

гост који је од непознатог провинцијског капетана за једну ноћ привремено створио генија који ће постати познат у свету, учинио је још једно чудо: на другом крају Француске, у Марсељу 22. јуна исте године, Клуб пријатеља устава приређује банкет у корист добровољаца који крећу у рат. Стање на фронту није онако како се у почетку предвиђало. Непријатељ је ушао дубоко у француску земљу, слобода је угрожена. У истом грозничавом расположењу које је владало и 25. априла у Стразбуру, седи сада пет стотина ватрених младих људи у униформама Народне гарде.

Уместо „Te deum”

У једном тренутку, куцнувши у чашу, као знак да узима

хова oseћања, mладићи су тражили од друга да понавља и понавља песму све док је и сами нису научили, изнели из сале, пронели градом и носили даље кроз француска ратишта спремни да умру са њеним речима на уснама. Кад би се заморили у дугом и исцрпљујућем маршу, неко би запевао и сви су добили нову снагу.

Пролазећи кроз села, певали су је изненађеним сељацима, носили је као заставу, сада већ под именом „Марселеза“, кроз сва ратишта и с њом на уснама ушли 30. јула у Париз где их је чекала радознала гомила ослушкујући издалека заносне звуке праћене бучним ударањем добоша. Из грла 500 Марсељаца она је за непунa два сата пре-

**Они који су напредовали и
побеђивали певајући „Марсељезу“
дуго нису знали ко је њен творац.
Ко зна да ли би, и кад, и сазнали да
на себе није скренуо пажњу својим
невероватним понашањем**

изговорене безброј пута у говорима, у здравицама, у прогласима, али и оне које су прошаптали грађани на улицама у страху за своју децу, за своје њиве, своје домове. Све се то слива у поклич који записује готово и не знајући шта ради:

„Allons enfants de la patrie,
Le jour de gloire est arrive!“

Узима виолину и одмах налази ритам који одговара речима, затим долази мелодија и он само даље ређа речи које већ зна, не треба ништа да измишља. Све ради као по нечијем диктату, пише и речи и ноте, све брже и брже. Грозница га не напушта, занос и одушевљење се не гасе, све иде само од себе, узвици са улице претварају се у строфе, магична сила тера га даље и пет строфа настаје у једном даху. Већ пре зоре завршена је песма која ће преживети векове. Кроз њу ће клицати срце целог једног народа.

Још једно чудо

Једног младића с невеликим знањем и још мањим талентом једне историјске ноћи походио је „геније времена који је дошао на конак у

сетак кућних пријатеља,
њих двоје су је и извели.

Пљесак и учтиве похвале испратиле су прво извођење песме, а да нико није схватио величину и значај тренутка „Привлачна и на неки начин оригинална“, како ју је у писму брату госпођа љубазно назвала, „Марсељеца“ никако није могла да се препозна међу разнеженим романсама и италијанским канцонама. Њу ће оживети тек звекет оружја, оштри кораци пукова и звук бојних труба, најбоља оркестрација коју ће јој подарити њени саборци. Јер, она и јесте била равноправни борац, раме уз раме са војницима који су уз њене тактове напредовали или гинули. Али, дотле је морало да прође још времена.

Мали човек у свом малом провинцијском кругу Руже де Лил покушава да свој скромни успех унапреди тако што преписује ноте и шаље их генералима. Стразбуршка војна музика увежбава „Ратну песму Рајнске армије“ и свира је на испраћајима трупа на фронт. Један издавач је штампа, но, сви ти папири леже негде и ништа се не догађа.

Али, онај исти тајанствени

реч, диже се студент медицине на универзитету у Монпелјеу по имену Мирер (да није било овог, његово име потонуло би у заборав), па, уместо да одржи говор, подиже песницу и запева једну нову песму коју нико дотад није чуо. Починјала је речима „Allons, enfants de la patrie“.

Као да је варница пала у буре барута. Као да је неко уместо њих изразио сва њи-

шла kao рефрен на све улице Париза. Револуција је препознала сопствени глас, химна је рођена.

„Марсељеа“ се пева свуда – на прославама, у позориштима, на улици, у клубовима, чак у цркви после „Te deum“, а убрзо и уместо „Te deum“. Први републикански министар рата Серван, схвативши њену снагу, наређује да се 100.000 примерака песме пошаље свим

командама. Од тада би, пре сваке битке, војна капела прво одсвирала њене тактове, а затим су, певајући је у хору, кретале чете једне за другим. Против њиховог одушевљења ужаснути непријатељски генерали, који су својим војницима пред битку могли да понуде само двоструки оброк ракије, нису могли ништа. На страни Француза била је „Марсељеза!“

А шта је са њеним творцем, скромним капетаном Руже де Лилом кога је једне ноћи посетио непознати гост, водио му срце и руку и нестао као да га није ни било? Као што он дуго није знао да је његова „Ратна песма Рајнске армије“ та невероватна „Марсељеза“, тако ни они који су напредовали и побеђивали певајући је нису знали ко је њен творац. Његово име не штампа се на тексту. Нико за њега не би ни знао да није на себе скренуо пажњу својим невероватним понашањем. Испоставило се да онај који је створио једну од најреволуционарнијих песама икада написаних – није револуционар.

Кад су Марсељци и париска сиротиња с његовом песмом на уснама на јуриш заузели Тиљерије и свргли краља, Руже де Лил није пристао да се закуне Републици. Више је волео да напусти службу него да служи јакобинцима. Песник револуције ускоро је ухапшен као контрареволуционар под оптужбом да је издао отаџбину! Само 8. термидор, који је оборио Робеспјера и тиме отворио тамнице, уштедео је Француској револуцији срамоту да песника њене бесмртне химне преда „националној бритви“ – каже Штефан Цвајг који је написао најлепше речи о овом звезданом часу човечанства.

Огорчени старац више од 40 година надживео је ону једину стваралачку ноћ у свом животу, а његово дело, доживевши такође заборав и забране који су трајали дуго, поново васкрсава пуном снагом тек на барикадама јунске револуције 1830. године да једном касније постане национална химна која ће Французе водити и у Првом светском рату. Тек тада је изашла наредба да се тело малог капетана Руже де Лила сахрањива у Дому инвалида, на истом месту где почива и Наполеон Бонапарта, чија је војска такође побеђивала уз звуке „Марсељезе“ ■

С. Н.

двадесет

Politikin Zabavnik - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Back Forward Stop Refresh Size History Mail

ЗАБАВНИКОВА Интернет једрилица

Прочитали сте неку књигу која је на вас оставила изузетан утисак. Можда бисте желели да своје одушевљење поделите с другим људима? Са онима које занима отприлике исто што и вас... захваљујући Интернету, сада постоји веома забаван начин на који можете да размењујете омиљена штива са непознатим људима. Довољно је да књигу коју сте прочитали (и коју сте спремни да поклоните) региструјете на Интернет адреси www.bookcrossing.com и добићете „маркицу“ за своју копију. Затим је потребно

НАЋИ ОСЛОБОЂЕНУ КЊИГУ

да напишете и неколико реченица препоруке, односно да објасните због чега вам се књига толико допала. На тај начин омиљено штиво ћете „ослободити“. Други, вероватно непознати људи, имаће прилике да је нађу и прочитају...

Размена књига путем Интернета почела је 17. априла 2001. године када је амерички програмер Рон Ален Хорнбејкер из Канзаса одлучио да уз помоћ Интернета оснује неку врсту покретне светске библиотеке која би била бесплатна. До сада се више од 60.000 људи уписало у

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

ДЕЧИЈИ НОБЕЛ

Установљен је најзад и дечији Нобел! Ова вест недавно је обишла свет најављујући високу међународну књижевну награду чији тачан назив гласи „Lindgren Memorial for Literature“, а додељиваће се у знак сећања на шведску списатељицу Астрид Линдгрен. Добитници првог признања „Меморијала Астрид Линдгрен“ су аустријска књижевница Кристина Нестлингер и америч-

ки писац Морис Сендак. Награда ће им бити уручена у Стокхолму, 4. јуна, на свечаности на којој ће, уз дипломом, добити и чекове на пет милиона шведских круна, односно, 580.000 евра.

Астрид Линдгрен (1907–2002), шведска књижевница, светску славу стекла је написавши роман „Пипи Дуга Чарапа“. Било је то 1945. године. Књига је убрзо преведена на многе

светске језике – више од шездесет до данашњих дана. Дела Астрид Линдгрен намењена младим читаоцима – како су истицали књижевни теоретичари – обухватала су велики број различитих тема, али су и стилски била разнолика. Уметница је надахнуће налазила у успоменама из детињства.

Астрид Ериксон рођена

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

18. 4. 2003.

ову необичну библиотеку понудивши 160.000 ослобођених књига на читање.

Шта, заправо, значи ослободити књигу? Оног тренутка када је реги-

струје, читалац који препоручује књигу треба да назначи на ком ће је месту и у које време оставити неком будућем читаоцу. А он ће је, у заказано време и на одређеном месту, једноставно – купити. Посетилац сајта има прилику да се обавести да ли у близини његовог места боравка постоје ослобођене књиге, или ће, можда, бити први који ће је некоме понудити.

* * *

На страницама изузетно занимљивог италијанског Интернет сајта можете да нађете речи славног колумбијског писца Габријела Гарсије Маркеса: „Живот није само оно што смо проживели, већ оно чега се сећамо да бисмо могли другима да испричамо.“ Маркесова реченица објашњава о чему је реч: наиме, на адреси

www.miricordo.it (у преводу – Сећам се), сакупљена су сећања непознатих, такозваних обичних људи. Они су их, по сопственој жељи, уступили другима на читање. Сећања су, дакле, сачувана и – објављена. Није важно што писац истините приче није књижевник. Ни велике љубави, као ни бурни догађаји, нису „резервисани“ само за велике писце! Можда ће читаоци сећања непознатих људи који су се одважили да опишу неки преломни догађај из сопственог живота и сами наћи надахнуће, а потом испричати своју причу?

Довољно је да знају италијански језик и своју причу пошаљу редакцији велике светске књиге сећања електронском поштом ■

је 1907. године на малој фарми својих родитеља у Смаланду у Шведској. Оставши трудна у 18. години, сама се отиснула у шведску престоницу где се запослила као службеница, а 1931. године удала се за Стура Линдгрена. Прво дело, роман „Исповести Брите Мари“, објавила је 1944. године. Књига је освојила другу награду на конкурс који је расписао највећи шведски издавач дечије књижевности „Рабен и Сјерген“. То је вероватно био и пресудан тренутак у каријери будуће чувене списатељице. Годину дана касније објавила је „Пипи Дугу Чарапу“, књигу о догодовш-

тинама деветогодишње девојчице доброг срца и натприродне снаге.

Од тада, па све до смрти, Астрид Линдгрен је написала више од педесет књига за децу. Многа њена дела играна су у позориштима, а нека су наставила да живе и као цртани филмови. Поред „Пипи Дуге Чарапе“, међу најзначајнијим делима Астрид Линдгрен су и „Бил Бергсон, мајстор детектив“ и „Мио, мој син“.

Код нас је „Пипи Дуга Чарапа“ први пут објављена 1963. године, у издању „Младог покољења“, а превео је Чедомир Цветковић ■

М. О.

Као и свака прича о људима и животињама, и ова је једно-страна. Бар на први поглед. Слушалац чује само једну страну, другу тек наслути по зебњи око срца. Јер, човек се од памтивека плашио вука и све приче о њему одћутао с неким поштовањем према „горском цару“. Уосталом, и свом потомству је надевао, то и данас ревносно чини, имена по њему. Тако су Вук, Вукота, Вукашин, Вучина, Вукосава... од рођења, по веровању родитеља, добили прилику да истрају у немилосрдној борби за опстанак...

Ако је судити по симболима личног имена, Сретен Јовановић, педесеттредогодишњак са Златибора, као да је био предодређен за ово у чему је већ пуних двадесет година. Из ноћи у ноћ, четрдесет до педесет ноћи у једној години, стрпљиво ишчекује сретање с вуком. За њих шеснаест тај сусрет је био кобан. У лову на вукове то је званичан рекорд међу ловцима и оне, како је данас називамо, велике Југославије.

И као прави ловац, прво прича о противнику, такође ловцу, и то тешко надмашивом. Речи су шкрте, готово теле-

графске, али из њих, недвосмислено, избија својеврсно поштовање. Рећи ће, тако, да је вук непоновљива звер. Срчан је али не до безумља, mudar и лукав. А да има њух као пас, јер су му остала чула беспрекорна, тешко да би у природи опстало све ово звериње које данас хода у нашим горама.

У потрази за храном тако је покретљив да, како се приповеда међу ловцима, уме да на Златибору каже „добро јутро“, а на Пештеру „добро вече“. За дан може да превали и стотинак километара. Кад снегови западну, ни онда не мирује и у

стању је да превали огромна растојања. Ако је у чопору, а тада углавном јесте, тачно гази трагом предводника. Као у бициклическој трци, смењују се на челу након 800–1000 метара чувајући снагу за циљ коме су се запутили. И само око искусног ловца може, по дубини трага, да утврди да ли је туда прошао чопор или самотњак. Толико су опрезни у завањању свог кретања.

Посебно су опрезни пре напада на плен, обично тор оваца. Људи су склонни да своја стада штите и свакојаким страшилима или, чак, рефлекторима. Вук је зато уобичајио да прва два дана, стрпљиво потискујући глад, пажљиво обилази место и, ако је треће ноћи и страшило и светло на истом месту, напада без устручавања, као да зна да је то све варка за наивне.

А да вук није нимало наиван, Сретен Јовановић, ловац готово опседнут војевањем с њима, наводи и пример кад звер ускочи у тор и не може да искочи из њега због малог простора за залет. Тада и настају они најчешће непојмљиви покољи оваца које нити може да поједе, нити да понесе. Он их једноставно наслаже једну преко друге да би преко мртвих тела могао да се избави из ограђеног простора.

Ни пси му нису велика препрека, осим великих шарпланинаца с челичним, назубљеним огрлицама. Остале замајава сужавајући кругове око његовог кућерка. С почетка, кад их осети, пас бесомучно лаје, а како се они приближавају, све је тиши. Кад лавез потпуно утихне, то је знак да се пас од страха укочио и да је, готово хипнотисан, остао на милост и немилост свом далеком претку. Остало махом стиже у агенцијске вести у вези са покољем оваца.

Причајући о својим сретањима с вуковима, Сретен Јовановић мало-мало па напомене да се с њима никако не може јурњавом. Ваља бити стрпљив и само стрпљив. Упорност се, наравно, подразумева. У расходованој хладњачи, посебној врсти „чеке“, на

У најдуговечнијим бовјевима на Златибору, који и данас трају не-смањеном жестином, Сретен Јовановић постао је непријатељ бр. 1 најмоћнијој звери ове планине. Чак се међу мештанима одомаћила клетва: „Е, дабогда набасао на Сретена!“

Човек и вук СРЕТЕНОВА НОЋНА СРЕТАЊА

месту Крст, око пет километара од центра Златибора, догађало му се да ноћима, једном чак 28 заредом, чека свог вука и да му ни око не примети. Или га је сан преварио или је, што врло личи на звер, сачекала да се опусти и одвуче постављени мамац.

А ловачка скаска ловца Сретена започела је управо ту, на Крсту, у хладњаки претвореној у „чеку“. Једноставно, он, возач у месној млекари, није могао више да трпи зачичивања мештана од којих је већина, самим окружењем, склона

стрелио два вука. И то једног белог (о чему је „Забавник“ под насловом „Бели очњак на Златибору“ писао 14. априла 1996. године) и једног „домаћег“, сивог. Био је то уопште једини бели вук виђен и одстрељен на Златибору, а о чему, поред варљивог сећања, сведочи и недавно изашла књига „Сто година ловства златиборског краја“. А кад је, ловачки славодобитно, изложен на увид љубоморним ловцима, примећено је да су му канџе биле посве кратке што, знају искусни, упућује да је стигао из далеких кра-

РУСКА КЛОПКА

Надмудривање вука и човека траје откад је вука и човека. С почетка је то некако било равноправно, и вук и човек наизменично су добијали битке, али рат ниједан. Замке, заседе, препаци... ко је шта, како и када могао. Онда је човек посегнуо, о томе сведоче златиборски ловци, за смртоносним отровом стрихином. Вукови су десетковани, али је отров прешао и на друге животиње, па се од тога одустало.

Стари начин намамљивања вука и данас је незамењив. То је такозвано мрциниште на коме се остављају остаци уинутих или тек закланих животиња. Мирис крви вук надалеко осети и онда ловцу преостаје већ помињано стрпљење у скровитој „чеки“. Тај рецепт, углавном, користи и јунак ове приче Сретен Јовановић.

Ипак, многи ловци однедавно примењују такозвану руску клопку. У невеликој дрвеној огради – метала ни пошто не сме да буде јер га вук издалека избегава, чак и обичан ексер – смести се јагње и чека се. Вук ће, ако је где близу, брзо стићи и издалека, у све мањим круговима, прићи дрвеној замци. Ловац у тим тренуцима мора да дише готово на трепавицама. Кад уђе, врата се нарочитим механизмом затварају и његова чапра следећег дана путује у Ужице на препарирање. Разуме се, само ако је примерак од најбоље врсте. Варка за вукове пристигла из далеких тајги већ се одомаћила у овом делу западне Србије. Сад се чека одговор вукова...■

лову, посебно на вука. С вуком су се, и преко нишана, сретали и његов деда Драгутин, па отац Добривоје, а и они с мајчине стране били су на гласу. Сви су му се преци, дакле, куражили на курјака, јер је то, посебно онда, био једини начин опстанка. И да не изневери претка, а да, за дугих зимских доконих ноћи има шта да приповеда потомцима, одлучио је да се и сам упусти у борбу с вуком.

И како то, зарад кићења ловачких прича почесто бива, прво Сретеново сретанье с вуком и данас се, двадесет година доцније, препричава. Ловац је једним метком, тачније сачмом, од-

јева, из Македоније или Албаније, с простора где му је кречњак доброно скратио „нокте“. Збило се то с пролећа 1983. године.

Остало је већ легенда. О њој, поред прича које круже овом лепом планином, говоре и трофеји које је уредно препарирао ужички мајстор Томислав Поповић звани Пекар. А Тица, надимак Сретена Јовановића, једноставно је, не утоливши до краја радозналост овог новинара да му детаљно исприча сваки улов, одлепшао на своју чеку. Јер, ноћ над Златибором већ је пружио своје пипке, а тада се вук спрема у лов. И опет ловац на ловца, стрпљиво, упорно...■

Петар Милатовић

Свет у бројкама

ПАКАО У ГРАДОВИМА

180.000 људи – за толико се свакога дана повећава број становника градова у свету.

28 милиона људи – према статистикама из 2002. године – живи у Токију, главном граду Јапана.

6200 квадратних километара – то је површина на којој се простира Шангај, кинески град у ком живи готово 15 милиона људи.

280 градова у свету има више од милион житеља.

25 градова у свету има између 5 и 10 милиона становника.

36 светских метропола имаће 2015. године између 5 и 10 милиона становника.

2 одсто од укупног броја људи на Земљи пре 200 година живело је у градовима.

18.1 милион људи данас живи у Мексико Ситију.

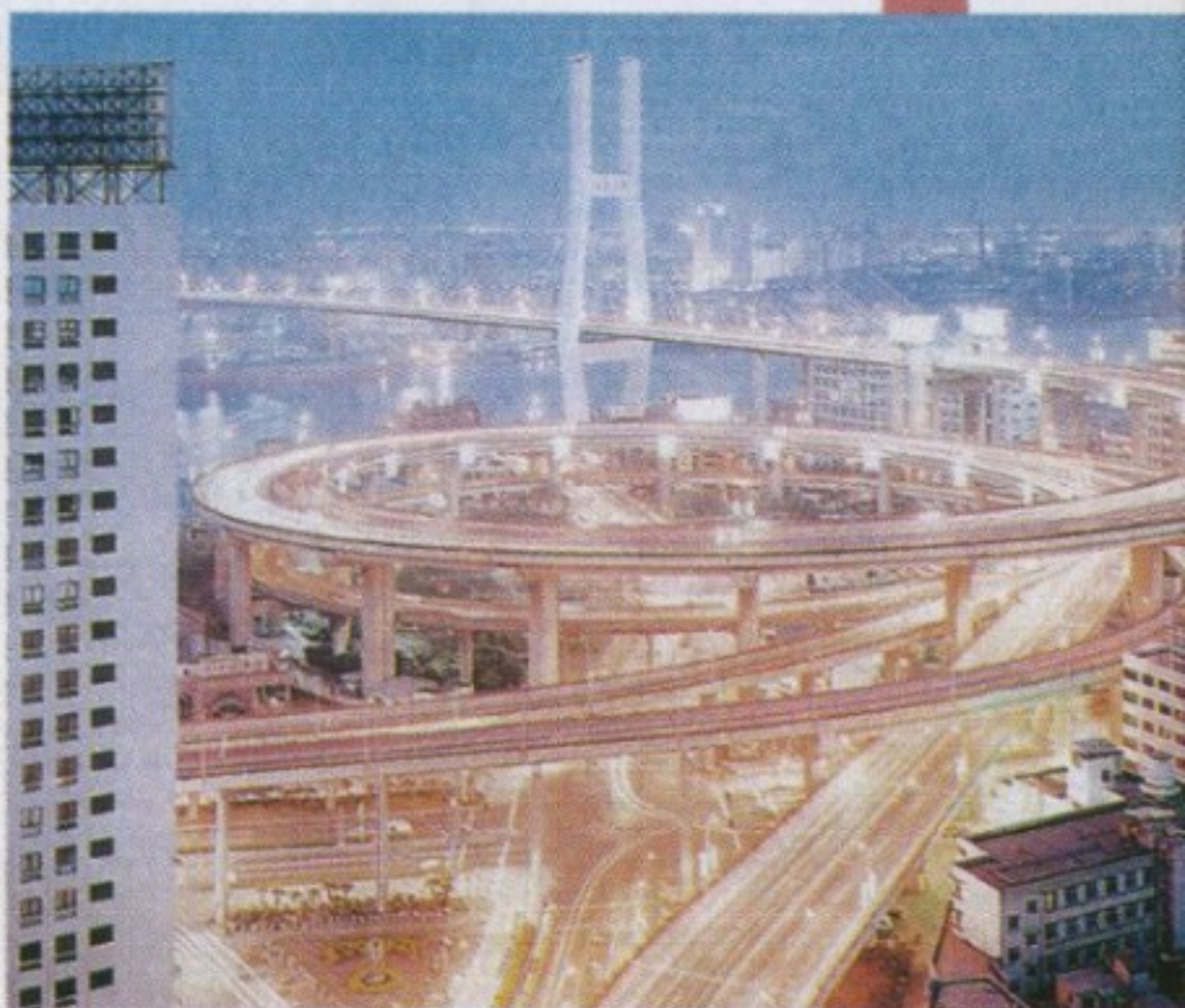
26.1 милион становника живеће, према предвиђањима, 2015. године у Бомбају (Индија), а у Њујорку (САД) 17,4 милиона

378 милиона становника трећег света 2015. године живеће у 23 мегалополиса.

84 одсто становника Каира, главног града Египта, живи у баракама.

3–5 пута више олова у крви имају деца која живе у Каиру од деце која живе у египатским селима.

58 одсто, од укупно 13,5 милиона житеља Лагоса (Нигерија), живи у баракама у којима нема ни воде ни струје.

Шангајска петља: коловози су издигнути 30 метара један изнад другог

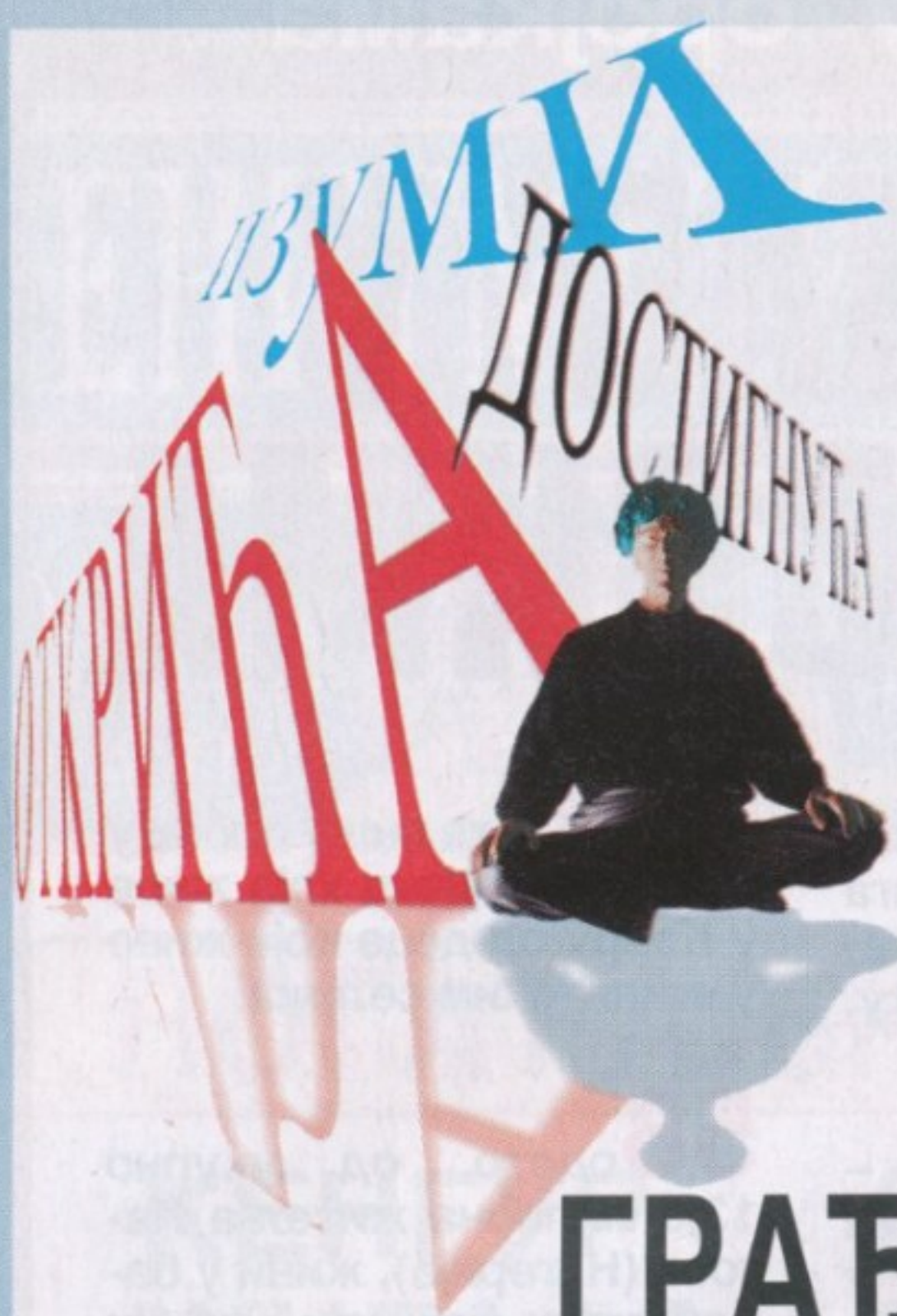
140.000 деце, становника Мексико Ситија, непрекидно се трују оловом, што је последица загађеног ваздуха издувним гасовима, а 46.000 одраслих из истог разлога пати од високог крвног притиска. Због тога свакога дана у Мексико Ситију 330 људи умире од последица срчаног удара.

97 одсто становника Белгије и Кувајта живи у градовима.

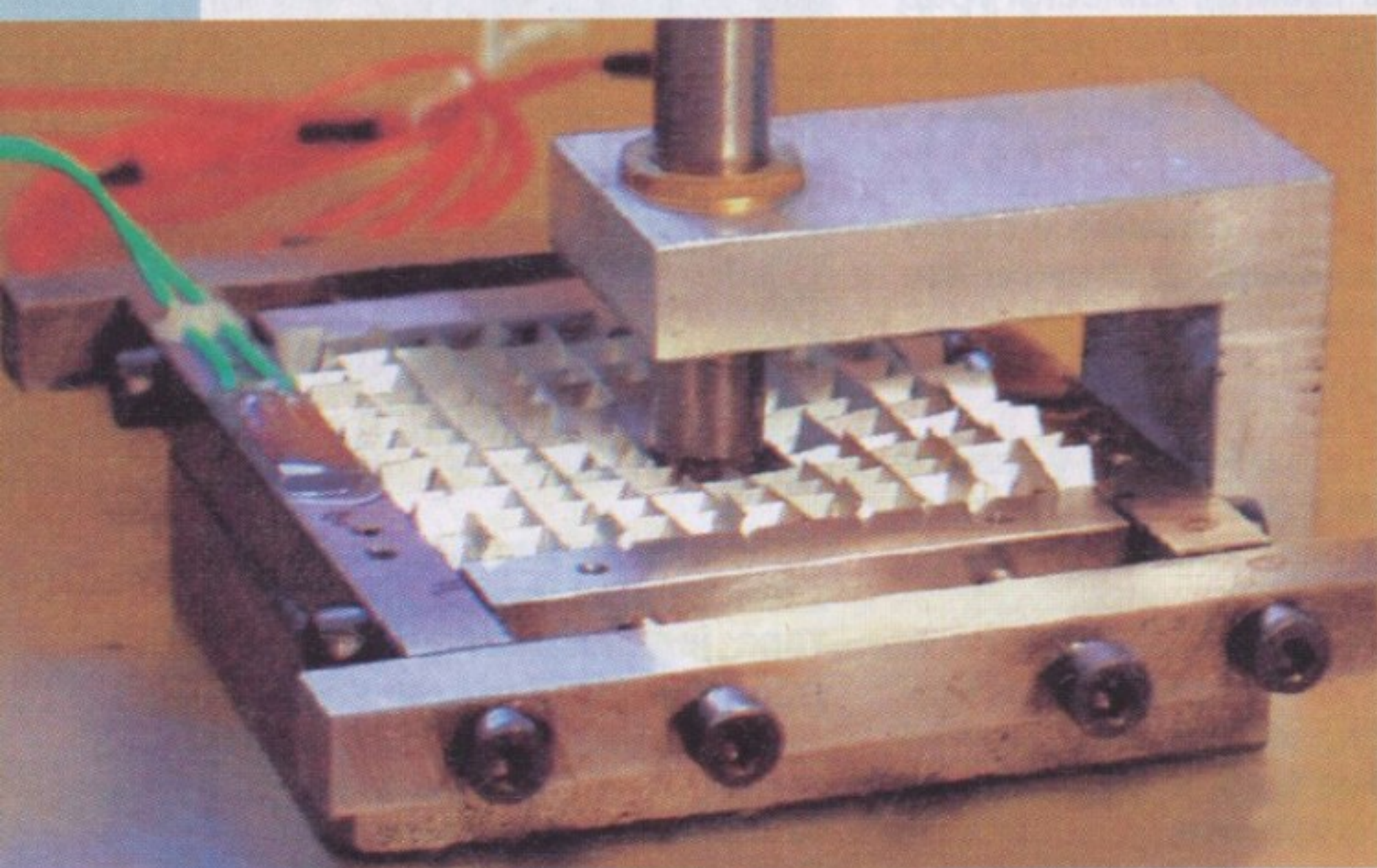
15 спратова имају солитери у Шензену, поред Хонгконга, подигнути толико брзо да немају чак ни лифтове.

Облакодери без лифтова у Шензену

ГРАЂЕВИНЕ ОТПОРНЕ И НА МЕТЕОРСКУ КИШУ

Лабораторијско испитивање блока тетраедарске грађе показало је да притисак на једну или неколико тространих пирамида не може да их оштети јер га оне распоређују на околне и тако га ублажавају

Руски грађевински инжињери најавили су да ће ускоро почети да праве зграде за сва времена, отпорне на све могуће непогоде, експлозију бомби, па чак и на кишу метеора. Јуриј Естрин, водећи стручњак за испитивање грађевинског материјала на Универзитету у Москви, увео је у грађевинарство бетонске блокове састављене од тетраедара уместо уобичајених.

Сам тетраедар је правилан четвороугаоник, геометријско тело коме су све стране једнаки правилни троугаоници, односно тространа пирамида. Сложени у грађевински блок, тетраедри показују велику прилагодљивост приликом слегања земљишта, подрхтавања тла, удара оркана јер се притисак на један део блока равномерно распоређује на све тетраедре унутар њега.

Јуриј Естрин најпре је обавио лабораторијска испитивања свог изума на све земаљске непогоде, укључујући и најјаче земљотресе, а потом је рачунарском симулацијом једну своју грађевину подвргао условима какви владају на Месецу изложивши је киши метеора. Грађевина је, неоштећена, издржала све то.

Овакав начин градње тетраедарским блоковима не само да обезбеђује подизање трајних и безбедних грађевина, него се и утршак материјала приликом градње смањује ■

ТОЧАК-БОРАВАК

За удобан живот није потребан велик, већ мудро искоришћен простор – каже бечки архитекта Андреас Март, један од петоро пројектаната боравка у облику точка, једноставно названог „Turn on“ или „окретати се“.

Ови млади људи направили су точак промера 3,20 метара, ширине 90 центиметара. „Зидови“ су израђени од посебне врсте вештачког материјала који пружа савршену звучну, топлотну и осталу изолацију, а на њих чврсто пријања и намештај – две фотеље, кауч, лежај и сто. Кретање по простору је једноставно – у круг.

На примедбу да точак-боравак нема најнеопходније помоћне просторије као што је купатило и тоалет, архитекте су имале спремљен додатни пројекат. На основни точак, као спојени прстенови, могли би да се додају нови. Купатило би, по њиховој замисли а и по законима физике, опремљено једном кадом могло да послужи и за дуготрајно брчкање, али и за купање на брзину, јер би када у усправном положају заменила туш-кабину.

„Turn on“ може да се постави било где у стану и заиста не заузима много места. Једино цена има превише бројки. Износи 12.000 евра ■

300 МЕТРА ОД ЗАМКА...

БОЦЕ СУ
ПОСТАВЉЕНЕ
НА КАТАПУЛТ...

У ПРИРУЧНИКУ
ПИШЕ ДА СУ ПОД
ПРИТИСКОМ ОД 100
ГРАМА ПО КВАДРАТНОМ
ЦЕНТИМЕТРУ!

ЗВУЧИ
ДОБРО!

А ШТА
ЋЕМО ЗА
ПАЉЕЊЕ?

НАШАО САМ КАНТУ
СМОЛЕ У ОСТАВИ И
НЕШТО МАЛО БЕНЗИНА
ЗА ПОТПАЛУ!

НАМАЗАЛИ СУ
СМОЛУ НА ГОРЊУ
ПОВРШИНУ И
ПОЛИЛИ
БЕНЗИНОМ...

ОКЕЈ!
ПРИПРЕМИ
ШИБИЦЕ,
ПРИНЦЕЗО!

ТЕРОРИСТИ СУ
СЕ СПРЕМАЛИ
ДА ОТВОРЕ
ВАТРУ...

УКЉУЧИ ГЛАВНА
СВЕТЛА КАД ТИ
ДАМ ЗНАК!

СТО МЕТАРА ОДАТЛЕ
МОДЕСТИ ЈЕ УПАЛИЛА
ЗАПАЉИВУ СМЕСУ, А
ВИЛИ ЈЕ ПУСТИО
КАТАПУЛТ...

ЗАКЛОНИ
ЛИЦЕ,
ГВИДО!

ДВЕ ЗАПАЉЕНЕ
БОЦЕ ПРОПАНА
ПРОЛЕТЕЛЕ
СУ КРОЗ
ЕЛЕКТРИЧНУ
ОГРАДУ...

БОЦЕ СУ
ПОГОДИЛЕ ВИСОКИ
ЗИД УЗ СНАЖНУ
ЕКСПЛОЗИЈУ...

...НА ВЕЛИКО
ЗАПРЕПАШЋЕЊЕ
ТЕРОРИСТА...

ТО ЈЕ БИЛА ИЛИ
БОМБА ИЛИ РАКЕТА!
СИГУРНО ЈЕ ВОЈСКА
ПОСЛАЛА НАОРУЖАНИ
ХЕЛИКОПТЕР!

НИЈЕ ЛОШЕ, ВИЛИ!
КАЖЕ ДА СЕ ПРОБИЈЕМО
КРОЗ ОГРАДУ И
НЕСТАНЕМО!

МОДЕСТИ
И ВИЛИ
МУЧИЛИ
СУ СЕ СА
СТАРИМ
ТОПОМ...

БИО ЈЕ ОВО... УХ...
ЈЕДАН НЕОБИЧАН
ДАН, ВИЛИ!

МММ... ЈЕДВА ЧЕКАМ...
УФ... ДА ЧУЈЕМ О ЧЕМУ
ЈЕ РЕЧ!

...ДОК СУ СЕ МОЖИ
ПРИЈАТЕЉИ СПРЕМАЛИ
ДА СРУШЕ ОГРАДУ,
УЗЕО САМ МАЧ И
ЗАУЗЕО ГАРД..."

...НЕ, БОЉЕ ДА
СТАВИМ ОКРВАВЉЕНИ
МАЧ!

ВИЛИ ЈЕ
ПОДИГАО
ГВИДА НА
ЛЕЂА...

'АЈДЕМО! НАДАМ СЕ ДА
ИМАШ ДОБАР РАЧУН У
БАНЦИ, ГВИДО, ЈЕР ЈА
ОВО НАПЛАЌУЈЕМ!

5610
СЛУШАЈТЕ...

ИЗНОГУД

БИО ЈЕДНОМ У БАГДАДУ ГРАДУ, ЗА ВРЕМЕ ДОБРОГ КАЛИФА ХАРУНА ЕЛ ПУСАХА, ЗЛИ ВЕЗИР ПО ИМЕНУ ИЗНОГУД КОЈИ ЈЕ ЖЕЛЕО ДА БУДЕ КАЛИФ УМЕСТО КАЛИФА

ТАРТАРСКА АМАЈЛИЈА

НАПИСАО ГОШИНИ
НАЦРТАО ТАБАРИ

* ОВАЈ РАЗГОВОР НЕКЕ УКИ У КЊИЖЕВНОСТ

ГАЗДА? ЗАР СТЕ ОПЕТ РУЖНО
САЊАЛИ?

ЈА... БИО САМ
СКОРО К'О ОД
МАЈКЕ РОЂЕН И...

ОХ, ДА! ТО ЈЕ ДОСТА
ЧЕСТ САН... РЕЗУЛТАТ
ОСЕЌАЊА КРИВИЦЕ
КОЈА...

НЕ ГЊАВИ МЕ ТИМ
БЕСМИСЛИЦАМА! УЧЕНИ
НЕШТО ДА САЊАМ КАКО
САМ КАЛИФ УМЕСТО
КАЛИФА!

ЗНАМ САД! ЧЕСТО СЕ
САЊА ОНО ШТО СЕ ДАЊУ
ДОГАЂАЛО ИЛИ ЗАМИШЉАЛО!
ТО СЕ ВРАКА
У СЛУ...

МИСЛИКУ ДА
САМ ВЕК
КАЛИФ!
ЈА САМ
КАЛИФ!

ЈА САМ КАЛИФ! ЈА
САМ КАЛИФ! ЈА САМ
КАЛИФ!

ЈА САМ КАЛИФ! ЈА
САМ КАЛИФ! ЈА САМ
КАЛИФ!

ЈА САМ
КАЛ...

ГАЗДА... МОРА ДА СТЕ
ВЕК ГЛАДНИ! МАЛО
ПИЛЕТИНЕ, А?

НЕ МЕШАЈ МИ
СЕ У МИСЛИ!
ОСТАВИ МЕ НА
МИРУ!

ДОБРО!

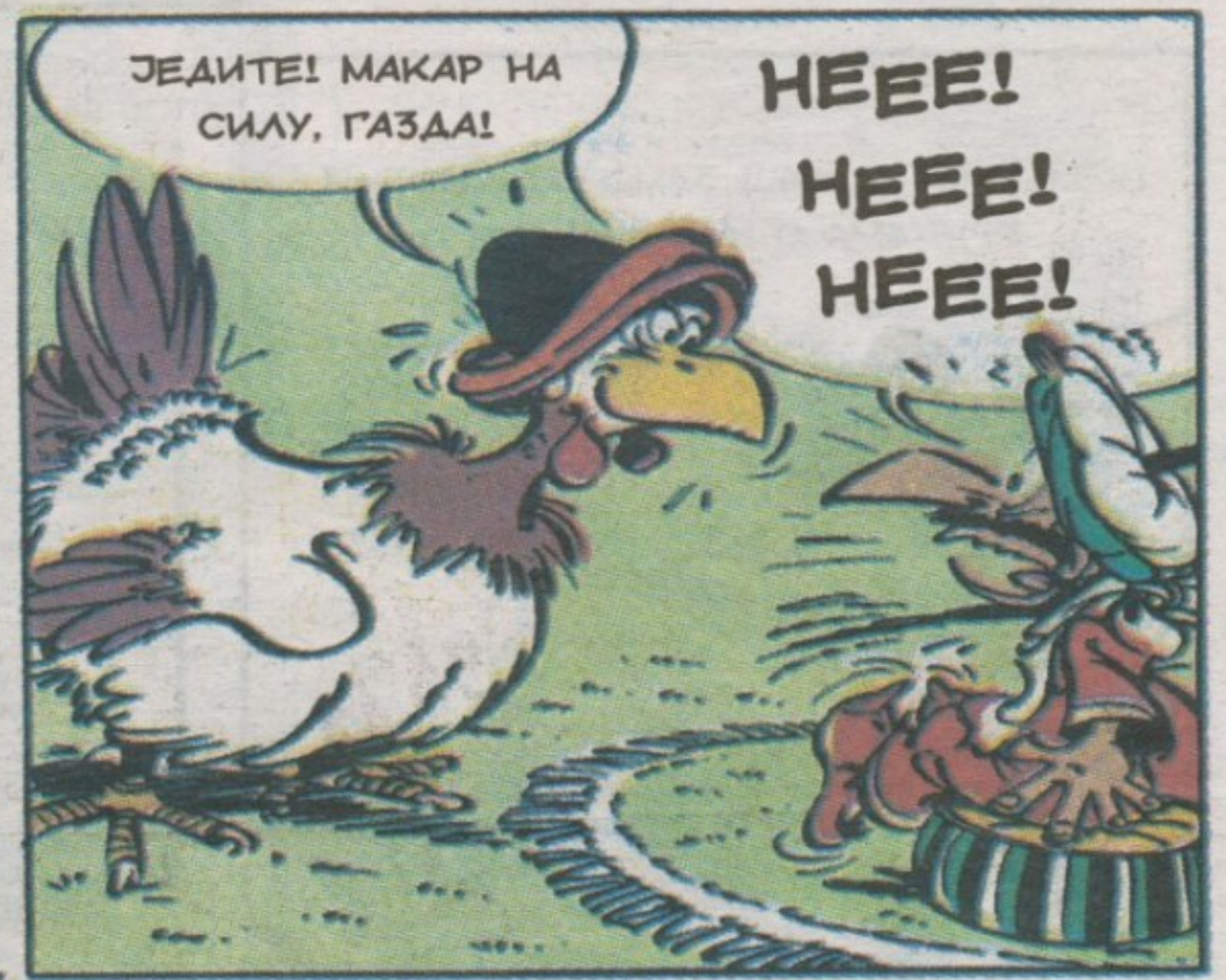

И ТАКО, СВЕ ДОК СУНЦЕ НИЈЕ ЗАВРШИЛО СВОЈ ХОД ПО
НЕБЕСКОМ СВОДУ И ЗАШЛО ЗА БАЈКОВИТЕ КРОВОВЕ БАГДАДА...

ЈА САМ КАЛИФ!
ЈА САМ КАЛИФ!
ЈА САМ КАЛИФ!

А САД У КРЕВЕТ! СИГУРАН
САМ У СВОЈ САН! ЦЕО ДАН
САМ МИСЛИО...
ЈА САМ КАЛИФ!
ЈА САМ КАЛИФ!
ЈА САМ КАЛИФ...

ЗАШТО КАКО?

КАКО ЛЕПАК ЛЕПИ?

Добри лепкови ослањају се на особине својих материјала, нарочито на две: изражену адхезију и кохезију. Првом се означава сила привлачења између различитих материјала, а другом између молекула истог материјала и спречава да се лепак покида.

Добар лепак треба да има и способност да зађе у најситније поре материјала који се лепи, слично као што кључ попуњава празнине у брави. То значи да лако тече и да у себи нема мехурића ваздуха. Онда, када се осуши, гради врло чврсте механичке везе.

У ствари, лепак ствара хемијске везе са молекулима материјала. Ове везе могу бити ковалентне, јонске или и једне и друге.

Код првих, лепак дели електроне из своје спољне љуске са електронима материјала. Код јонске везе долази до привлачења делова молекула са различитим врстама наелектрисања. Лепак лепи и помоћу такозваних Ван дер Валсових сила. То су привлачне силе електричне природе које се јављају као последица кретања електрона.

Материја од које се прави лепак обично се раствара у неком растварачу. То могу да буду лако испарљиви етар, алкохол, неки органски растварач, али може и вода. Неке супстанце увођењем катализатора мењају своје особине и постају лепкови.

Код лепка на бази растварача, кад растварач испари, заостали материјал мења облик својих молекула, очвршћава и ствара хемијске везе на додирној површини са материјалом. Пошто је лепак зашао у најситније поре матери-

материјал

лепак

материјал

Ако се лепак не упија добро и не попуњава све поре, на њиховом дну остају заробљени мехурићи ваздуха. Временом они могу да нарасту и доведу до одлепљивања.

Мехурићи
ваздуха

Од ковалентне везе...
Лепак може да ствара нарочито јаку, ковалентну хемијску везу. Тада његови атоми стварају заједничке електронске парове са атомима материјала.

... до јонске везе
Али, лепак такође може да ствара јаке јонске хемијске везе. У додиру с лепком, атом материјала „даје“ му један електрон. Пошто су постали супротно наелектрисани, атоми се привлаче и тако долази до лепљења.

јала, ове везе успостављају се на великој површини, што лепку даје снагу.

Ашта је суперлепак? Познати „суперлепак“ углавном је начињен од цијаноакрилата ($C_2H_5NO_2$), једне акрилне смоле која своје јаке везе прави скоро тренутно. Једини катализатор који му је потребан је вода која улази у састав готово сваког материјала. Када молекули цијаноакрилата наиђу на молекуле воде у материјалу који лепе, прво се разлажу, а потом повезују у друге ланце (полимеризација). Лепак згушњава и очвршћава све док на крају његови молекулски низови више не могу да се померају. Овакав лепак ствара тако чврсту везу да, ако нисте довољно пажљиви, можете заувек да залепите свој кажипрст и палац!

Ипак, неки материјали захтевају другачије начине лепљења. На пример, да би неку пластику (полимер) причврстили на стакло, морају се у лепак убацили молекули силана, једне супстанце која садржи силицијум, главни састојак стакла. Тада ће стакло прихватити атоме силицијума из лепка као своје и створити нове ковалентне и јонске везе које ће привући и молекуле пластике.

Шта се ради када се жели чврста веза два комада од пластике (полимера)? Да би проникао у ту тајну, француски научник Пјер-Жиј де Жан морао је да сазна шта се тачно догађа на молекулској лествици, па је 1991. године за то откриће добио Нобелову награду за физику. Да би заиста били делотворни, овакви лепкови морају да буду од истих молекула као и материјал који се лепи. Начињени у виду течности, молекули лепка продиру у два чврста дела пластике, мешају се с њима и реагују стварајући нове дугачке молекулске ланце.

Лепљење полимера веома је важно у авионској или ауто-индустрији у којима се захтева што веће смањење тежине. Тамо се метални делови све више замењују пластичним. Инжењери користе сендвиче метал-полимер лепећи пластику у виду пчелињег саћа између два метална лима.

Постоје лепкови који очврсну када се охладе. Има и оних који се састоје од две течности које очвршћавају полимеризацијом. Прва течност је полимер који лепи. Друга је „очвршћивач“ – супстанца која отвара хемијске везе и у полимеру и у материјалу који се лепи, а затим они стварају ковалентне и јонске везе ■

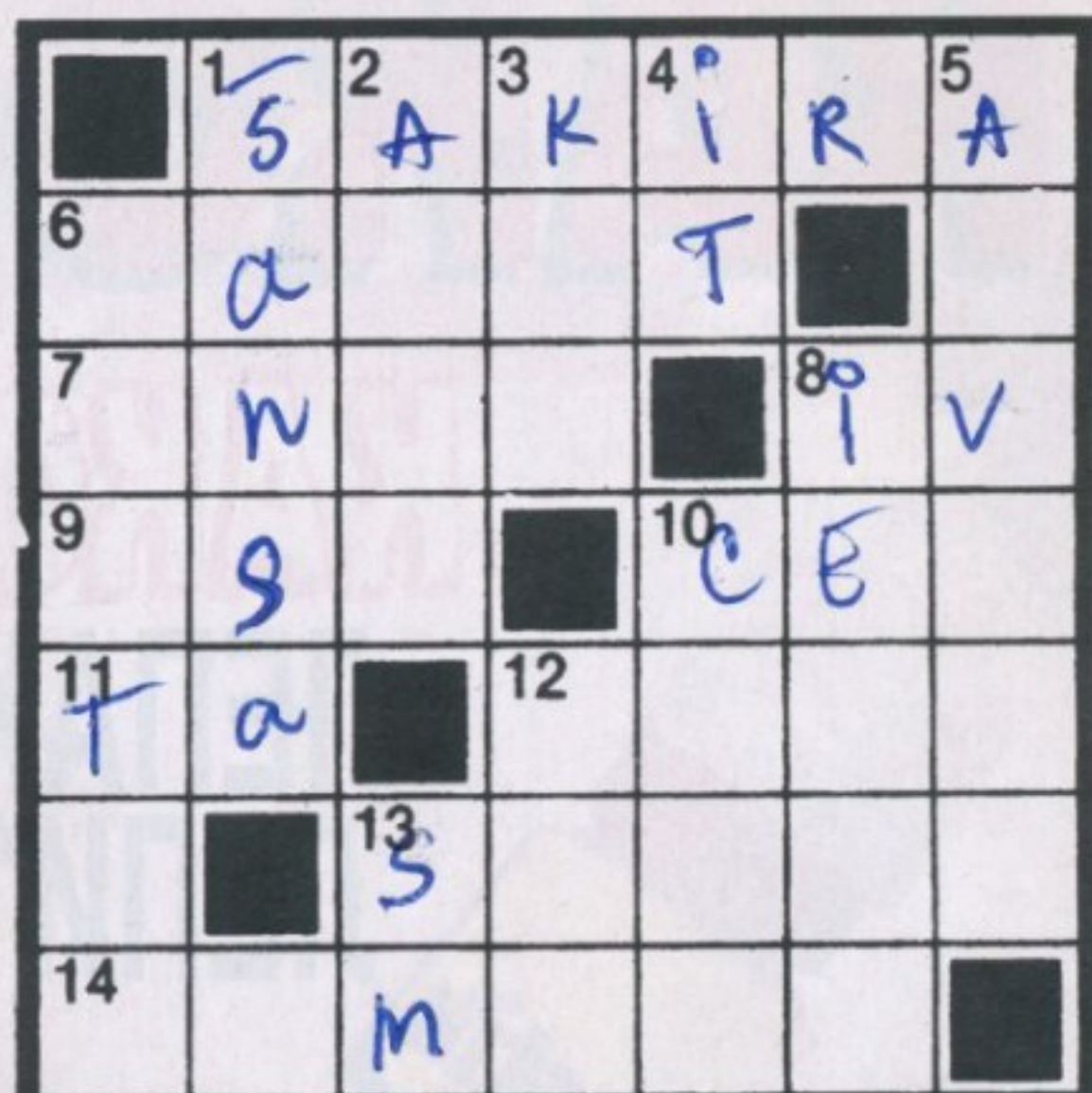
Г. В.

ЕНИГМАТИКА

ПОГАЂАЉКА

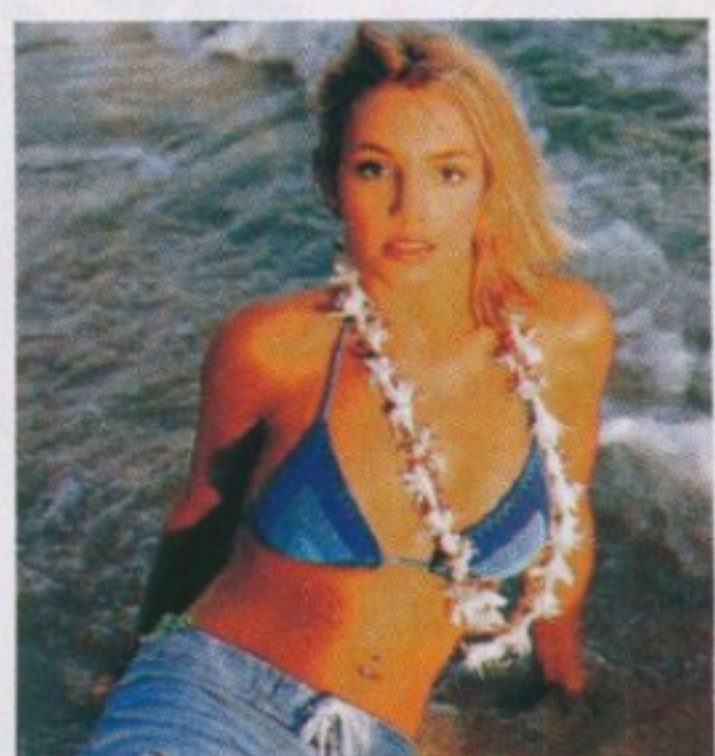
КЕНГУР (2)
 ЖИРАФА (3)
 ЛАСИЦА (3)
 ГАЗЕЛА (3)
 ГРИЗЛИ (4)
 ??????? (6)

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Певачица на слици горе, 6. Део Војводине, 7. Рукометни тренер, Момир, 8. Име певача и глумца Монтана, 9. Острво у Јадрану, 10. До краја, потпуно, 11. Символ тантала, 12. Правац, 13. Презиме певачице на слици десно, 14. Одати ■

УСПРАВНО: 1. Повољна прилика, 2. Један од Сократових тужилаца, 3. Место код Новог Сада, 4. Иницијали пијанисте Тасовца, 5. Друго име града Антверпена, 6. Име певачице на слици десно, 8. Трешчице које настају приликом цепања дрвета, 10. Енглески економиста, Адам, 12. Бања у Белгији, 13. Ауто-ознака за Смедерево ■

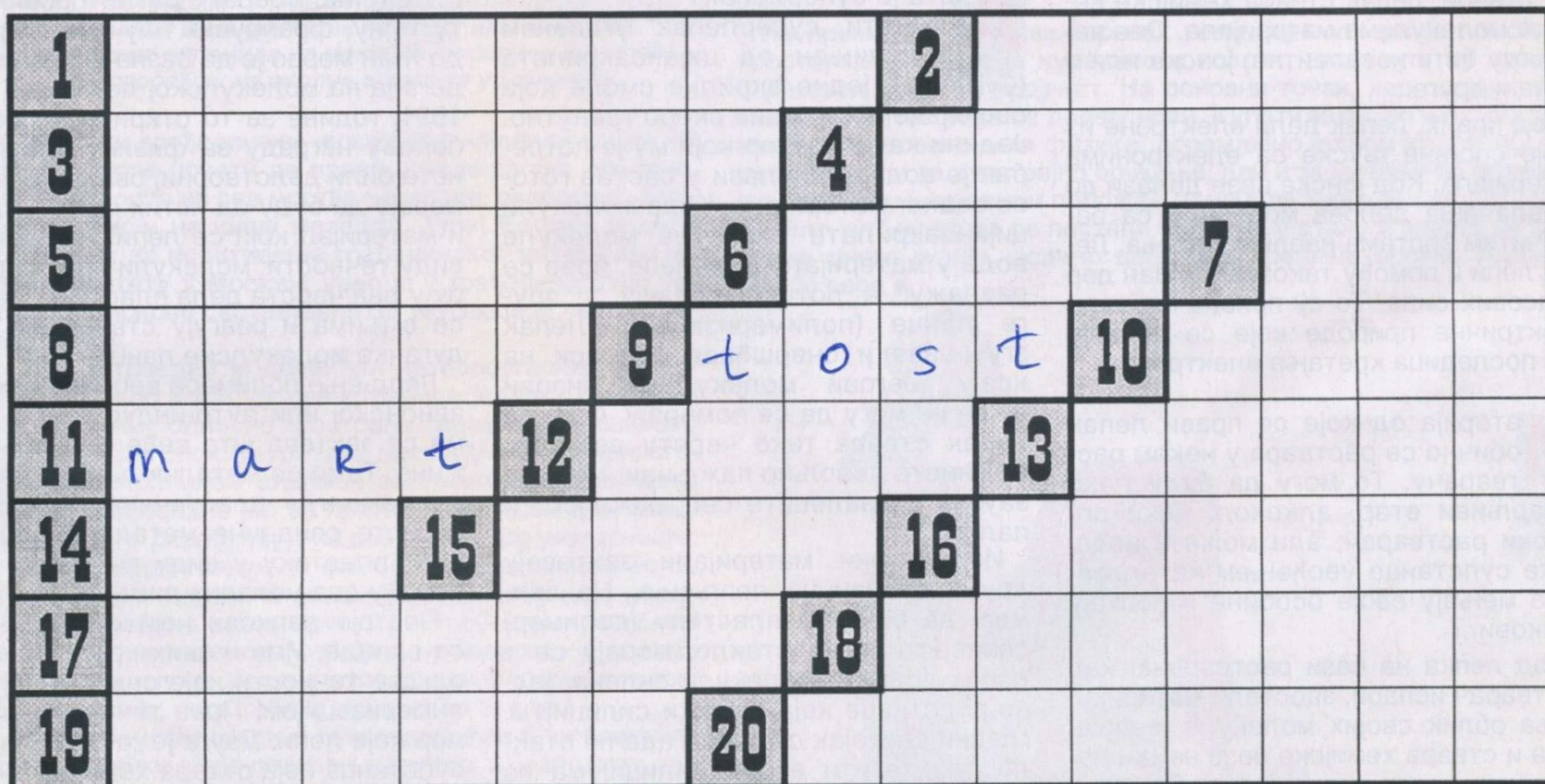

АМЕРИЧКА УКРШТЕНИЦА

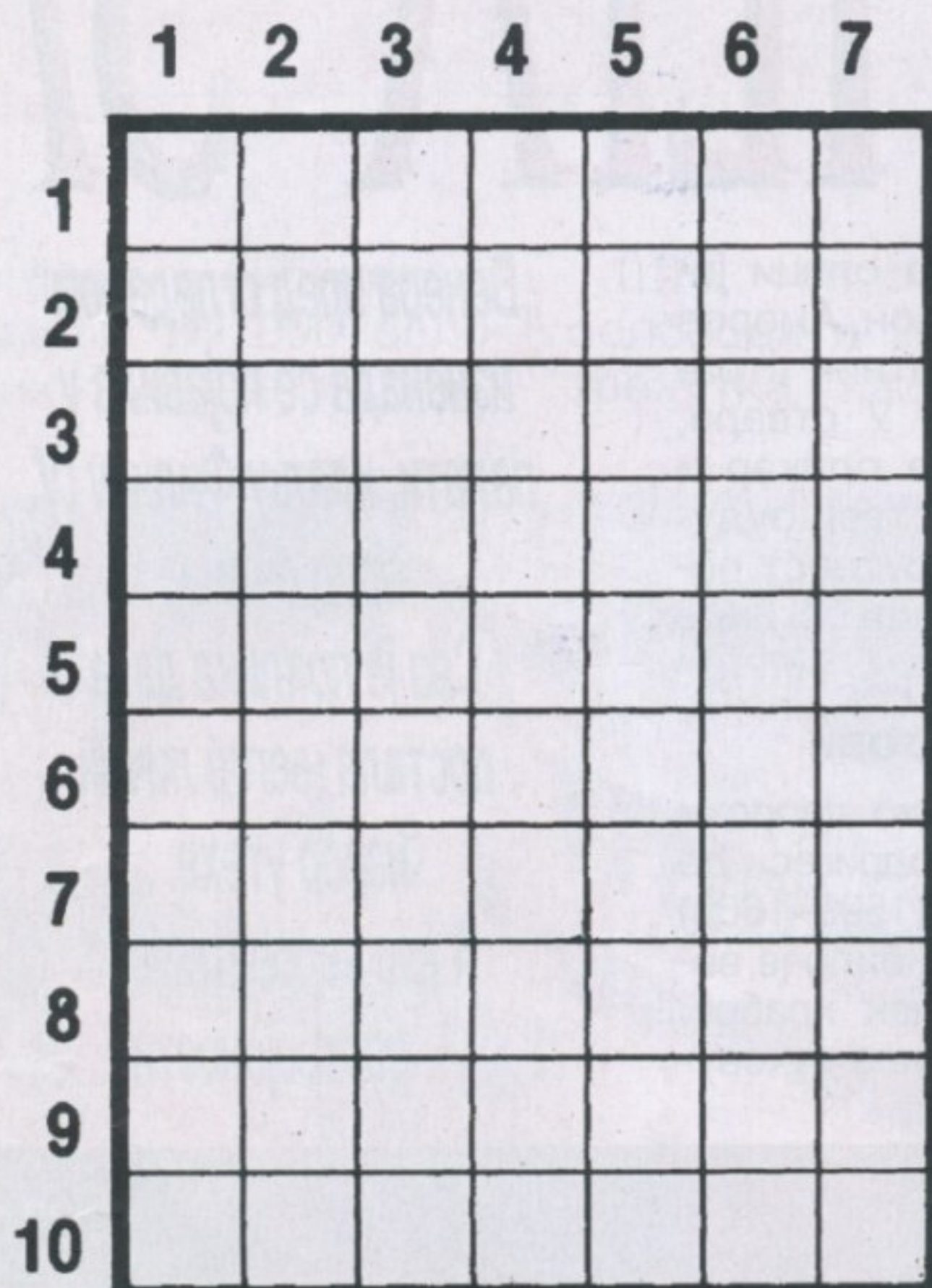
У овој укрштеници речи се уписују само водоравно док усправно излазе колоне истих слова.

1. Вулканско острво у Малим Антилима, 2. Врста смокве, 3. Италијански сликар, Симоне (1284–1344), 4. Ситни паразит (Досадан као ...), 5. Име глумца Шина, 6. Река у Немачкој, 7. Боца од пола литра, 8. Телевизијски

редитељ, Антон, 9. Препечена кришка хлеба, 10. Особе, персоне, 11. Трећи месец, 12. Света гора у Грчкој, 13. Сорти трешње, 14. Марљивост, 15. Моћан војни савез, 16. Справа за разгртање снега, 17. Саламура, маринада, 18. Слика Стојан, 19. Име певачице Перазић, 20. Преварант ■

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Број црних поља означен је у загради на крају описа.

ВОДОРАВНО: 1. Жичани музички инструменти (0), 2. Показна заменица – Иницијали редитеља Кустурице (1), 3. Онај који калема (0), 4. Коњ у народној песми – Јелена или Леонтина одмила (1), 5. Гасовити хемијски елемент – Ознака за неу-

трон (2), 6. Име глумца са слике (1), 7. Ознака за радијус – Јазбина (1), 8. Уништити ватром (0), 9. Тропско воће – Символ ербијума (1), 10. Омакнути се (0) ■

УСПРАВНО: 1. Украсно дугме на народној ношњи – Бестидно, безобзирно (1), 2. Отеловљење божанства у хиндушкој митологији – Енглески државник, Џон (1584–1643) (1), 3. Француски редитељ, Луј – Разонода (1), 4. Презиме глумца са слике (0), 5. Пети самогласник – Хемијски елементи који се могу ковати – Ознака за исток (2), 6. Фудбалски клуб из Мадрида – Џепна бележница (1), 7. Филмско платно – Врста ситне рибе (мн.) (1) ■

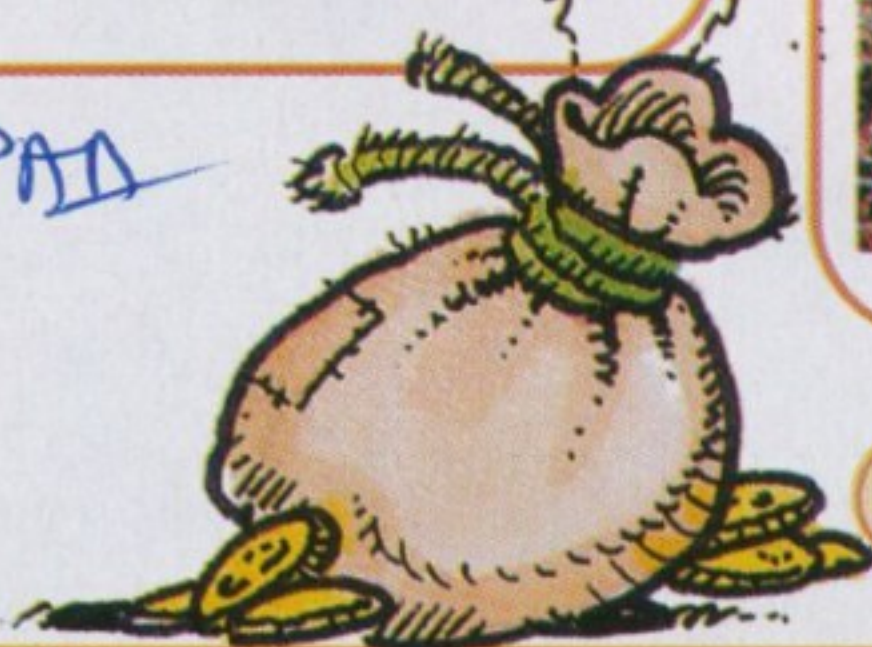

4 + 4 = 8

Повежите по две четворословне речи како бисте добили општу именицу од осам слова.

АРМА	ЛИЦА
БАЈА	ГРАД
БАРИ	ОРАН
ВИНО	БАЗА
КЕРА	ТУРА
КОНТ	КАДА
МЕТА	МИКА
МОРА	ДЕРА
РЕСТ	РАСТ
САЊА	ЛИСТ

ВИНОГРАД

АНАГРАМНА ПИТАЛИЦА

Фазан је птица из реда кока, пореклом из западне Азије, одомаћена у Европи. То што му је готово заборављено друго име, **ТО ЊЕГА** много не узбуђује ■

Решења на страни 61

ПАМЕТНИ ЗАБАВНИК

(11-18.4.2003.)

ЛИСТА ИНОСТРАНИХ СИНГЛОВА

бр. 93/14

(У сарадњи са Round Records-ом)

1. (2) ♣ **THE CARDIGANS**
– For What It's Worth (5)
2. (6) ♣ **LINKIN PARK**
– Somewhere I Belong (3)
3. (5) ♣ **AUDIOSLAVE** – Like A Stone (5)
4. (9) ♣ **GUANO APES**
– You Can't Stop Me (4)
5. (4) ♣ **GOOD CHARLOTTE** – Anthem (4)
6. (1) ♣ **THE MUSIC**
– The Truth Has No Words (6)
7. (11) ♣ **HOT HOT HEAT** – Bandages (2)
8. (12) ♣ **NORAH JONES**
– Don't Know Why (4)
9. (19) ♣ **COLDPLAY** – Clocks (3)
10. (3) ♣ **PLACEBO** – The Bitter End (6)
11. (13) ♣ **JUNIOR SENIOR**
– Move Your Feet (2)
12. (–) ♣ **SAINT ETIENNE** – Soft Like Me (1)
13. (18) ♣ **THE CORAL**
– Don't Think You're The First (2)
14. (15) ♣ **TOM JONES** – Black Betty (5)
15. (16) ♣ **TURIN BRAKES** – Pain Killer (3)
16. (20) ♣ **SOMETHING CORPORATE**
– Punk Rock Princess (2)
17. (17) ♣ **SUM 41** – The Hell Song (4)
18. (–) ♣ **MOBY**
– Sunday (The Day Before My Birthday) (1)
19. (7) ♣ **AVRIL LAVIGNE** – I'm With You (6)
20. (10) ♣ **RED HOT CHILI PEPPERS**
– Can't Stop (10)
21. (–) ♣ **TRAPT** – Headstrong (1)
22. (8) ♣ **LEMON JELLY**
– Nice Weather For Ducks (7)
23. (14) ♣ **VANESSA CARLTON**
– Pretty Baby (7)
23. (21) ♣ **AUDIO BULLYS** – We Don't Care (8)

Испали:

QUEENS OF THE STONE AGE

– No One Knows (9)

DEF LEPPARD – Long Long Way To Go (5)

CREED – Don't Stop Dancing (7)

Листу уређује Ах-Неша.

THE ARC WEEKLY TOP 40 ARCHIVES

(15 најбољих песама из 1980-их):

1. **DIANA ROSS & LIONEL RICHIE**
– Endless Love, 1981.
2. **KIM CARNES** – Bette Davis Eyes, 1981.
3. **OLIVIA NEWTON-JOHN** – Physical, 1981.
4. **THE POLICE**
– Every Breath You Take, 1983.
5. **IRENE CARA**
– Flashdance... What A Feeling, 1983.
6. **BLONDIE** – Call Me, 1980.
7. **FOREIGNER**
– Waiting For A Girl Like You, 1981.
8. **THE J. GEILS BAND** – Centerfold, 1982.
9. **SURVIVOR** – Eye Of The Tiger, 1982.
10. **Michael Jackson** – Billie Jean 1, 1983.
11. **JOHN LENNON**
– (Just Like) Starting Over, 1981.
12. **KENNY ROGERS** – Lady, 1980.
13. **MEN AT WORK** – Down Under, 1983.
14. **RICK SPRINGFIELD** – Jessie's Girl, 1981.
15. **CHICAGO** – Hard To Say I'm Sorry, 1982.

—четрдесет три

Силом богиња

ВЕНЕРА ЗА

Године 1914. платно „Венера пред огледалом“ чувеног шпанског сликара Дијега Веласкеса нападнуто је ножем. На груби чин уништавања уметности одлучила се извесна госпођа: исекла је управо онај део на ком су насликана Венерина бедра и леђа. Била је вероватно уверена да ће нападом на слику значајно допринети борби за једнакост међу половима. Уосталом, то је и навела као разлог свог свакако окрутног и бесмисленог поступка.

Људско понашање бесконачна је збирка невероватних узрочно-последичних догађаја: стога није случајно што је за остварење овог злодела сада већ заборављена госпођа изабрала баш Веласкесово дело „Ве-

нера пред огледалом“. Јер, то је управо једна од оних слика које мајсторски неодољиво, а на естетски савршен начин славе женско тело. Тачније речено, женско тело као предмет (мушке) чежње. Венерино лице, које открива тек незнатни део њене личности или душе, Веласкес је приказао заматљено, у огледалу. Али, с друге стране, или уместо лица – обрине карлице заузимају средишње место у композицији слике.

Потпуно супротно од актова својих савременика из Италије и Холандије, Дијега Веласкес на овој слици није приказао ни природу ни ентеријер, чак ни обавезну служавку, ништа што би могло да одвуче пажњу посматрача. Једина фигура, осим Ве-

нере, присутна на слици је сте њен син Купидон, Аморов брат, иначе заштитник страстно заљубљених. У ствари, дечака с крилима сликар и није могао да изостави будући да његова присутност показује да је на слици богиња, а не стварна жена.

Опасни актови

Оно што је учинио дворски сликар Дијега Родригес де Силва и Веласкес (1599–1660) у Шпанији 17. века било је више него опасно, чак храбро. Очи инквизиције биле су сву-

„Венера пред огледалом“ изненада се појавила у палати, краљу Филипу IV пред очима.

Сва је прилика да је постала његов лични извор утехе.

А још вероватније и – растројености

ЖАЛОСНОГ КРАЉА

да: свако ко би, по мишљењу црквеног суда, насликао „ласцивну“, односно „похотну“ слику, суочавао се бар с казном од 500 дуката, изопштењем из цркве и једногодишњим изгнанством. Можда је због тога Веласкес своју Венеру насликао с леђа и у друштву Купидона који је сведочио о митолошкој теми дела. Било је то из сигурносних разлога, а не да би распаљивао машту посматрача. Такође се поставља питање зашто се поиграо и са одразом у огледалу: наиме, према законима опти-

ке, огледало би у том положају требало да покаже Венерин стомак и груди.

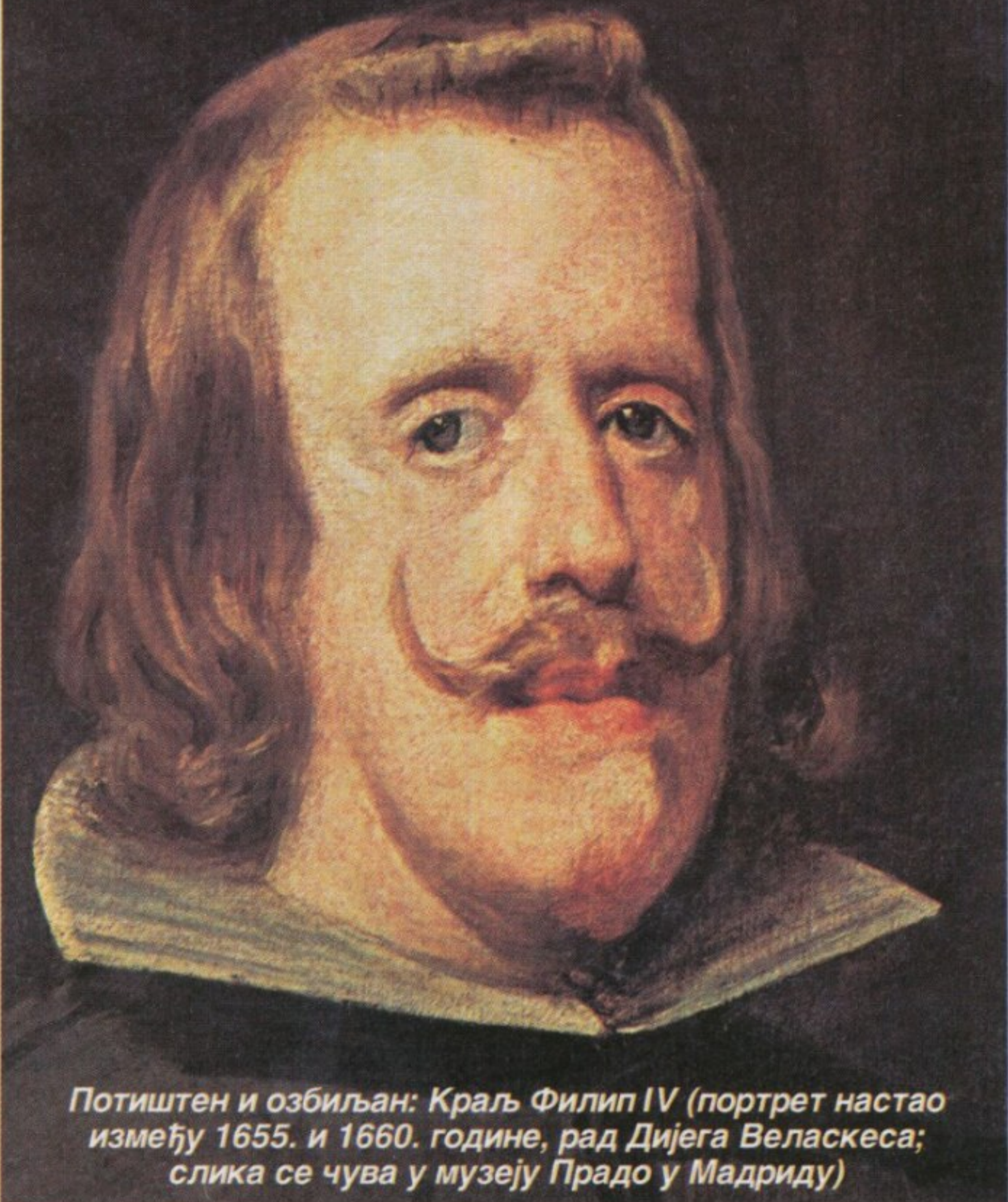
Претпоставља се да су из Веласкесове радионице изашле четири различите слике Венере, али само је ова – величине 123 × 177 центиметара – сачувана до данас. Занимљиво је да је то био једини акт који је урадио неки шпански сликар пре појаве „Наге девојке“, слике код нас познатије као „Гола Маја“, чувеног Франсиска Гоје, негде око 1800. године. У ствари, чак је и у Гојино време сликање женских актова значило извесну опасност.

Главна обавеза дворског сликара Дијега Веласкеса била је да слика краљевску породицу. Урадио је бар туце портрета Филипа IV, са увек истим, замишљено - меланхоличним изразом. Дворови су овакве, званичне, портрете углавном међусобно размењивали. Веласкес је радио у Алкасару, краљевском дворцу у Мадриду, а краљ га је често посећивао у атељеу. Филип је понекад долазио сваког дана, обично у друштву краљице. Тако је, без сумње, дошло и до одређене присности између краља и његовог сликара. Наравно, у оној мери колико су разлике у њиховом положају то допуштале.

Туга на двору

Дијега Веласкес рођен је у Севиљи 1599. године. Породичне везе омогућиле су му да уђе у краљевски двор и већ 1623. године његова изузетна обдареност донела му је част да постане једини уметник коме је допуштено да слика владара. Ту повластицу задржао је све до смрти 1660. године.

Године 1643. Веласкес је постао и дворски коморник (благатник) и управник краљевских збирки и грађевина. Та звања доносила су му значајан приход и место у друштву, али и одузимала време које је могао да посвети сликању. Зато изгледа сасвим вероватно да је између 1640. и 1650. године насликао само једанаест слика. Између осталих, то су били краљев такозвани портрет „Фрага“, као и „Венера у огледалу“, насликана између 1644. и 1648. године.

Потиштен и озбиљан: Краљ Филип IV (портрет настао између 1655. и 1660. године, рад Дијега Веласкеса; слика се чува у музеју Прадо у Мадриду)

Туга и несрећа стигли су на шпански двор тако да је мали број ликовних радова био последица туробних прилика: краљица Изабела умрла је 1644. године, а две године касније преминуо је и Балтасар Карлос, млади наследник трона. Политичке прилике такође су биле више него суморне. Године 1640. дошло је до побуне у Португалу и Каталонији, шпанска војска је 1642. и 1643. године два пута била тешко поражена од Француза, а потписивањем Вестфалског мира 1648. године краљ Филип морао је да прихвати чињеницу да протестантска Холандија више не припада Шпанији. Замисао о католичкој Европи под вођством Шпаније, о којој је почео да сања Филип славни деда Карло V, дочекала је свој коначни крај.

Овако неповољан развој догађаја потпуно је сломио краља, па с многобројним недаћама није ни покушавао да се избори. Препустио је све одлуке свом миљенику, војводи Оливаресу. Филип је био човек изузетно слабог

карактера, плод хабсбуршке лозе чији је јавни живот био у потпуности одређен дворским обичајима. Тачно се знало шта треба да ради, па чак и како ће да хода: „...сва његова дела и занимања увек су иста и у свему приступа на исти начин свакога дана тако да врло добро зна шта ће радити читавог живота“, записао је један Филипов савременик. „...Он хода као жива статуа.“

Побожан и... развратан краљ

Филип је, иначе, био веома побожан, а очајање због сопствене неспособности и политичке неодлучности покушавао је да ублажи свакодневним ловом, а још више – бројним љубавним пустоловинама. Пад свог царства доживео је као Божију казну за грехе које је чинио. После смрти жене и сина обузимала га је час крајња потиштеност час развратно понашање. Тих година Веласкес је за владара насликао „Венеру пред огледалом“.

Ово дело највероватније је настало пре

сликаревог пута у Италију 1648. године. Правила понашања на двору касније су забрањивала да се поглед задржава на голом телу. „Венера пред огледалом“ први пут се помиње у збирци Гаспара де Ара. Збирка је приказана 1. јуна 1651. године када је Веласкес био у Италији. Чини се мало вероватним да је пре одласка урадио то дело за младог Гаспара који је тада имао свега 22 године. Било како било, слика се готово изненада појавила краљу пред очима. Сва је прилика да је постала његов лични извор утехе. А вероватно и – растројености.

У то време једна позната мадридска глумица изазвала је незапамћен скандал када се прочуло да је своју постељу прекривала црним тафтом. Био је то изазов за сликара. Веласкес је употребио овај озлоглашени материјал вероватно из истог разлога као и поменута глумица – да би што боље истакао боју коже и обресе Венериног предивног тела.

Ко је позирао дворском сликару? Модел за Венеру била је, готово сигурно, нека од многобројних краљевих љубавница које су обично потицале из позоришног света. Филип је жарко желео да постане познат као најбољи ловац, а пре свега као највећи и најмоћнији љубавник у краљевству. Култ великих љубавника и миљеника дама био је у то време веома раширен у Шпанији. Према једном француском извору, само у Мадриду у то време је било 30.000 проститутки, што је десет одсто укупног становништва Шпаније!

Исти модел два пута?

Поред „телесне дружбенице“ из нижих слојева и супруге која ја водила рачуна о кући и деци, мушкарац из виших слојева морао је да има изабраницу којој би доносио поклоне, због које се борио у двобојима, коју је јавно обожавао и непрекидно – заводрио. Није случајно да је, баш у то доба, повест о Дон Жуану доспела у позориште и постала омиљена.

Аутор тог комада, монах по имену Тирсо де Молина, није толико марио за љубавне догодовштине заводника колико за каснију осуду његових дела. Јер, после греха следи страшна Божија казна. У то је веровао и краљ

Дијео Веласкес: „Краљевска породица“ или „Почасне госпођице“ („Las meninas“)

Филип. Чињеница да су његове љубавнице – када би дружење с краљем било окончано – одлазиле у манастир није имала толико везе с вером колико с једним другим правилом: жену која је водила љубав с краљем није више смео да додирне ниједан други мушкарац. Баш као што ни на коња кога је он јахао нико други више није смео да се попне!

Претпоставку да је сликар пред собом имао сасвим одређену жену као модел за Венеру, потврђује и боја њене косе. Да је сликао савршену Венеру, њена коса била би плава, што је у то доба било уобичајено схватање. Плава као хабсбуршка принцеза из Беча.

Негде око 1640. године Веласкес је насликао и „Крунисање Девике“. На тој слици Христ и Господ држе круну од трња изнад њене главе. Лице Девике Марије помало подсећа на Венерино. Да ли је чак реч и о истом моделу? Да ли је иста девојка, као богиња пожуде и Девика Марија, први пут насликана за краљичину личну капелу, а други пут за краљеве приватне одаје?

Будући да женама „од угледа“ није било допуштено да позирају уметницима, сасвим је могуће да је Веласкес исти модел користио два пута. Штавише, у томе нико не би ни видео ништа посебно. Јер, мисао да Девика и богиња љубави, светица и развратница, постоје у свакој жени – била је веома

раширена тема разговора у Европи, вероватно и у Шпанији, где су верници обожавали Деву Марију.

Потчињене жене

Шпанско друштво 17. века било је обележено женском подређеношћу, и то не само у вишим слојевима. Готово сваки мушкарац држао је супругу и кћерке мање или више као затворенице. Девичанство кћерки и врлине жена морали су бити сачувани – не само за њихово добро, већ зато што би у супротном нанеле велику срамоту очевима или браћи. Жене су на улицу могле да излазе само у друштву с неким, а на јавним местима седеле су одвојено од мушкараца.

Краљица Изабела, за чију је личну капелу Веласкес насликао „Крунисање Девике“, имала је, на неки начин, чак тежи живот од већине жена у Шпанији. Стигла је са француског двора навикавши да се према њој понашају с поштовањем, а испало је да је стално била трудна; поред тога, било јој је забрањено да се смеје и ниједан други мушкарац осим краља није смео да је додирне, чак ни прстом! Једном приликом, када је пала с коња, два витеза која су јој ослободила стопало из узенгије одмах су се дала у бекство свесни да су тиме што су је дотакли учинили нешто страшно. И тек после њеног посредовања тој двојници људи било је допуштено да се врате у Мадрид.

После смрти краљице Изабеле, а недуго затим и принца Балтасара Карлоса, Филип је био приморан да се поново ожени: јер, земљи је био потребан наследник престола. Избор је пао на хабсбуршку принцезу Маријану од Беча, једну од Филипових нећака, која је претходно била верена за Балтасара Карлоса.

Године 1648. делегација мадридских великодостојника отишла је у Беч да доведе невесту. Веласкес је кренуо с њима, али је стигао само до Италије. Тамо је, као управник краљевске збирке, требало да купи нека уметничка дела. Готово је сигурно да није био несрећан што напушта мучну атмосферу шпанског двора. Заправо, вратио се тек 1651. године после краљевог упорног наговарања да то учини.

Када се 1649. године удала за Филипа, Маријана је била ведрог четрнаестогодишњакиња која је волела да се смеје. Њеним доласком дошло је до промена – привремених, додуше – у догађајима на двору. Краљ је некако живнуо и чак покушао да постане примеран муж. Више није било места за опружену Венеру, велику заводницу и богињу чулних уживања.

Како се претпоставља, Филип је тада поклатио слику или свом новом миљенику Луису де Ару или његовом сину Гаспару који је потом ставио у своју збирку. Давање слика верним поданицима било је у то време сасвим уобичајено. Гаспар је, у суштини, био прави изданак тог поткупљивог трулог друштва: човек који је бескрупулозно користио своје порекло и огромно богатство да би постао још богатији. Године 1657. приредио је банкет у част краља Филипа и краљице Маријане на који је било позвано хиљаду гостију и убрзо после тога добио највишу племићку титулу.

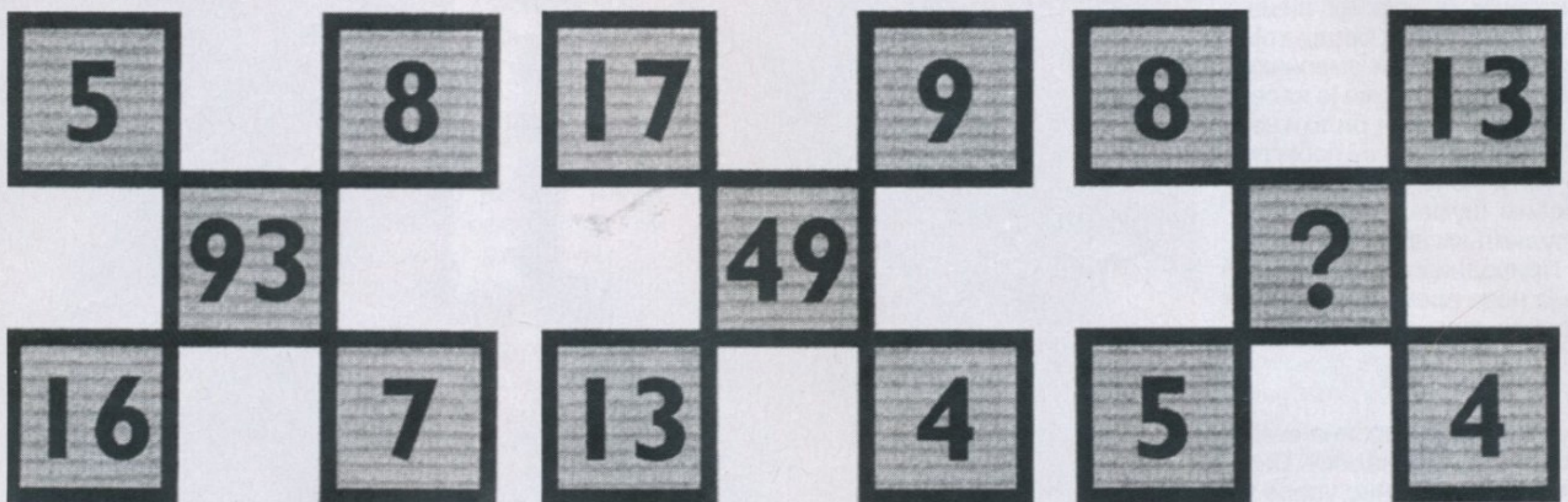
Ипак, када после очеве смрти није изабран за новог краљевог миљеника, нити му је припало привлачно место управника дворца „Буен Ретиро“, покушао је да убије краљевски пар. Није успео у томе, па је ухапшен и осуђен. Занимљиво је да је за заверу коју је ковао кажњен само прогонством тако да је у тренутку смрти, у Напуљу 1687. године, и даље носио титулу вицекраља.

Припремила
Мирјана Огњановић

ПОДКУПНИ
ЗАБАВНИК

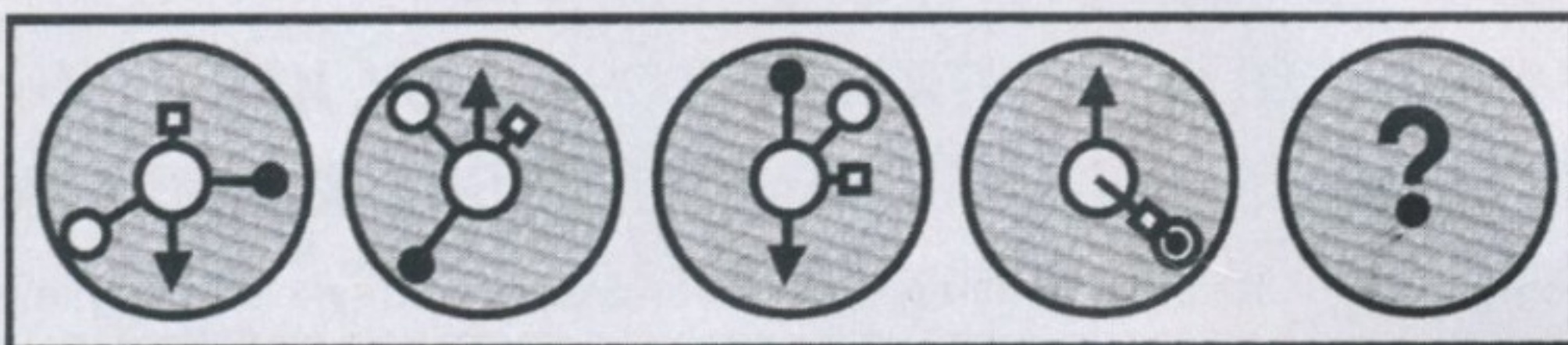
Менсине логичке загонетке

НЕПОЗНАТИ БРОЈ

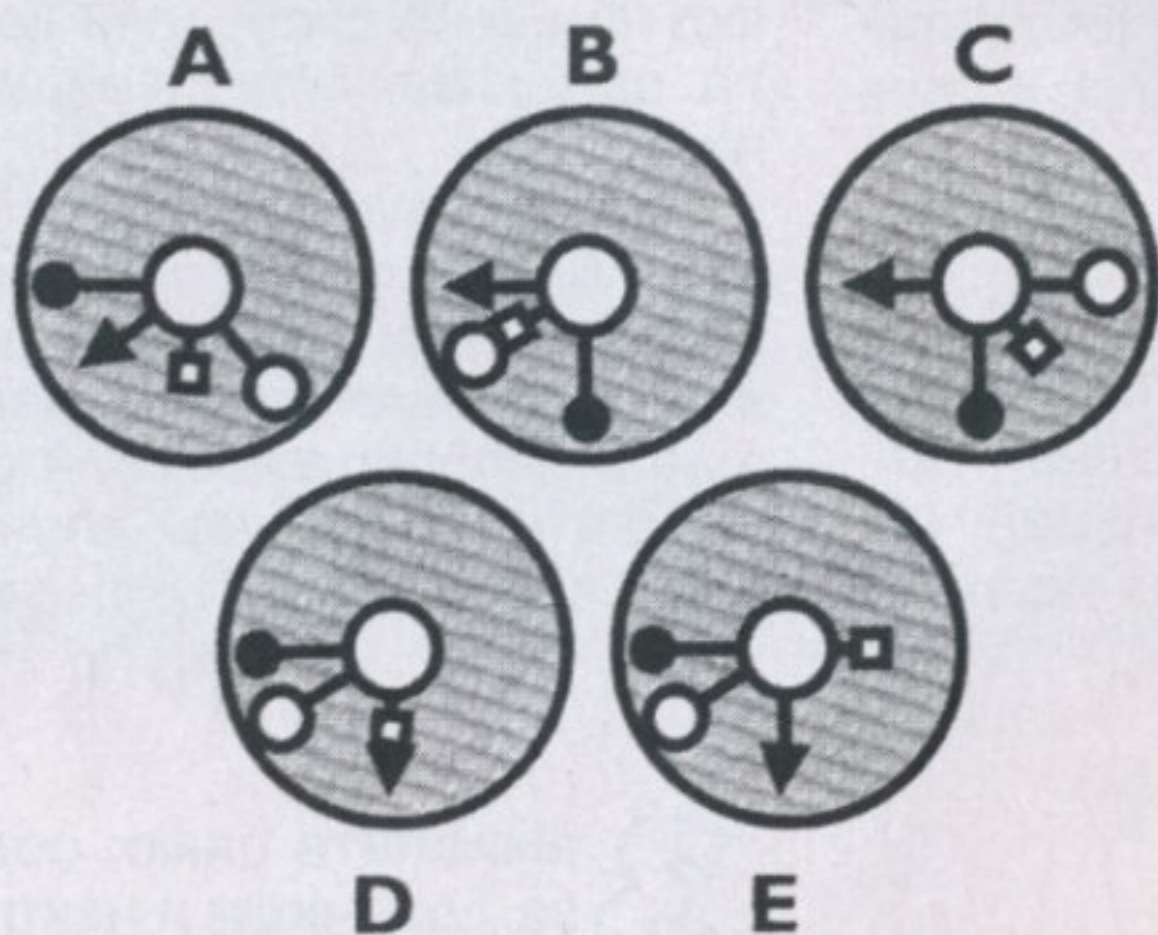

Погледајте дијаграме. Који број замењује знак питања?■

ЗАВРШИТЕ НИЗ

Добро погледајте четири круга у правоугао-нику. Који од доњих кругова завршава низ?■

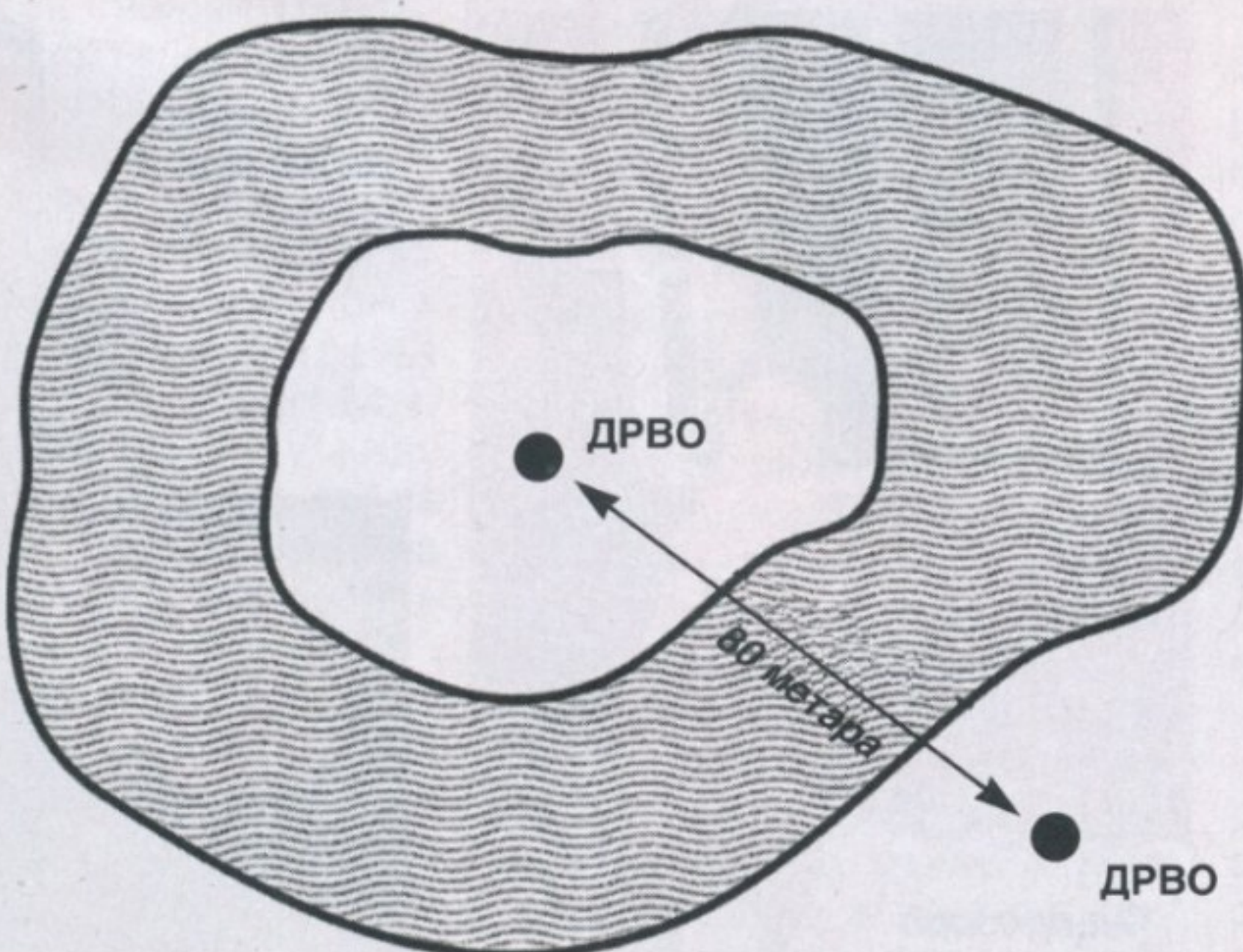
БРОЈАЊЕ ЖИВОТИЊА

У зооло-
једни до д
ве пингви-

пси, све заједно 72
животиње и 200 ногу.
Колико има пин-
гвина?■

КАКО ПРЕЋИ НА ОСТРВО?

На слици је језеро, на његовој
средици острво и на њему дрво.
Језеро је дубоко, а пречник му је
80 метара. На обали је такође др-
во. Непливач жели да пређе на
острво, а има само уже дугачко
300 метара.
Како ће да пређе?■

Решења
на
страни
61

Порекло јој није тачно познато. Према њеном изгледу и телесној маси, неки стручњаци сматрају да мачка по називу мејн кун води порекло од норвешке шумске мачке. Једна од легенди о њеном пореклу, а има их више, каже да је на неком броду који је пристао на обали америчке државе Мејн и на коме је капетан био извесни Кун, било и неколико мачака. Оне су побегле на копно и почеле да живе у оближњим шумама парећи се са полудивљим домаћим мачорима. Природним одабиром настала је нова врста мачака названих мејн кун.

У стопу

Најупадљивија особина ових мачака јесте радозналост. Оне увек желе да се лично увере у све што се око њих догађа.

Ако неко од укућана седне за рачунар, мејн кун ће одмах скочити на сто да би својим тихим „мјау“ запитала шта се ту збива. Уђе ли господар у гаражу, она ће одмах за њим јер њу занима шта он то петља око аутомобилског мотора. Окопава-те ли или заливате цвеће у врту, ето и ње! Укратко, ако желите мачку која ће вас пратити из собе у собу, из кухиње у купатило и која ће бити најзадовољнија да, кад се одмарате или спавате, лежи уз вас, онда набавите мејн кун.

Истина је да за такву мачку укућани морају да имају више времена него за обичну јер се мејн кун не задовољава да је пре спавања овлаш почешете или помилујете по леђима.

На каишу у шетњу

Мејн кун је паметна и осетљива и воли да јој се укућани обраћају. Она има прилично дугачко и густо крзно које захтева сталну негу: ужива кад је неко од укућана чешка и то везу између ње и људи само учвршћује. Својим канцицама, као сврака крадљи-

Мејн кун мачићи радознали су већ од првих дана живота

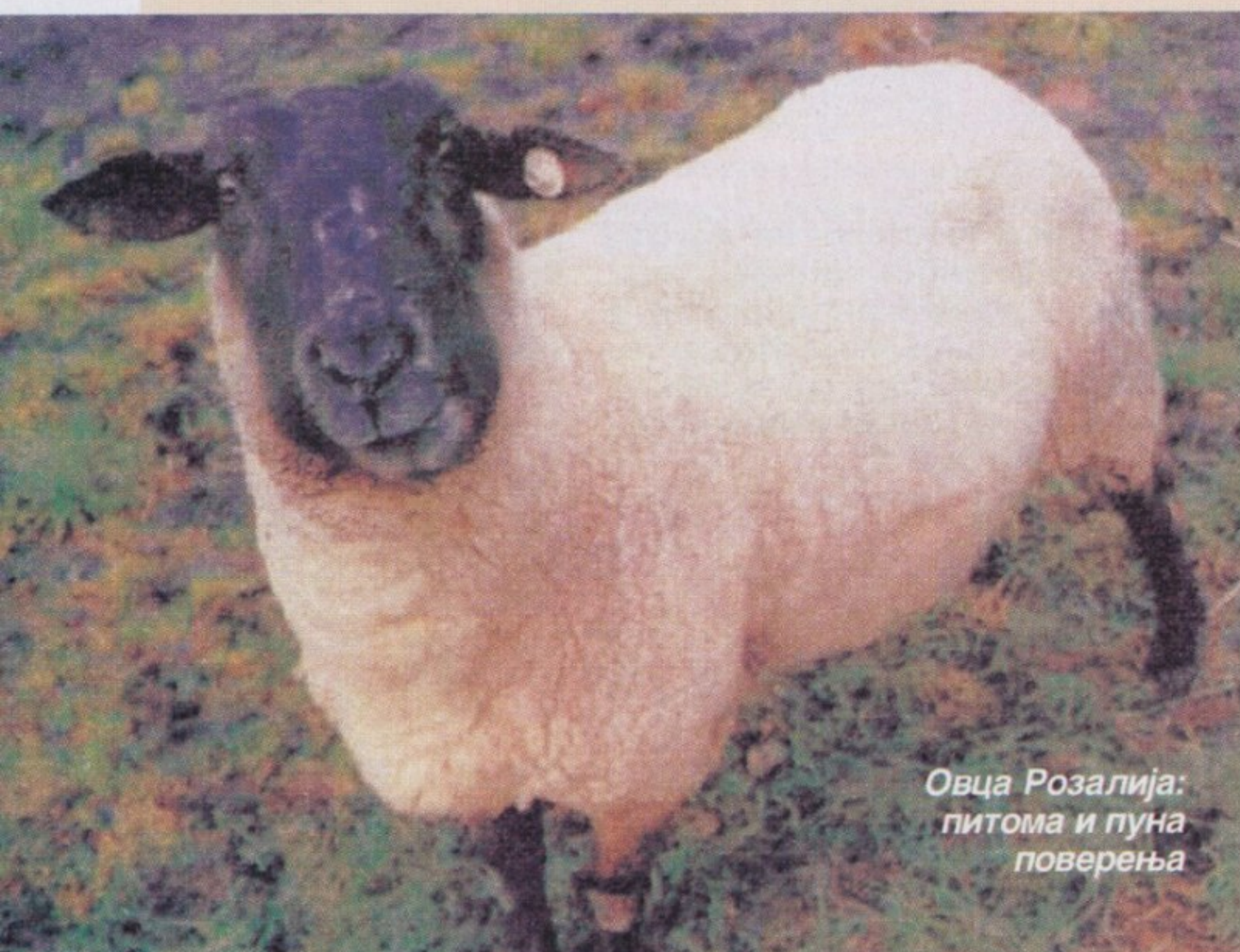
РАДОЗНАЛА МЕЈН КУН

Желите ли мачку која ће вас пратити из собе у собу, из кухиње у купатило и која ће, док се одмарате, лежати крај вас, набавите мејн кун

вица, мејн кун граби све што види – кључеве, папуче, чарапе – али то не крије, него односи на места која се лако могу наћи. Али, ако наиђе на храну, све ће зачас нестати. Да се то она почастила, одмах може да се види по њеном задовољном предењу и облизивању.

Ова мачка је питома колико и дивља. У америчкој савезној држави Мејн има много мејн кун мачака које још живе слободно, по шумама. Њих хватају да би се, укрштањем са већ припитомљеним, обнављала врста. Занимљиво је да су на слободи полудивље и неповерљиве, али се лако навикавају на људе и постају умиљате и тихе и чак науче да са својим господарем, који их води на каишу, иду у шетњу■

СА СВАКОГ СТОЛА ПО ЗАЛОГАЈ

Овца Розалија: питома и пуна поверења

Замислите само: седите за доручком и неко вам изненада куцне на прозор. Отварате га и угледате овцу која тражи кришку хлеба, јабуку, јаје...

У селу Олденсворт, у немачкој покрајини Шлезвиг

–Холштајн, сваки од две хиљаде становника познаје овцу Розалију. Она воли живот у слободи и нема те ограде која би јој препречила пут до укусног залогаја.

Ако на њено куцање по прозору нико не одговори,

Од прозора до прозора

Розалија са својим власником

ГЕЈ ОВЦЕ

Нова студија о постојању хомосексуалних веза међу овцама на изврстан начин потврђује постојаће теорије које кажу да су у основи животињске хомосексуалности биолошке промене, баш као и када је реч о људима. Овакву тврдњу износи амерички физиолог Чарлс Розели, професор Универзитета у Орегону. Посматрајући током дужег времена понашање оваца и овнова у једном стаду, Розели је уочио да се из-

вестан број мужјака упорно „удварао“ искључиво овновима, а никада овцама.

Розели је потанко испитао мозак геј овнова и одмах уочио разлику између њиховог и мозга хетеросексуалних овнова. Разлика је најочљивија – тврди Розели – у пределу хипоталамуса. Неке студије такође показују да се и код људи мозак хетеросексуалаца и хомосексуалаца, иако незнатно, ипак разликује ■

она ће покушати погледом да продре у кућу. Примили кроз завесу и најмањи покрет, почиње гласно и упорно да блеји. Блејаће чак и кад су на прозору, са кога је навикла да понешто добије, затворени капци. Најчешће ли на отворена врата неке куће, обавезно ће свратити да види има ли нешто за јело и у нади да ће угледати дете с којим ће се мало поиграти.

– Да јој људи од самог почетка нису давали понешто од хране, она не би поново долазила под прозоре или улазила у куће – каже Розалијин власник. Он не воли што његова овца иде по селу и тражи храну, па се својим сељанима одужује на тај начин што им често односи свежа јаја, рано поврће и воће са свог имања. Али, Розалија је миљеница целог села и сви су већ навикли да је чаште ■

ПОДНАТКНИ
ЗАБАВНИК

18. 4. 2003.

Женка морског прасета с младунчетом

ЖИВА ИГРАЧКА СА АНДА

Пре више од 3000 година јужноамерички Индијанци донели су

Неуморно трчка по стану на својим кратким ногама – живахан и радознао. Мајушни пријатељ и жива играчка многе деце, морско прасе или заморче спада у најстарије домаће животиње. Пре више од 3000 година јужноамерички Индијанци донели су га са високих Анда, припитомили и почели да га узгајају. Индијанци су ове зверчице гајили због своје исхране и жртвовања својим божанствима, а шпански освајачи пренели су их у Европу. Због тога што је стигао с друге стране великог мора и због свог гласа који личи на гроктање, дошљак је добио два имена: морско прасе и заморче.

Морски прасићи нису никако чак ни далеки сродници свиње, већ припадају глодарима. У природи живе у групама у којима вла-

Укрштањем и одабиром добијена су разнолика морска прасад

их са високих планина и припитомили

да строг ред старешинства. Један мужјак има око себе више женки. У групи без мужјака прво место заузима најстарија или најјача женка.

Морска прасад су друштвене животиње, па ни у кући не треба држати само једно. Уз добру негу и пажњу заморчићи могу да живе осам година. Деца у њима имају праве пријатеље. Уједе ли морско прасе свог друга у игри, који се иначе о њему стара, за то може да буде више разлога: незадовољно је, уплашено, гладно или је дете непажљиво и сувише грубо.

Морском прасету неопходно је много кретања и много пажње. Своје жеље оно изражава гроктањем, звиждањем, пиштањем или гукањем јер оно уме да испушта све те звуке. Његов дом може да буде било каква кутија или нарочито за њега направљена кућица с подом прекривеним сламом. Храна треба да му је здрава, разноврсна: трава, сено, корење, воће, зрнвље, бајат хлеб и, разуме се, увек свежа вода ■

КРАЈ МОНАРХИЈЕ

Сервије Тулије, за кога је Танаквила, супруга убијеног римског краља Луција Тарквинија, сачувала престо, био је први неизабрани краљ, човек који је круну наследио без благослова Сената. Не зна се да ли је он био син Тарквинија Приска и Танаквиле, или син неке њихове служавке и њихов усвојеник.

И о њему су каснији републикански историчари желели да напишу све најгоре. Није им пошло за руком. И против воље морали су да признају да је његова владавина била просвећена и да је привео крају неке крупне подухвате.

Он је, пре свега, око града подигао бедеме дајући тако посао зидарима, техничарима и разним другим занатлијама који су га тада прихватили као свог заштитника. Затим је предузео велику политичку и друштвену реформу која је остала основа свим потоњим римским уређењима.

Civis Romanus sum!

Стара подела на 30 курија (братстава) претпостављала је град од 30 до 40 хиљада становника мање-више истих звања и титула, истих заслуга и иметка.

Број становника у међувремену се толико повећао да неки историчари сматрају да их је у време Сервија Тулија било 700 до 800 хиљада. Ово не може да буде тачно – толико душа вероватно је било на свим територијама које је Рим дотад освојио. У самом граду могло је живети нешто више од 100.000 људи.

Од толиког мноштва само они из куријатских скупштина имали су право гласа, и нико други, чак ни најбогатији, баш они чији се новац сливао у државну касу за потребе ратова и великих јавних радова.

Краљ Сервије Тулије прво је дао право грађанства такозваним ослобођеницима, синовима ослобођених робова. Мора да их је било на хиљаде и тог истог часа поставили су његове најватреније присталице. И свака шуша могла је сада поносити да каже: „Civis Romanus sum!“ („Римски сам грађанин!“).

Затим је укинуо курије и уместо њих увео пет класа подељених према имовинском стању.

Најбогатији одлучују

Првој класи припадали су они грађани Рима који су поседовали најмање 100.000 аса; петој и последњој они који су имали мање од 12.500 аса. Они који нису имали ништа звали су се пролетери. Тешко је утврдити чему у данашњем новцу одговара један ас. Није ни важно. Важно је да су

педесет

ПРЕВАРА ЛЕПЕ ЛУКРЕЦИЈЕ

се ове економске разлике одразиле и на политичке.

Док су у куријама сви, бар формално, били једнаки и сви гласови вредели исто, класе су гласале по центуријатским скупштинама и нису имале исти број гласова.

Прва класа, најбогатији, добила је 98 гласова, а свих пет заједно 193 тако да су, у пракси, 98 гласова прве класе чинили већину и одлучивали. Остале класе нису могле да их прегласају све и да су се удружиле.

Био је то налик капиталистичком, плутократски (од грчких речи: плутос = богатство и кратос = власт) режим који је монопол законодавне власти давао „мултинационалним компанијама“, како би се данас рекло, одузевши га од Сената који новца једва да је имао.

А зашто би Сенат више и постојао и каква би му била улога? Сервија Тулија он није ни изабрао јер је круну наследио. И имао је на располагању новац богаташа које је задужио давши им политичку моћ, као и подршку народних маса којима је уделио положај грађана Рима, дао им посао и плате.

Улога краљевог зета

Обезбеђен тим својим дужницима краљ Сервије Тулије окружио се оружаном стражом да би своју личност заштитио од људи рђавих намера. На главу је ставио дивну, златну дијадему, наручио је трон од слонове кости и на њега величанствено сео држећи у руци скиптар на чијем врху се шепурио орао.

Свако ко је желео да га види и с њим поразговара, био он богаташ, патриције, сенатор или просјак, морао је за то да има добар разлог као и да се најави и стрпљиво у предсобљу чека да на њега дође ред.

У Риму јесу куријатске скупштине изгубиле значај, али пређашња родовска аристократија није изгубила утицај. И било је још поноситих људи старог кова и порекла који овакво стање ствари нису могли да прогутају. Али, било је веома тешко решити се човека какав је био Сервије Тулије.

Да би у томе ипак успели, обратили су се краљевом зету, мужу његове старије кћери, који се слободно кретао краљевским дворцем.

Пре него што је ишта покушао, овај зет, такође Тарквиније, покушао је да краља смени оптужујући га за злоупотребу поло-

**Последњи краљ
Рима Тарквиније
Охоли, убица,
тиранин и освајач,
пао је због једне
жене која је више
волела да себи
зарије бодаж
у срце него да
носи љагу
прељубнице**

жаја и власти. Краљ је одмах отишао у центурије где су дизањем руку потврдили да је владар он и нико други.

Нису стигли да одахну

Преостао је само бодаж. И зет Тарквиније га је употребио без колебања. Сенатори, с којима се у тој работи ујединио, нису стигли ни да одахну од олакшања, а убица је сео на престо од слоноваче не питавши их за дозволу како се радило у добра стара времена која су желели да успоставе.

И одмах се показало да је нови краљ већи тиранин од свог претходника кога је послао на онај свет. И назвали су га Тарквиније Охоли не само да би га разликовали од Тарквинија Приска, оснивача династије Тарквинијеваца.

Изгледа да је нови краљ уживао у убијању људи на форуму. По нарави је био насилник и већину свог краљевског времена проводио је по ратовима. Ратовима успешним јер је под његовом командом војска, која је сада имала на десетине хиљада ратника, освојила не само земљу Сабињана већ и Етрурију и њене јужне колоније све до Гаете.

Овако су у 19. веку
замишљали римске ратнике

Одатле па све до ушћа реке Арна Рим је ведрио и облачио. А Тарквиније Охоли нашао се на челу нечега што је за оно време било право мало царство. Оно није досезало до Јадранског мора, али до Тиренског јесте.

Можда се Тарквиније Охоли толико трудио да би и он сам и сви други заборавили да је на престо дошао преко леша једног доброг и омиљеног краља чији је једини грех био што га Сенат није трпео. Успеси у спољној политици често служе да се прикрију слабости унутар једног режима.

Опклада два мужа

Остала је прича да је једне вечери краљ био у војном логору код Рима са својом војском, својим сином Сестом Тарквинијем и својим блиским рођаком Луцијем Тарквинијем Колатином, унуком рођеног брата краља Тарквинија Приска.

Ова двојица у шатору су прекраћивала време причајући о свему и свачему, па и о чедности својих супруга и сваки је, као добар муж, хвалио врлину своје. Могуће је да је један од њих рекао: „Моја жена је

поштена, што се за твоју не би могло рећи!“ И одлучили су да се из тих стопа врате кући у Рим и своје супруге изненаде. Појахали су коње и одјездили.

У Риму су жену Сеста Тарквинија затекли како се, у одсуству мужа, теши на забави дозвољавајући мушкарцима да јој се прилично слободно удварају. Рекло би се ништа страшно. Не би ни било да у кући Луција Тарквинија Колатина његова жена Лукреција није кратила време ткајући мужу одећу.

Луције Тарквиније Колатин, сав срећан, ставио је новац од опкладе у џеп, сео на коња и вратио се у логор. Сесто Тарквиније, разочаран и понижен, почео је да се удвара Лукрецији и на крају је, што силом, што лукавством, успео да је задобије.

Проглашена је република

Пошто је починила прељубу, сирота, лепа Лукреција послала је по свог мужа, испричала му шта се десило и убила се на његове очи заривши себи бодж у срце.

Луције Јуније Брут, Лукрецијин брат и унук Тарквинија Приска од млађе кћери, чијег је оца Марка Брута убио Тарквиније Охоли, сазвао је Сенат, испричао какво

се срамно дело догодило и тражио да се Тарквиније Охоли збаци с престола, а цела његова породица, осим, наравно, њега, протера из града.

Сазнавши шта се спрема, Тарквиније Охоли појурио је у Рим док је Брут истовремено галопирао према логору. Није искључено да су се уз пут и срели. И док је краљ покушавао да у граду поврати ред, Брут је сејао раздор по легијама које су, најзад, одлучиле да се побуне и умарширају у Рим.

Тарквиније Охоли их није сачекао. Побегло је на север и уточиште потражио у Етрурији одакле су потицали његови преци и коју је освојио и понизио претворивши је у римског вазала.

Мора да му то није пало лако јер је био принуђен да гостопримство тражи од Порсене, маистра, што би значило градоначелника, етрурског града Кјузија који се у оно време звао Клузијум. И Порсена, велики господин, пружио му га је.

У Риму је проглашена република после владавине укупно седам краљева.

Текла је година 509. пре наше ере. Прошло је 246 година ab urbe condita – од оснивања Рима■

Бојана Дожић

**4 Inspire 5.1
Console 5500 D**

Уживање у звучном
окружењу омогућава
5 звучника

**2 DAB Tuner
M Bass**

омогућава
подешавање
звуча, па он
подражава
атмосферу
клуба,
студија
или
стадиона

3 MX700

Дигитални
рачунарски миш
креће се готово
брзином
светлости

**5 Gerber E-Z
Out Rescue**

Оштрица овог
ножа сече
дебели
конопац
и жицу

ИЗ ЦАРС

Ко није пожелео да буде окру-
жен звуком музике и ономато-
пејама који допиру са свих
страна и прате шта се догађа у
игри на екрану рачунара, да
мобилним телефоном уз писану
поруку пошаље и слику или
видео-запис и музички
поздрав, да сам себе сними кад
год му се то прохте...
Нови мали апарати дигиталне
технологије омогућавају све то

1 И гледање и снимање

Фирма „Самсунг“ има нови
DVD рикордер. То је модел
DVD-H40E са уграђеним хард
диском од 40 гигабајта који
омогућава снимање програма
или приказивање филмова у
трајању и до 40 сати. Пред-
ност хард диск технологије је
и у томе да гледање програма
не мора да се прекида због не-
ког снимања јер направи у исто
време обавља и тај посао.
Цена око 1050 евра

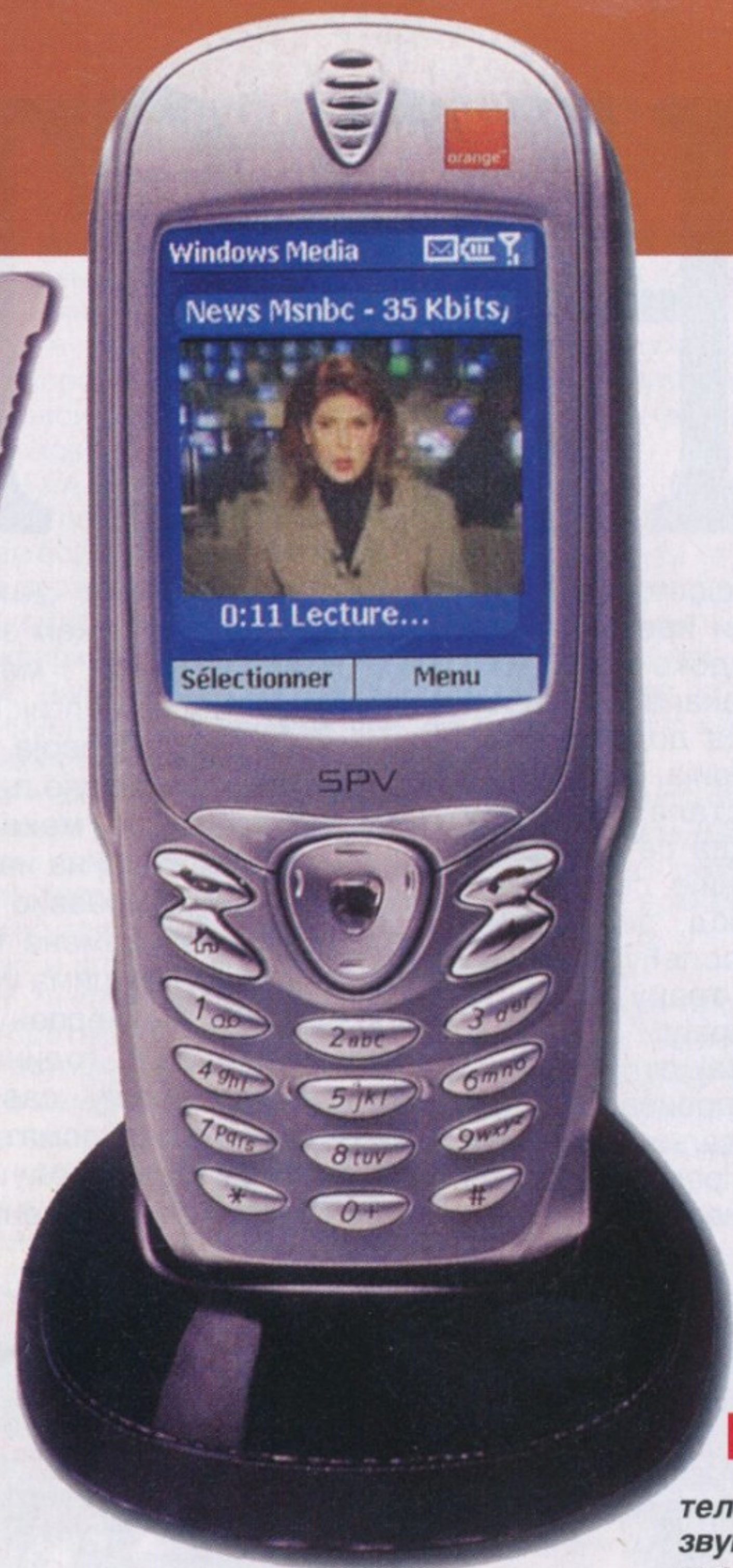

1 DVD-H40E

Хард диск омогућава истовремено праћење једног програма
и снимање другог

педесет два

ПОДПИСНИК
ЗАБАВНИК
18. 4. 2003.

6 Orange SPV
Паметни телефон преноси звук, слику и писану поруку

7 Sony DSC-FX77
Дигитална камера са уграђеном Bluetooth технологијом

ТВА ЗВУКА И СЛИКЕ

2 Портابل дигитални радио

DAB – дигитални радио-уређаји нису још на свим тржиштима, а стручњаци „Министри Саунда“ већ их унапређују. Приказали су DAB тјунер, први портابل дигитални радио који обједињује DAB рисивер у компактни сребрнасти уређај са слушалицама које су уједно и антена. Пријем је кристално чист, подаци на дисплеју показују назив песме која се емитује, а M Bass омогућава подешавање звука по жељи да подражава атмосферу клуба, студија или стадиона.

Нажалост, DAB тјунер код нас још није употребљив јер ниједна радио-станција не емитује такав дигитални сигнал.

Цена око 225 евра

3 Брзином светлости

У једном од претходних бројева објаснили смо начин на који ради дигитални миш, зато ћемо само кратко навести особине Лоцитековог

MX700 са MX оптиком која у свакој секунди сакупља 4,7 мегапиксела података са радне подлоге, што омогућава да миш „зна“ где се налази колико год брзо да га померате. Радио-одашиљач овог миша два пута брже шаље податке пријемнику него обични, а има и посебно дугме за брзо пребацивање из програма у програм.

Цена око 90 евра

4 У звучном окружењу

Inspire 5.1 Console 5500D комплет је од пет звучника које је произвела фирма „Кријетив“. Потпуно се разликују од свих досадашњих звучника за кућну употребу, пошто раздвајају дубоке од високих тонова и, размештени у простору, слушаоца стављају у средиште звучног збивања. Комплет ради или са PlayStation 2 (конзоле за игрице) или користи Xbox. Уз пет звучника комплет допуњаује и субвуфер који оживљава Dolby Digital звук (стандард за окружујући звук

у филмовима и игрицама) како код DVD-а тако и код рачунарских игрица. Наравно, комплет има и неизоставни даљински управљач.

Цена око 225 евра

5 Злу не требало

Иако нож није направа високе технологије, Gerber E-Z Out Rescue може да буде веома користан. Мали, предвиђен за цеп, има оштрицу чије сечиво у једном замаху може да пресеке дебљи конопац или мрежу дебљине 14 милиметара.

Цена око 70 евра

6 Паметни телефон

Пре три године Бил Гејтс га је самоуверено најавио, а сад је први „паметни“ мобилни телефон, Orange SPV у продаји. Сама скраћеница SPV (Saund Pictures Video) уз звук, слику и видео обједињује адресар и календар, Web browser и програме за пуштање музике и видео-снимака. На овај мобилни телефон може да се прикачи ди-

гитална камерица, па као део MMS поруке уз звучну и писану поруку иде и слика или цео видео-запис. „Паметни“ телефон омогућава да се са софтвера преузимају додатне поруке, игрице, разне илустрације попут карте града...

Цена 270 евра

7 Сам свој мајстор

Фирма „Сони“ прва је почела да уграђује Bluetooth технологију у дигиталне камере. Заступљена је и у моделу DSC-FX 77. Тако се с камере слике бежичним путем преносе на рачунар, мобилни телефон, лептоп. Домет ове размене података је на удаљености од 10 метара, а време потребно за то је од 1,5 до 47 секунди. Резолуција камере је 4 мегапиксела и има 3.5x Smart Zoom. DSC-FX77 има још једну предност – сочиво може да се окрене за 180 степени тако да се особа иза објектива нађе испред њега и слика саму себе.

Цена око 690 евра ■ С. Д.

— педесет три

УМЕТНОСТ

**Белгијанац
Вим Делвој
направио је
машину за
варење хране.
Она се понаша
као и наш
организам:
на једној страни
улази храна,
а на другој...**

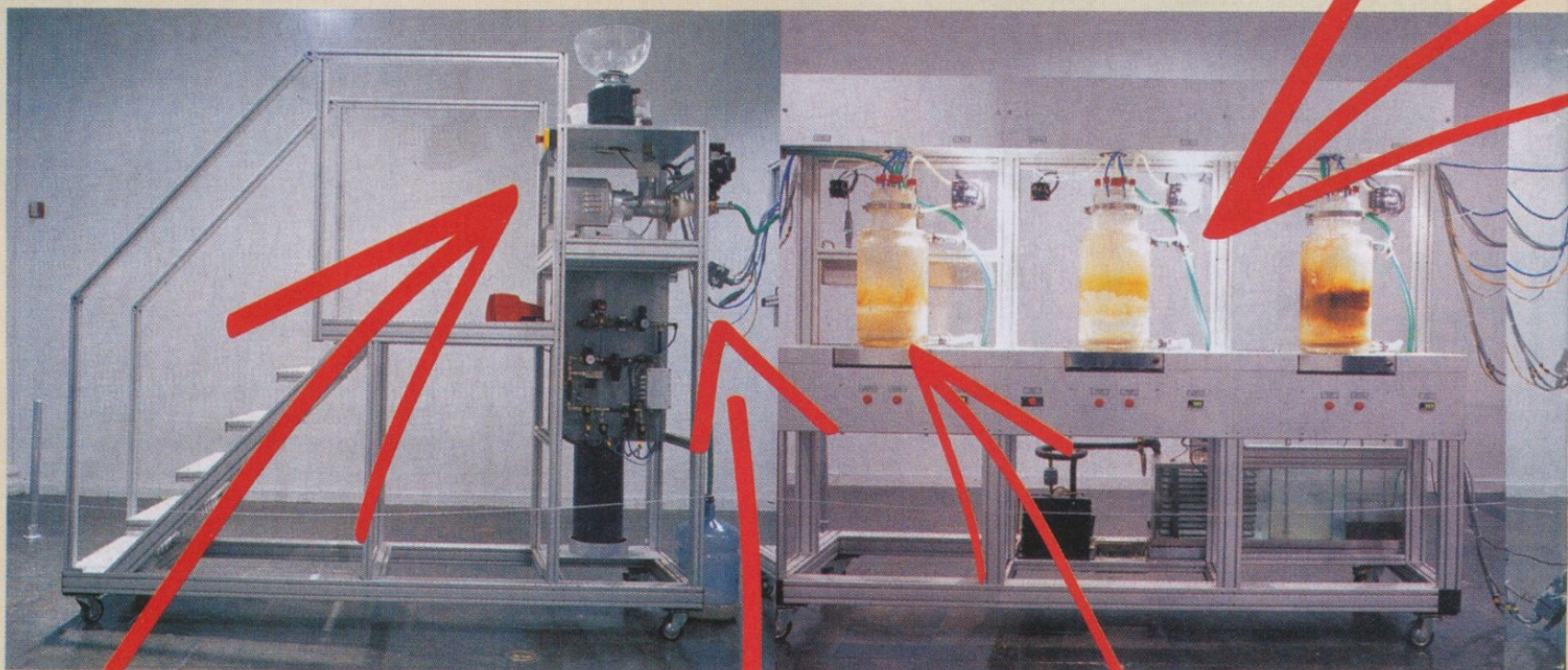
Два пута дневно шеф кухиње у једном елитном њујоршком ресторану припрема храну. Залогaј по залогaј, храна се кашиком ставља у пластични левак на једном крају врло сложене направе која има стаклене бочице, цеви, пумпе и електричне делове, а затим се темељно сажваће у једној кантици направљеној тако да личи на зубе.

У следећа 22 сата траје механички ток пробаве који личи на људски и дешава

се унутар шест тегли, подражавајући кретање хране кроз људско тело. Храна је сажвакана и прослеђена, али са додатком ензима, бактерија, киселина и база. Настала корисна енергија сада се усмерава – али, то није сврха овог опита. Најзад, део смеђег отпада прослеђује се на „бескрајну траку“ која се налази на крају.

Иако је тај отпадни део настао као производ направе, он је у даљим истраживањима препознат као људски измет.

Машина названа „клоака“, што на латинском значи „одводни канал“, механичко је чедо белгијског уметника Вима Делвоја чија уметност истражује људско друштво као механизам и његов утицај на наше тело. „Клоаку“ је развио после подробне размене мишљења са научницима универзитета у Антверпену и приказао је 2001. године у Њујоршком музеју савремене уметности. Посматрачи су били колико одушевљени толико и згрожени.

Уста

Храна се ставља у уста (пластични левак) и сажваће се зубима (преправљена канта за отпатке). Затим се меша с пљувачком и ензимима из људских уста као што је, на пример, пљувачна киселина или пептин који разлажу храну. Језик је претвара у мекане грудвице и прослеђује у задњи део где се та храна гута. То се догађа када електромотор направе повуче грудвице из левка у ждрело.

Једњак

Прогутана храна путује до стомака кроз езофагус или једњак дугачак око 24 центиметра, и уз помоћ одговарајућих мишића. Они у једњаку раде као у таласима спуштајући залогaј хране у сужени део једњака. У „клоаки“ су за то задужене гумене цеви повезане са теглама које раде уз помоћ електромотора. На споју између једњака и стомака налази се прстенасти обруч који дозвољава храни да лако настави даље.

Стомак (тегла бр. 1)

Стомак, надаље, изводи три главне радње. Прогутана храна и течности најпре се похрањују у горњи део стомака, потом се, стежањем мишића, храна и течност мешају са соковима за варење које произведе стомак. Он излучује јаку хлороводоничну киселину која има Ph фактор између 1 и 2, али стомак и пробавни тракт прекривен је заштитним слојем који се назива микоза и који их штити од хлороводоничне киселине. Смеша на крају личи на кашу која најзад наставља даље у дванаестопалачно црево где се припрема за наставак пробаве.

И ВАРЕЊЕ

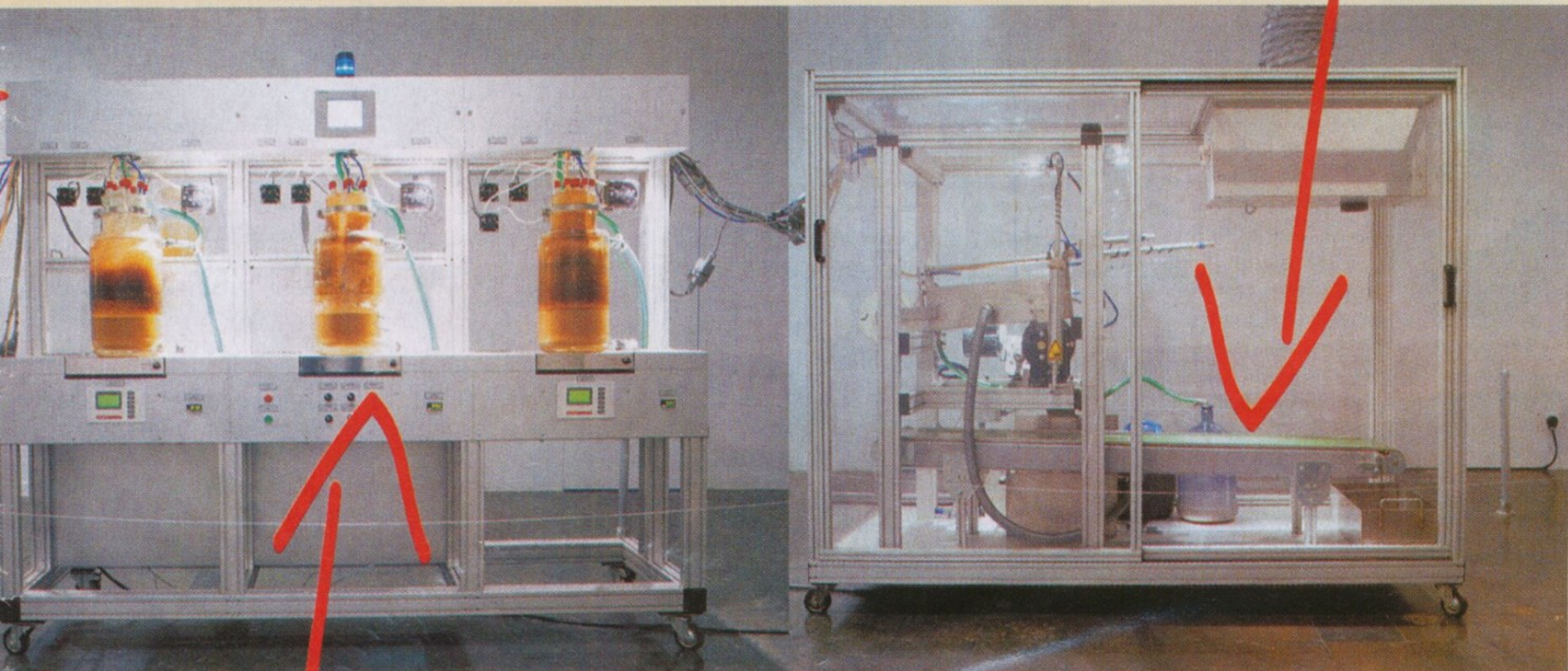
Мали трбух (тегле 2 и 3)

Дванаестопалачно црево је горњи део малог трбуха и дугачко је око 25 центиметара. Овде се „каша“ даље разлаже уз помоћ ензима и секрета, а то су панкреатин (тегла 2) из панкреаса и жуч (тегла 3) из јетре. Мишићи је потом одговарајућим покретима потискују даље. Дебела и танка црева чине остатак малог трбуха. Заједно су дугачка око 6,5 метара и већим делом прекривена малим прстенастим израслинама. Међутим, црева нису приказана на изложби сходно својој улози у пробави, али „клоака“ је направљена да одбаци сувишне течности и припреми све за следећу фазу.

Анус

Те отпадне материје даље се спроводе у анални канал и избацују се уз помоћ ануса. У „клоаки“ се одвајају од течности пре него што се одбаце на покретну или бескрајну траку. Испитивања су показала да одбачени измет „клоаке“ има исти хемијски састав као и људски.

Цена „клоаке“ износи око 200.000 америчких долара и дугачка је 10 метара. Ради на температури од 37,2 Целзијуса. Може да преради један оброк и 2,5 литара воде два пута дневно.

Велики трбух (тегле 4 и 6)

Отпадне материје сад су већ настале и смештене су у велики трбух, то јест шупљу и мишићаву цев дугачку око 1,5 метар. Главни део је дебело црево (тегле 4 и 5). Упијање хранљивих материја наставља се низ зидове дебелог црева и оно што преостане у овом делу претежно су целулоза и замењене ћелије које су отпале са заштитног слоја. Дебело црево је прекривено влажним слојем ћелија које омекшавају отпад док се креће кроз њега. Жлезде у зидовима дебелог црева одстрањују преосталу течност која се прослеђује у бубреге и одваја од хранљивих састојака пре него што се одбаци у виду мокраће. Велики трбух завршава се у ректуму или анусу (тегла 6) где се ствара измет.

Г. Бошњак

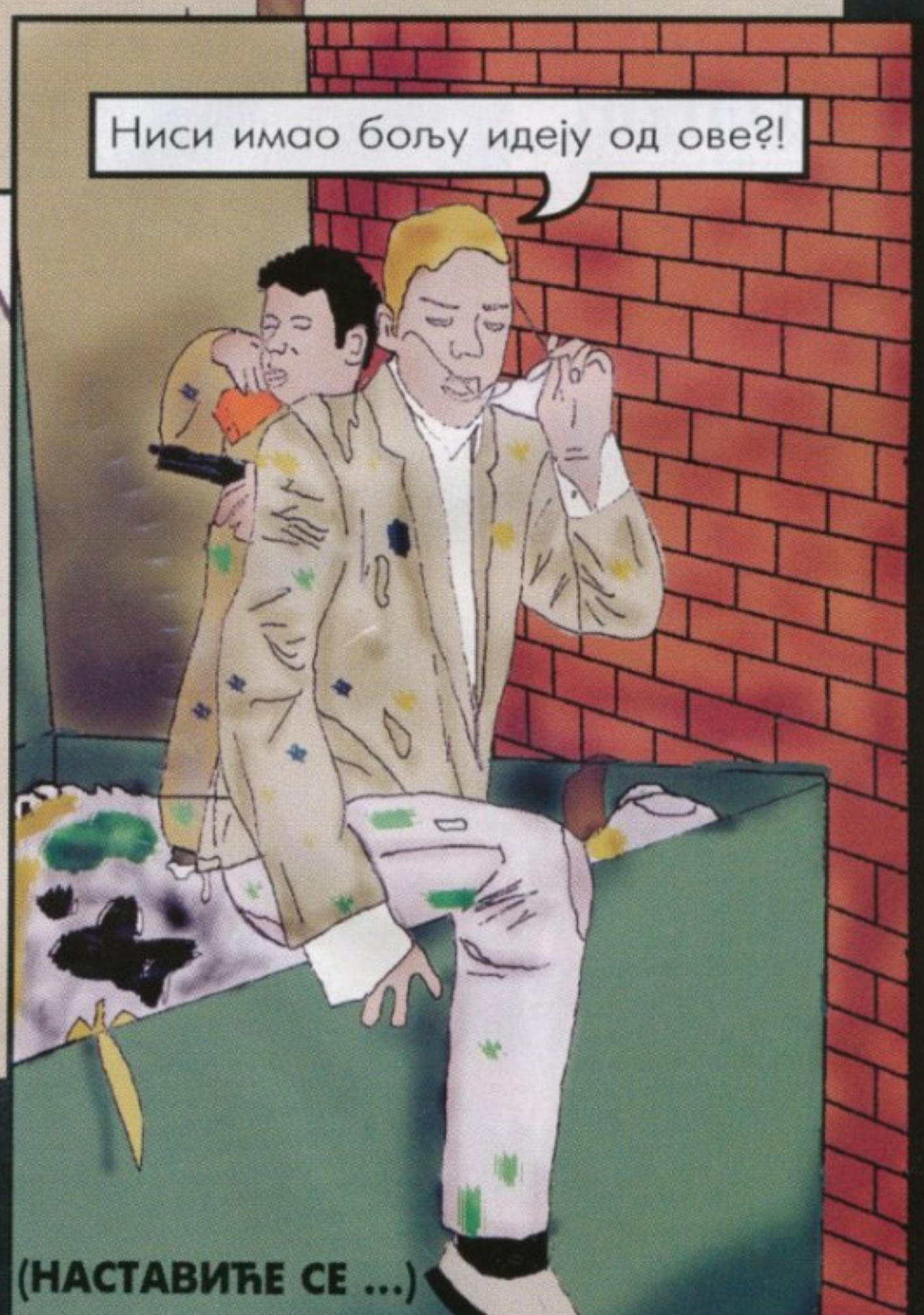
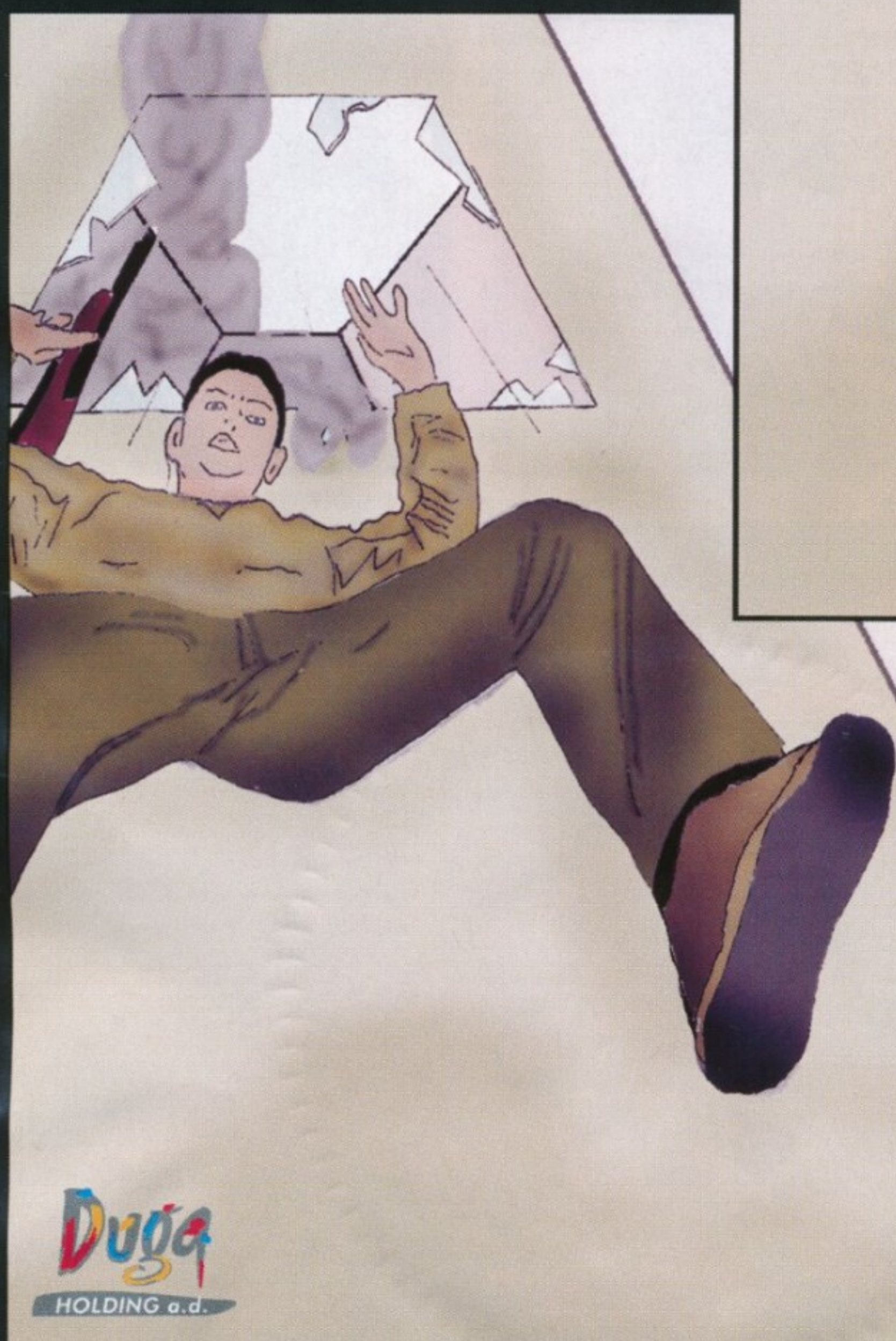
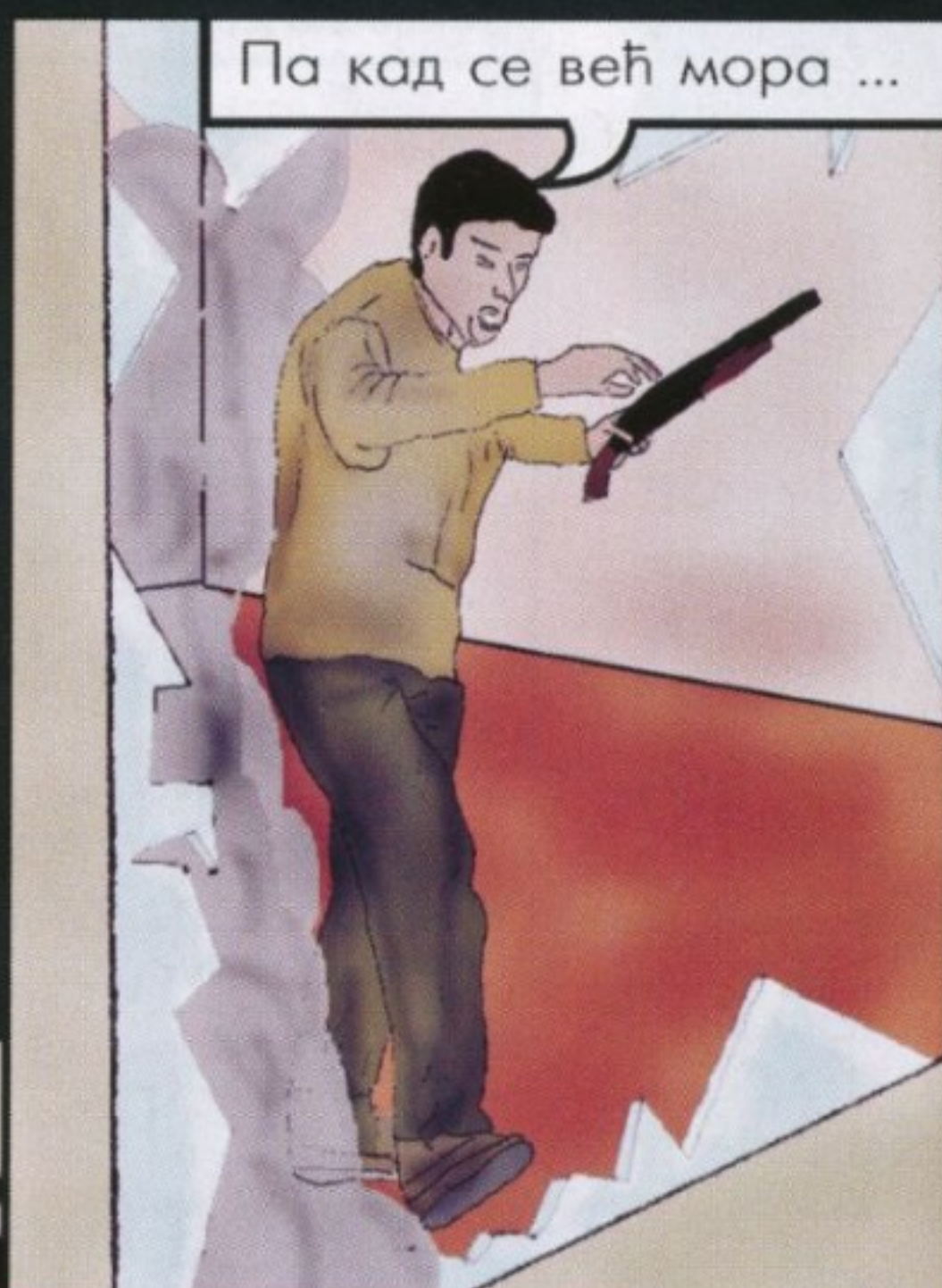
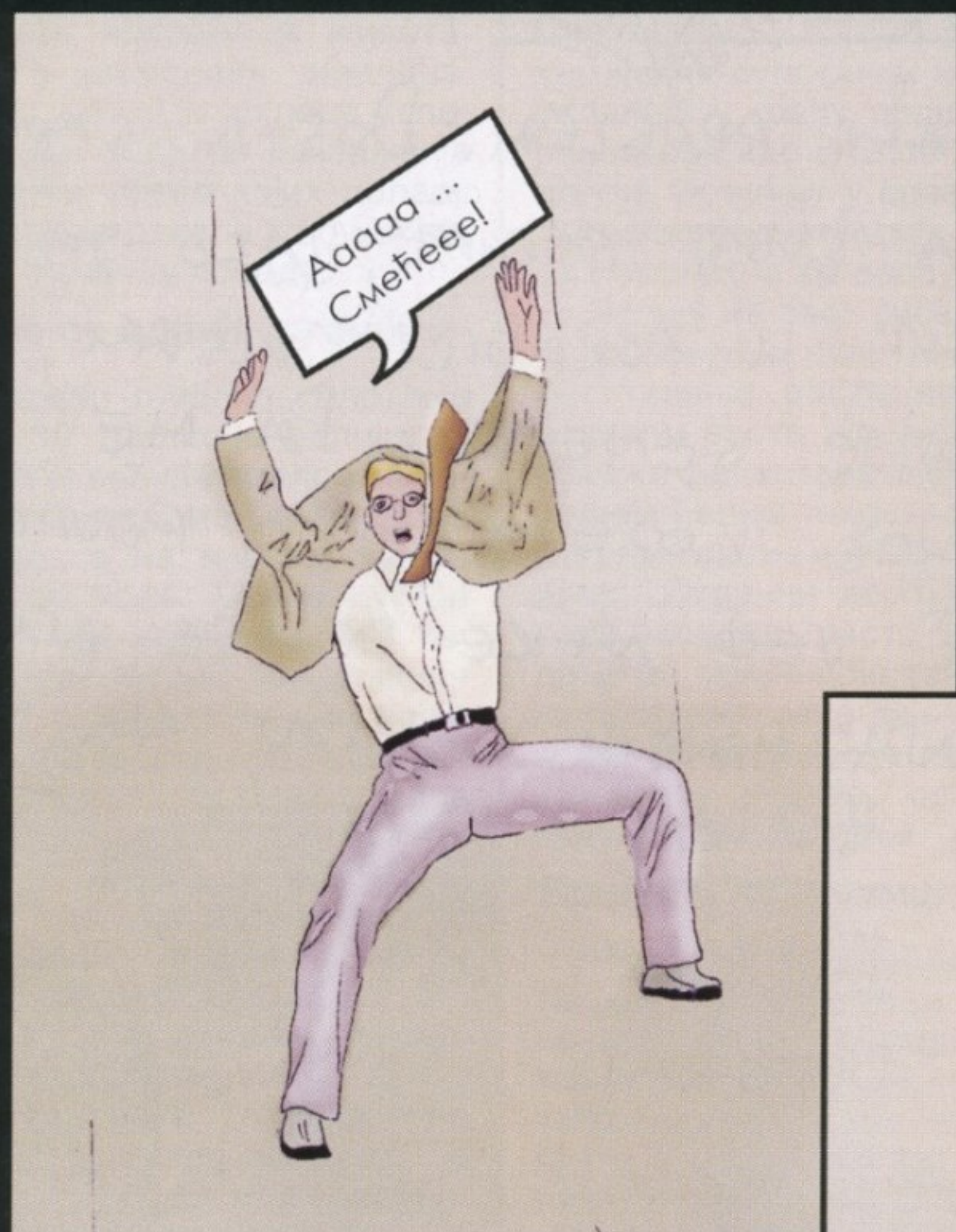
DUGAMEZ

СЦЕНАРИО:
НЕМАЊА БАТАЛОВИЋ
ЦРТЕЖ:
МАРКО МИЛИЧЕВИЋ

35

ДУГАМЕН

(НАСТАВИЋЕ СЕ ...)

Огласно
Политика

36

Илустровао Добросав Боб Живковић

ЖЕЛИМ ДА ПОРАСТЕМ!

DRAGI ZABAVNIČE

IMAM MALI PROBLEM. DOSTA SAM NIZAK ZA SVOJE GODINE, IAKO SU MI SKORO SVI U PORODICI VISOKI, STOGA NIJE GENETSKI. PA ME INTERESUJE KOJE TAČNO POUČE, VOĐE ILI VEĆ NEKE DRUGE NAM-IRNICE NAJBOLJE DELUJU NA RAST.

Filip
BEOGRAD

СНАЛАЖЉИВИ МРАВИ

Зашто се мрави не удаве када пада киша?

ИВАН
Смедерево

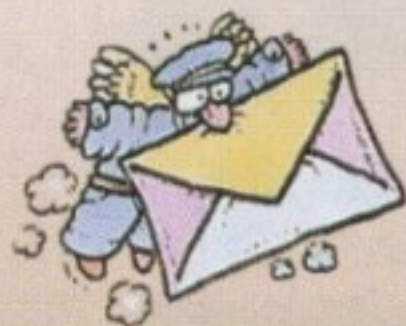
Укратко: зато што унутар мравињака граде тунеле кроз које се одлива вода што у њих уђе. Али, мрави понекад главни улаз у мравињак покривају слојем земље тако да вода склизне као преко крова на кући. Ако је, међутим, киша јака, неки од њих не могу избећи даљење. Највећи број ипак успева да се успне уз гранчице, сакрије се испод лишћа и тако се спасе. Догађа се и да се ухвате једни за друге и тако праве мостове који плутају или острвца.

Можда знаш песмицу из „Шумских огласа“ Бранка Ћопића:

„Пред кишом јуче под листић свој
сакри ме цветић илава
Зашто му јавно одајем хвалу
учишће шрудбеник мрав.“

ПИРАМИДЕ И НАПОЛЕОН

Да ли је тачно да су египатске пирамиде у Христово време биле готово потпуно затрпане и да их је тек Наполеон откопао?

ЈОВАНКА БЕЉИЋ
Топола

Не. Пирамиде су се одувек виделе у свој својој величини. Највише од њих биле су наносима песка затрпане до висине од десетак метара. Наполеон је био победник у такозваној Бици за пирамиде у јулу 1798. године. Француске трупе поразиле су Мамелуке и стигле до Каира. Прича се да је пре ове битке француски генерал охрабривао своје војнике речима: „Војници, с врхова ових пирамида гледа вас четрдесет векова историје“ ■

Према новим медицинским истраживањима, човеков раст траје до 25. године живота. Почиње нешто раније код девојчица, а касније код дечака тако да нема разлога за забринутост. Неки дечаци су знатно порасли тек после 18. године.

Основни утицај на раст (висину) има генетско наслеђе. А што се исхране тиче, за раст су најважнији млеко и млечни производи, затим шаргарепа, паприка, као и све намирнице богате беланчевинама и угљеним хидратима. Доследно бањене спортом такође може благотворно да утиче на раст ■

ВАТРЕНА ВОДА

Ако су водоник и кисеоник запаљиви, зашто онда вода не гори?

ЈОВАНА
Краљево

Вода не гори зато што је производ одређене реакције између водоника и кисеоника. Ова два елемента сједињују се тако што водоник потпуно оксидује, што је нека врста хемијске „смрти“. То спречава сваку другу реакцију и воду чини незапаљивом ■

Морска со је настала сједињавањем хемијских елемената пореклом са којима са онима већ присутним у океанима.

СЛАТКИ ОКЕАНИ!

Зашто је море слано? Иако сте недавно објавили нешто о томе, ја бих желе-ла више да знам.

МИША
Барајево

Зашто су мора слана, а реке и језера нису? То је једно од питања које смо готово сви у детињству постављали, прво себи па онда и одраслима. Одговори су углавном били незадовољавајући. Поготово када се сазна да литар морске воде у просеку садржи око 34,7 грама соли, што значи да је у свим морима и океанима растворено око 49 милиона милијарди тона соли! Откуд толика со?

Морске соли састављене су готово у потпуности од само шест елемената. Неки потичу са копна, док су други већ били присутни у океанима још при њиховом стварању. Атоми ових елемената су у јонизованом стању (изгубили су или добили један или више електрона), па се међусобно спајају привучени својим различитим наелектрисањима. То су јони хлора (Cl^-), сулфата (SO_4^{2-}), натријума (Na^+), калијума (K^+), калцијума (Ca^{2+}) и магнезијума (Mg^{2+}).

Исход тог сједињавања је натријум-хлорид који даје слан укус и чини три четвртине растворене соли у морској води, затим следе магнезијум-хлорид и магнезијум-сулфат, који су слабог горког укуса.

Пошто су из Земљине коре извучени ерозијом силиката, натријум, калцијум, калијум и магнезијум до мора доносе реке. Оне садрже близу 10 милиграма по литру сваког од ових позитивних јона. Хиљаду пута мање слане од мора, реке им током сваке године испоручују по две милијарде тона соли. Ако у речним наносима има мало негативних јона, море их има од свог постанка: то је хлор. Присутан још од првих назнака стварања атмосфере, он се растворио у водама мора током њиховог стварања кондензацијом водене паре. То се догодило пре око 3,6 милијарди година, али је хлор остао присутан у морима и океанима до данас јер готово да не учествује ни у једном геолошком циклусу. Сумпор, присутан у морима у виду сулфата, следи пак један сложен кружни ток у коме, поред ерозије и седиментације, значајно учествује и подводни вулканизам.

Садржај соли у морској води непроменљив је скоро 540 милиона година пошто је у морима успостављена динамичка равнотежа - колико се соли створи, толико се и потроши. Супротно језерима, где је проток воде и падавина такав да онемогућава значајније таложење соли (нема ни хлорових јона), океани који су у почетку били слатководни постепено су се „засољавали“ и то до тренутка када се створила равнотежа. На пример, калцијум троше водени организми за изградњу својих љуштура, а потом настају кречњачки седименти. Калијум се таложи у виду глине док океански кичмењаци троше један део магнезијума и натријума ■

ДАНАС ЈЕ ПРЕТХОДНИ ДАН!

Како су настале часовне зоне и датумска граница?

МИЛАН
Београд

Пре само 120 година највећи број градова у свету подешавао је време према изласку и залазку Сунца у свом месту. Због окретања Земље око своје осе, зора и залазак Сунца догађали су се на различитим местима у различито време. Рецимо, док је негде залазак падао у 17 часова, у

совној зони у којој је и време за све њих исто. Оно је названо Основно време по Гриничу, или GMT (Greenwich Mean Time), јер се од њега мери време, како на исток тако и на запад. Када путник који путује на запад пређе 15 степени географске дужине (једна часовна зона), продужава себи дан за 1 час пошто се креће у истом смеру као и Сунце на хоризонту. Сунце за један час „пређе“ раздаљину од 15 степени, а за 24 часа обиђе цео круг. У ствари, прави разлог је што се Земља окреће око своје осе у супротном смеру од кретања казаљке на сату. То значи да, како се све више иде на запад, свака област ширине 15 степени треба да има за један час касније (мање) време.

На сличан начин свака област дужине 15 степени како се од GMT-а креће на исток, има за 1 час раније (веће) време јер је све даља у односу на тренутни положај Сунца на хоризонту. Дакле,

ван GMT-а постоје два низа часовних зона. Један према западу, у коме се часови све више смањују у поређењу са GMT (-1, -2, ... -12), други према истоку, где часови све више расту (+1, +2, ... +12).

Претпоставимо да два путника крену из Лондона, један за Сунцем на запад, а други од Сунца на исток. После пређених 180 степени они ће се срести тачно на супротној страни Земљиног глобуса, на линији на којој је време ± 12 часова. Ако су из Лондона кренули у петак у подне, на месту сусрета биће у поноћ. Али, за онога који је кренуо на запад, петак тек треба да почне док је за онога који је кренуо на исток сам крај тог дана. Зато је ова линија названа *међународна датумска граница*. Путник који је прелази крећући се, на пример, из правца Јапана према САД рачуна исти датум два пута. Супротно, путник који из САД стиже у Јапан, прескаче један датум и узима следећи. Датумска граница повучена је преко површине мора, ван људских насеља, јер би било бесмислено да у неком насељеном месту исто-времено постоје два различита датума. Зато, за разлику од Гринича, није права, већ изломљена линија.

Негде око 1830. године, са појавом локомотива и других саобраћајних веза, почеле су да се јављају све веће тешкоће при изради редова вожње, па и праве збрке у саобраћају. Тако су, на пример, 1870. године америчке железнице имале и по 50 различитих рачунања времена дуж неких дугих железничких линија јер је готово свака станица другачије мерила своје време. Јавиле су се тешкоће и у метеорологији. Зато је 1884. године одлучено да се сачини јединствен, стандардан начин рачунања времена који ће важити за читав свет.

Земљина кугла подељена је на 24 часовне зоне широке по 15 степени географске дужине (15 степени $\times$ 24 = 360 степени) које почињу од основног, нултог меридијана, онога који је пролазио кроз Гриничку опсерваторију у Лондону (опсерваторија је касније премештена на друго место). Одређено је да сва насеља у области 7,5 степени западно и 7,5 степени источно од овог нултог подеока припадају јединственој ча-

неком другом месту био је у 11. Али, до тада ове разлике нису биле велика сметња јер се још споро и мало путовало, поготово на велике удаљености.

Дописујте се, људи!

Зовем се Јелена. Рођена сам 23. 7. 1990. Желела бих да се дописујем са свима. Слушам разну музику. Што је веома битно, не волим забавну и народну музику, али те певаче и певачице обожавам да имитирам (једино у ша-ли)!!! Свирам гитару. Нисам велики спортиста и волим хумор. Без обзира што се многи ругају озбиљној музици, ја је волим и ценим и понекад слушам. Волим да мешам стилове и уживам у томе! Писма можете да ми шаљете на адресу: Милоша Обилића 21, Требиње – Република Српска, на име: Љиљана Рајовић (за Јелену Рајовић). И волим овај часопис! ■

Наша земља припада такозваној *средњоевропској часовној зони*. У њој су сатови дотерани према времену свог средишњег меридијана, оног од 15 степени, према коме је време у сваком тренутку за 1 час испред, то јест веће од GMT-а (GMT+1). Међутим, има земаља које нису у потпуности прихватиле овакву поделу на часовне зоне, већ су је прилагодили својим потребама – пре свега да би им се цела територија нашла у једној часовној зони. То је случај са Ираном, Авганистаном, Индијом и неким другим земљама које имају своје, такозвано *месно време*. Оно се најчешће изражава не на целе часове, већ на половине. Тако је време у Индији GMT+4,5 уместо GMT+5, како би било по зонском рачунању■

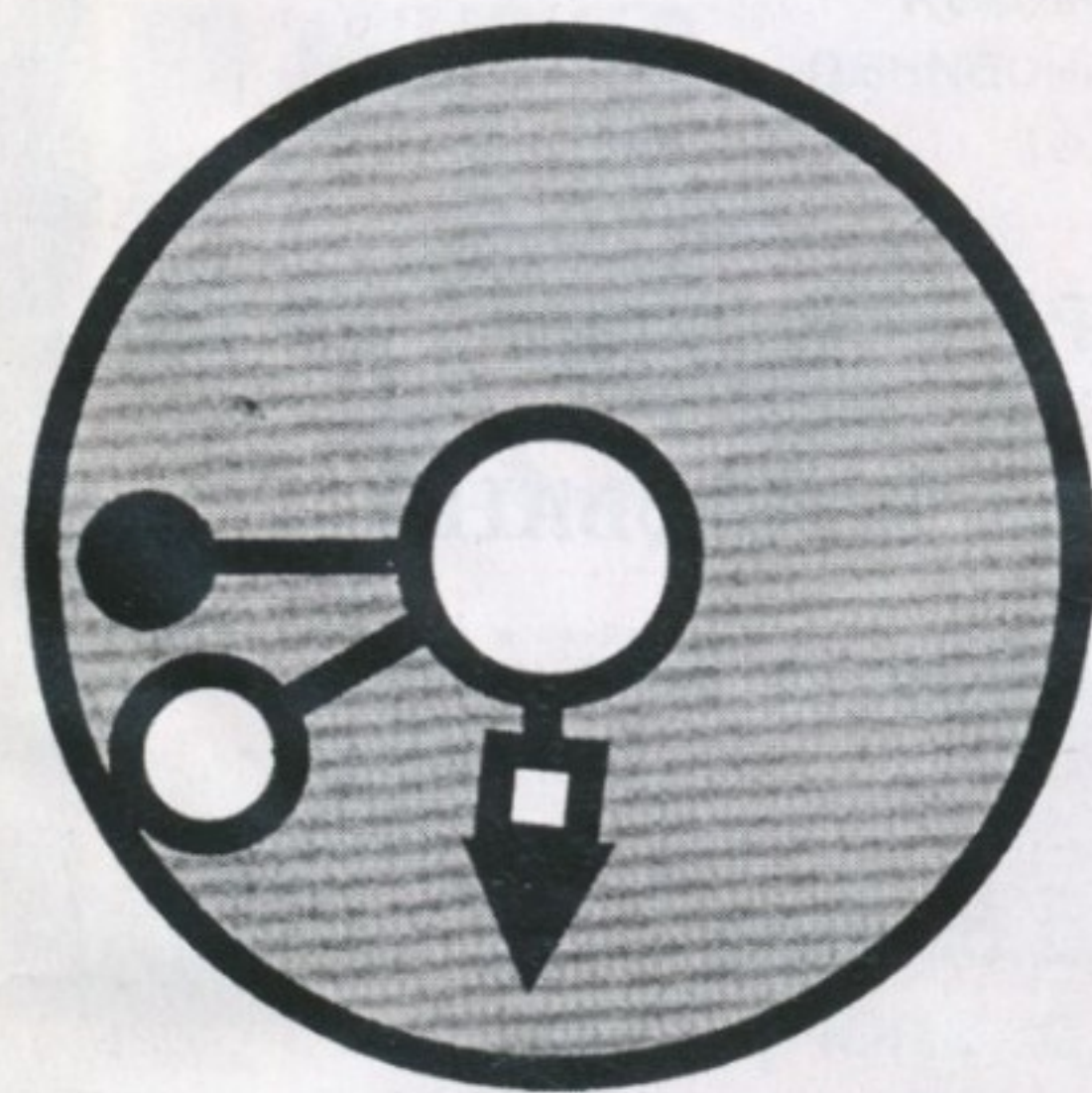
РЕШЕЊА МЕНСИНЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

НЕПОЗНАТИ БРОЈ

33.
Помножите бројеве по дијагонали, па одузмите мањи производ од већег: $(13 \times 5) - (8 \times 4) = 33$ ■

ЗАВРШИТЕ НИЗ

D.

- окреће се за 135 степени у правцу кретања казаљке на сату.
- окреће се за 45 степени у правцу кретања казаљке на сату.
- окреће се за 90 степени у правцу кретања казаљке на сату.
- ➔ окреће се за 180 степени у правцу кретања казаљке на сату■

РЕШЕЊА

ПОГАЂАЉКА

горила

АМЕРИЧКА УКРШТЕНИЦА

Мартиник, теница, Мартини, стеница, Мартин, Осте, иц, Марти, тост, лица, март, Атос, алица, мар, Нато, ралица, маринат, Аралица, Марина, варалица.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Шакира, Банат, н, Рнић, Ив, Ист, све, Та, смер, н, Спирс, издати.

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Тамбуре, овај, ЕК, калемар, ат, Лела, азот, н, Драган, р, брлог, спалити, киви, Ер, омаћи се.

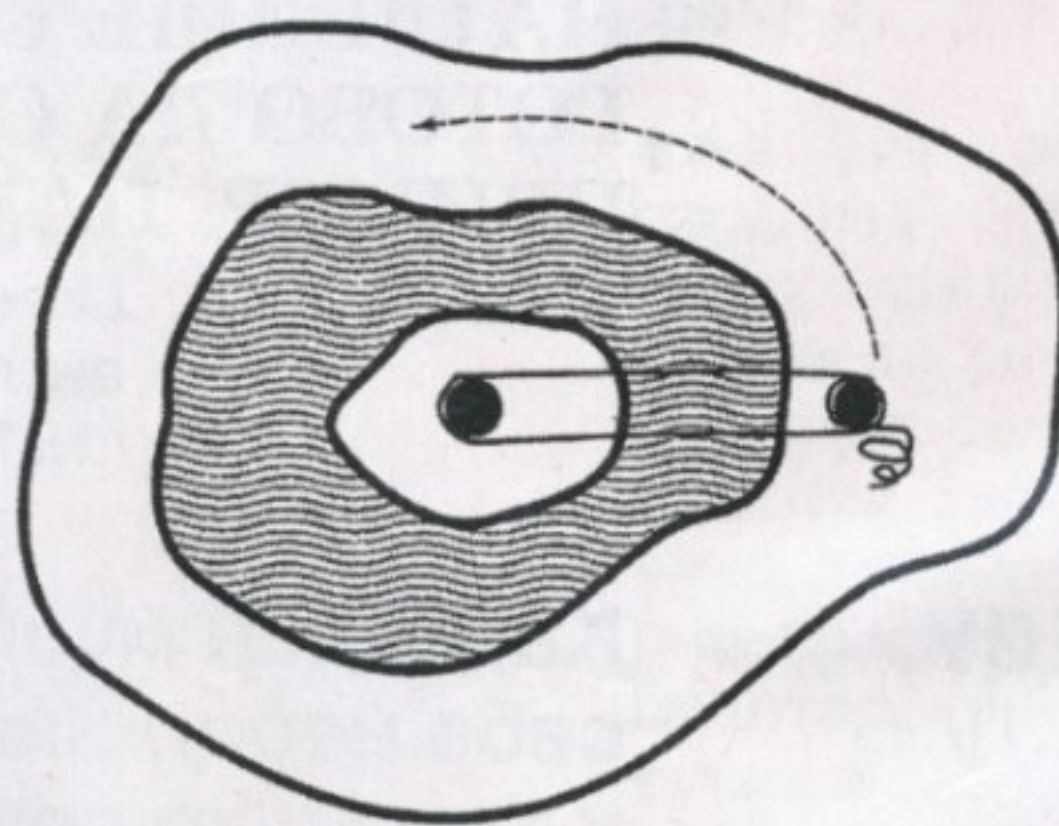
$$4 + 4 = 8$$

Арматура, бајадера, барикада, виноград, керамика, контраст, метабаза, моралист, ресторан, сањалица.

АНАГРАМНА ПИТАЛИЦА

гњетао

КАКО ПРЕЋИ НА ОСТРВО?

Завезаће уже за дрво на обали и кренути око језера. Кад стигне до пола пута, уже се већ обавило око дрвета на острву. Непливач ће затим учврстити уже око дрвета на обали, ухватити се за уже и пребацити се на острво■

БРОЈАЊЕ ЖИВОТИЊА

44.
28 хаскија са по четири ноге и 44 пингвина са по две ноге, укупно 200 ногу■

на ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 2671

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Дарко Рибникар

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Издаје **ПОЛИТИКЛА**
Newspapers and Magazines (PNM) d.o.o.

Штампа **ПОЛИТИКЛА** АД

Заменик главног и одговорног уредника Недељка Сташић

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник стипа Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Бојана Дожић
Мина Илић
Петар Милатовић
Вито Недељковић
Мирјана Огњановић
Биљана Орловић
Љубомир Патрновић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Зоран Петканић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони Секретаријат 3373-249
Техничка редакција 3373-334

централа 3373-111 и 3373-191
претплата 3373-084

Маркетинг агенција Македонска 31/1,
тел. 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.
На основу мишљења Републичког секретаријата
за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I
1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 195,00 дин. 3 месеца 585,00 дин. 6 месеци 1170,00 дин.
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK
Југославија АД Београд је: 265-1100310000080-03 и
текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-32172-87

Претплату слати уз обавезну назнаку:
**ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.**

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 69 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –
Европа: 96 EUR. II група – Азија – Африка: 102
EUR. III група – Америка – Аустралија: 108 EUR
или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ у EUR

за иностранство вршити преко:
(или противвредност осталих валута)

I RAIFFEISEN ZENTRAL BANK
Swift code: RZBAATWW-VIENNA Austria
Корисничка банка: 55.052.658
Raiffeisenbank Југославија АД Београд – Ресавска 22
Swift code: RZBJYUBG
Корисник: 540100-4117372424 (EUR) PNM – ДОО – Београд
или

II DEUTSCHE BANK AG
Swift code: DEUTDEFF – Frankfurt/M
Корисничка банка: 100935966200 Комерцијална банка
АД – Београд
Swift code: KOBVYUBG – BLZ 99900158
Корисник: 540100-17372424 (EUR) PNM – ДОО – Београд
Код уплате обавезно навести
Претплата на лист **ЗАБАВНИК**
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКЛА Newspapers and Magazines – 11000 Београд,
29. новембра 24/I, Југославија или
на факс ++ 381 11 3373-084

Годишњу претплату на лист не примамо.

Интернет адреса: <http://www.politika.co.yu>
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

РЕКЛИСУ

Сваком проналазачу припада проналазак, сваком налазачу оно што нађе. Само онај ко открије истину ништа не добија, без обзира на то да ли ју је казао свима или ником.

Жан Пол Сартр
француски филозоф
(1905–1980)

**КО ЖЕЛИ ДА БУДЕ
АУТОРИТЕТ, НЕ СМЕ ДА СЕ
ПЛАШИ ДА ПРИЗНА
СОПСТВЕНУ ГРЕШКУ.**

Бертранд Расел
енглески филозоф и
нобеловац
(1872–1970)

ПОНЕКАД ЈЕ ЈЕДНА
ЈЕДИНА РЕЧ ДОВОЉНА ДА
УКАЖЕ НА ПРАВИ ПУТ,
ДРУГА МОЖЕ ДОНЕТИ
УЗНЕМИРЕЊЕ, ТРЕЋА
ИЗАЗВАТИ ПАНИКУ, А
ЧЕТВРТА ПОТПУНУ
ПОМЕТЊУ.

Ежен Јонеско
француски писац
(1909–1994)

**У САМОЋИ БЕДНИК
ОСЕЋА СВУ СВОЈУ БЕДУ,
ВЕЛИКИ ДУХ СВУ СВОЈУ
ВЕЛИЧИНУ.**

Артур Шопенхауер
немачки филозоф
(1788–1860)

У тренутку када откријете да
варате због лепоте, ви сте
постали уметник.

Макс Жакоб
француски писац
(1876–1944)

**ПРАВА НАГРАДА КОЈУ ДОБИЈЕТЕ
ОД УМЕТНОСТИ НИЈЕ СЛАВА ИЛИ
УСПЕХ, ВЕЋ ОПИЈЕНОСТ: ЗАТО
НЕКИ ЛОШИ УМЕТНИЦИ НИКАКО
ДА ОДУСТАНУ.**

Сирил Коноли
енглески критичар и писац
(1903–1974)

Уметност је приватна ствар, уметник
ради за себе, а једино новинари раде
за друге.

Тристан Цара
француски књижевник
(1896–1963)

**НА ВРАТИМА НЕБА ОДУВЕК ЈЕ
ИСПИСАНО: „ЗЛО НЕКА СТИГНЕ
СВАКОГА КО РАДОСТИ ЖИВОТА
ПРЕЗИРЕ.”**

Мухамед Шамс-ед Дин Ширази Хафиз
персијски песник
(1320–1389)

**УМЕТНОСТ СТВАРАЊА
ЈЕ МНОГО СТАРИЈА
ОД УМЕТНОСТИ УБИЈАЊА.**

Андреј Андрејевич Вознесенски
руски писац
(рођен 1933)

**ГДЕ СВИ ИСТО МИСЛЕ НЕ МОЖЕ СЕ
НИШТА ДОБРО СМИСЛИТИ.**

Волтер Липман
амерички новинар
(1889–1974)

**НАЈЛЕПШЕ СТВАРИ НА СВЕТУ
ГОТОВО ДА СУ БЕСКОРИСНЕ. НА
ПРИМЕР: ПАУНОВИ И ЉИЉАНИ.**

Џон Раскин
енглески историчар уметности
(1819–1900)

Кад један мушкарац сматра
себе неодољивим, разлог је
у томе што се креће само тамо
где се отпор не очекује.

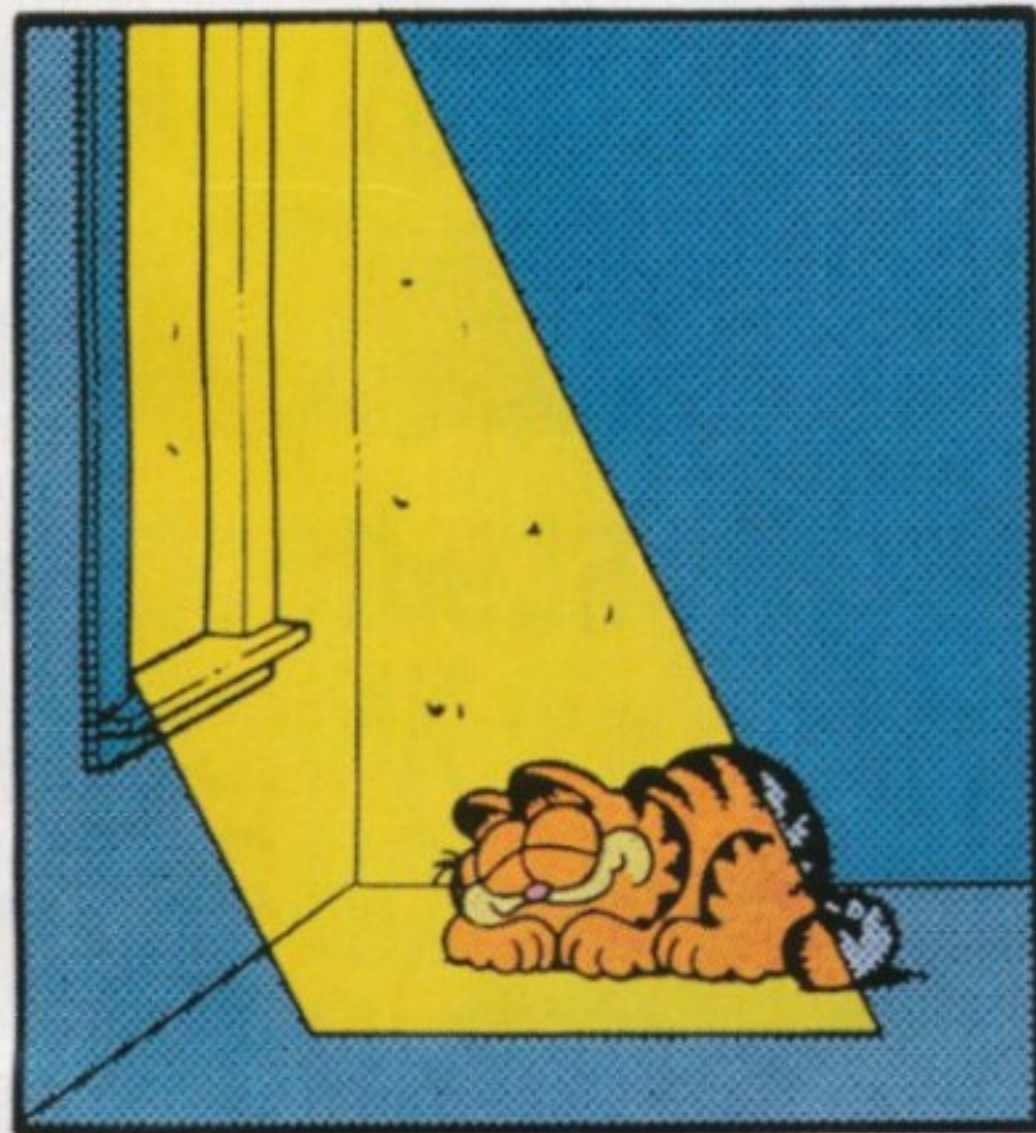
Франсоаз Саган
француска списатељица
(рођена 1935)

Неморал је морал оних који се само
забављају.

Хенри Луис Менкен
амерички новинар и писац
(1880–1956)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

© 1981 United Feature Syndicate, Inc.

11-22

БИЛИ СМО
У **ИМЛЕКУ**
ДА УЗМЕМО
ШУМСКО ВОЋЕ

